

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Agenția Proprietății Publice
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 169 din 21.12.2017
Revista este inclusă în baza științifică
internațională Index Copernicus International
(Republica Polonă)

Tipul C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași), Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991

Ediție specială

Redactor-șef L. Arsene,
dr. h. c. mult.

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, profesor universitar (Constanța, România); T. Barzo, doctor hab. în drept, profesor, (Miskolc, Ungaria); V. Bujor, doctor în drept, prof. univ.; Gh. Costachi, doctor hab. în drept, profesor univ.; V. Cușnir, doctor hab. în drept, profesor univ.; D. Garadjaev, doctor în drept, profesor, Judecător la Curtea Constituțională (Bacu, Azerbaidjan); E. Haritonov, doctor hab., profesor, membru cor. al AND (Odesa, Ucraina); E. Ișcenco, doctor hab. în drept, profesor (Moscova, FR); T. Kolomoș, doctor hab. în drept, profesor (Zaporojie, Ucraina); J. Kovac, doctor hab. în drept, profesor, Universitatea Paneuropeană (Bratislava, Slovenia); A. Lonciacov, doctor hab. în drept, profesor (Habarovsk, FR); V. Stratonov, doctor hab. în drept, profesor (Herson, Ucraina); V. Șepitico, doctor hab. în drept, profesor, membru cor. al AND (Harcov, Ucraina).

Adresa redacției:
Casa presei, et. 5
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova
Tel.: 022-233 790;
022-234 132 (contabilitatea)
E-mail: legea_zakon@mail.ru

Index: RM 77030

© Legea și viața
Pagina web: www.legeazakon.md
www.legeasiviata.in.ua

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
Școala doctorală
Științe penale și drept public

Conferința științifică a studenților-
doctoranzi
„Prevenirea și combaterea criminalității –
probleme, soluții și perspective”

Data desfășurării: 24.01.2020

Comitetul organizatoric:

1. **Iurie LARII**, prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, conf. univ., dr.
2. **Radion COJOCARU**, director al școlii doctorale *Științe penale și drept public*, conf. univ., dr.
3. **Valentina PANICO**, inspector superior al școlii doctorale *Științe penale și drept public*
4. **Victor MOȚPAN**, inspector superior al școlii doctorale *Științe penale și drept public*

SUMAR

Sergiu BULARU. Aspecte penale privind măsurile de constrângere cu caracter educativ	5	Sergiu MÎRZAC. Noțiunea de pedepse inumane sau degradante în jurisprudența ChEDO.....	52
Vasile BUZDUGAN. Aportul cooperării internaționale în vederea prevenirii și combaterii criminalității.....	8	Victor NEDELCIUC. Analiza juridico-penală a infracțiunii de îmbogățire ilicită.....	55
Ghennadi CALCAVURA. Unele probleme privind lupta cu criminalitatea.....	11	Marian PERJU. Evaluarea integrității instituționale – instrument proactiv de prevenire a manifestărilor de corupție în activitatea unei entități publice.....	58
Andrei CAZACICOV. Răspunderea pentru constituirea unui grup terorist sau a unei organizații teroriste	13	Artiom PILAT. Relația dintre raportul de expertiză judiciară și raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală ca mijloc de probă.....	61
Dumitru CEBOTARI. Obiectul material al infracțiunilor de circulație ilegală a drogurilor, etnobotanicelor și analogilor săvârșite cu scop și fără scop de înstrăinare (art. 217 și 2171 C.pen. al R. Moldova).....	16	Eugeniu PETERSCHI. Latura obiectivă a infracțiunii de falsificare a probelor într-un proces civil	64
Elena CICALA. Noțiunea, conținutul și nivelurile de prevenire a infracțiunilor.....	19	Oxana POPA. Subiecții implicați în procesul probațiunii procesual penale	67
Olesea CREȚU. Amnistia - temei de încetare a procesului penal	22	Aurel POSTICA. Neagravarea situației inculpatului – condiție inerentă a modificării învinuirii în instanța de judecată.....	69
Alexandr CRUDU. Sistemul progresiv de executare a pedepsei – mecanism de realizare a scopului pedepsei penale	24	Ghenadie PREȚIVATÎI. Persoana juridică de drept public	72
Victor CUCIUC. Traficul de copii și alte infracțiuni conexe – aspecte delimitative	27	George RÎNJA. Elemente de Drept penal comparat privind infracțiunea de traficare a organelor, țesuturilor și celulelor umane.....	75
Veaceslav DANDEȘ. Considerațiuni generale privind temeiurile revizuirii în procesul penal	30	Vadim ROȘCULEȚ. Latura obiectivă a infracțiunii de încălcare din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale (art.213 C.pen. al R. Moldova).....	77
Tatiana DANILESCU. Utilitatea socială a pedepsei în prevenirea criminalității	33	Ion ROTARU. Prevenirea criminalității violente.	79
Alexandru DRĂGULEAN. Aspecte comparative privind răspunderea pentru activitatea mercenarilor în legislația penală a unor state europene.....	35	Alina STAHURSCHI. Subiectul infracțiunii de atragere a minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale.	82
Ghennadi EPURE. Problematika prelungirii arestului în cadrul procesului penal.....	38	Elena STOLERU. Criminalitatea ecologică: dimensiuni criminologice și măsuri de prevenire ...	86
Alexandru FRUNZĂ. Măsurile criminologice de prevenire a criminalității în mediul rural	40	Ion ȚUGUI. Opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice – modalitate normativă a infracțiunii prevăzute de art. 287 Cod penal al RM	90
Alexandru GAINA. Delimitarea infracțiunii de divulgare a secretului de stat de trădarea de patrie .	43	Efrosinia URSU. Pornografia infantilă: cauze, consecințe și soluții de contracarare	93
Dianu GORDILĂ. Semne obiective și subiective ale infracțiunii de dezertare (art.371 C.P.)	47		
Sergiu LISNIC. Modalitățile normative de săvârșire a infracțiunii prevăzute de art. 260 Cod penal al Republicii Moldova.....	49		

ASPECTE PENALE PRIVIND MĂSURILE DE CONSTRÂNGERE CU CARACTER EDUCATIV

Sergiu BULARU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Dezvoltarea unor metode eficiente de prevenire a criminalității necesită o înțelegere profundă a caracteristicilor tipului concret de criminalitate, în cazul nostru a delicvenței juvenile, a tipologiei crimelor cu implicarea minorilor. Criminalitatea juvenilă a făcut obiectul numeroaselor cercetări, care au scos în vileag infracțiunile „standard” comise de tineri și caracteristicile infractorului minor.

De fiecare dată, când se pune problema tragerii la răspundere penală a minorului, este necesar să se analizeze minuțios, complex, multiaspectual circumstanțele cauzei și influența pedepsei penale asupra comportamentului minorului, căci, de multe ori, scopul pedepsei penale poate fi realizat și prin aplicarea altor constrângeri mai lejere, care nu lasă amprenta dură a unei pedepse penale și nu supune minorul la restricții care îl pot afecta emoțional și psihologic.

Legea penală a Republicii Moldova prevede măsurile de siguranță cu caracter educativ care pot fi aplicate minorilor în prezența condițiilor legale. Acestea, nefiind pedepse penale și având scopul de a înlătura un pericol și de a preîntâmpina săvârșirea faptelor prevăzute de legea penală, reprezintă o alternativă legală care, în contextul unei justiții restaurative, sunt absolut necesare și trebuie aplicate în fiecare situație posibilă.

Potrivit definiției Convenției ONU pentru drepturile copilului, copil este acea persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani. Statele lumii, prin legislațiile proprii, tratează în mod diferit problema vârstei de la care un copil poate fi recunoscut suspect și devine pasibil de răspundere penală, în funcție de concluziile experților în domeniu cu privire la evaluarea nivelului de conștientizare a faptelor comise [1].

În dreptul penal, vârsta persoanei responsabile care poartă răspunderea penală pentru săvârșirea faptei este de 16 ani. Minorii care au depășit vârsta de 14 ani, dar nu au împlinit vârsta de 16 ani sunt pasibil de răspunderea penală numai pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute la alin. (2) art. 21 Cod penal. Minorii care nu au împlinit vârsta de 14 ani nu răspund penal pentru faptele prevăzute de legea penală pe care le-ar fi săvârșit. Persoanelor liberate de răspundere penală, li se pot aplica măsurile de constrângere cu caracter educativ. Minorii condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare, mai puțin

grave sau grave pot fi liberați de pedeapsă de către instanța de judecată dacă se va constata că scopurile pedepsei pot fi atinse prin aplicarea altor măsuri de constrângere cu caracter educativ [1].

Fiecare minor are dreptul de a fi tratat cu demnitate, respect, fără discriminare de către orice reprezentant al statului și să-i fie acordată atenția cuvenită specificului vârstei și stării sale fizice și psihice (art.9-10 CPP). În scopul asigurării unei atenții sporite față de subiectul minor în procesul penal, legiuitorul a instituit în capitolul 1 titlul III din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, ca procedură specială, procedura în cauzele privind minorii. Conform art. 474 CPP, urmărirea penală și judecarea cauzelor privind minorii, precum și punerea în executare a hotărârilor judecătorești privind minorii se efectuează potrivit procedurii obișnuite prevăzute pentru cetățenii R. Moldova, însă cu derogările și completările prevăzute pentru protecția minorilor în procedura specială în cauzele privind minorii (art.474-487 CPP).

Totuși, pedepsele penale ar trebui să fie aplicate numai în cazul în care se consideră că măsurile educative nu sunt suficiente pentru corijarea minorului, de aceea comportamentul său trebuie să fie analizat în mod minuțios de către instanța judiciară. Codul penal prevede procedura și dreptul de liberare de răspundere penală a persoanei în vârstă de până la 18 ani (aplicată de către procuror la faza urmăririi penale) care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, dacă s-a constatat că este posibilă corectarea acesteia fără a fi supusă răspunderii penale (art. 54 CP, 483 CPP). Persoanelor liberate de răspundere penală li se pot aplica măsurile de constrângere cu caracter educativ enumerate în art. 104 CPP.

Măsurile de constrângere cu caracter educativ sunt prevăzute în mod exhaustiv în art.104 CP și pot fi aplicate separat sau concomitent. Aceste măsuri sunt: avertismentul, încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat, obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică, obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu, obligarea minorului de a participa la un program probațional, obligarea minorului să repare daunele cauzate (ținându-se cont și de situația materială a minorului).

Este de menționat faptul că recent din art. 104 CP a fost exclusă măsura de constrângere cu caracter educativ ca internarea minorului de către instanța de judecată într-o instituție specială de învățământ și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare. Modificările au fost operate în urma faptului că în anul 2013 autoritățile naționale au decis să închidă toate instituțiile speciale de învățământ și de reeducare.

Spre regret, nu există soluții legale pentru copiii care comit infracțiuni sub vârsta răspunderii penale, legea penală fiind inaplicabilă în acest caz; prin urmare, sarcina reeducării acestor copii revine altor specialiști din cadrul sistemului de protecție socială a copilului.

În cazul minorilor sub vârsta răspunderii penale care au săvârșit o infracțiune, organul de poliție, în cazul în care minorul este identificat de un ofițer de poliție, trebuie să se ghideze de principiul priorității acțiunilor educative față de acești minori. Ca urmare a sesizării sau autosesizării privind fapta, organul poliției trebuie să anunțe autoritatea tutelară pentru a se lua măsuri generale prevăzute de competențele specialiștilor pentru fiecare sector în parte.

Codul Penal prevede două tipuri de sancțiuni aplicabile minorilor în caz de săvârșire a faptelor penale — pedepse și măsuri de constrângere cu caracter educativ.

Astfel, în prezentul articol vom analiza pe scurt, măsurile de constrângere cu caracter educativ, care se aseamănă cu pedepsele, însă conform Codului Penal al R.M. au o natură juridică diferită. Primele nu generează antecedente penale și nu sunt însoțite de un stigmat din partea societății, asemenea pedepselor. Dacă minorul se eschivează de la executarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ, atunci acesta este tras la răspundere penală, cu posibilitatea unei eventuale aplicări a pedepsei penale. Minorul poate fi liberat de răspundere penală fie de pedeapsă penală însă cu condiția aplicării față de el a măsurilor de constrângere care poartă un caracter educativ (art. 104 Codul Penal), în lista cărora intră:

a) **avertismentul**, ca fiind măsură educativă determinată de săvârșirea de către minor a unor fapte de un nivel redus de gravitate sau determinate de anumite împrejurări ce constă în dojenirea minorului, evidențierea pericolului social al faptei comise, în atenționare și preîntâmpinare că în cazul săvârșirii de noi infracțiuni față de el vor fi luate măsuri mai severe, inclusiv prin aplicarea pedepsei, cu toate consecințele negative pre-văzute de legea

penală [3, p.315]. Această măsură educativă poate fi temeinic aplicată minorilor în vârstă de 14-15 ani în cazul săvârșirii de infracțiuni neînsemnate (ușoare sau mai puțin grave), a căror pericol social caracteristic infracțiunii concrete nu este evident pentru adolescenții de această vârstă (de exemplu în cazul săvârșirii infracțiunilor din domeniul informaticii). Avertismentul, ca măsură de constrângere, se face în scris, contra semnătură, în termen de 5 zile, în sediul organului de probațiune în a cărui rază teritorială se află domiciliul minorului.

b) **încredințarea minorului pentru supraveghere părinților**, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat. În calitate de măsură educativă aceasta presupune obligarea părinților, persoanelor care înlocuiesc sau organelor specializate de stat în exercitarea unui control al comportamentului minorului care ar preveni săvârșirea de noi infracțiuni. Transmiterea sub supraveghere a minorului constă în asumarea în scris a obligației de către unul din părinți, tutore, curator sau de către o altă persoană demnă de încredere, precum și de către conducătorul instituției de învățământ speciale unde învață minorul, de a asigura prezentarea acestuia, când va fi citat, la organul de urmărire penală sau la instanță, precum și de a contracara acțiunile, printre care: ascunderea de organul de urmărire penală sau de instanță, exercitarea presiunii asupra martorilor, nimicirea sau deteriorarea mijloacelor de probă sau împiedicarea într-un alt mod a stabilirii adevărului în procesul penal, săvârșirea altor infracțiuni. Aplicarea acestei măsuri este imposibilă când nu se găsește o persoană sau instituție care să înfăptuiască supravegherea minorului în cauză, în care cazuri măsura internării într-o instituție specială de reeducare pare a fi cea mai oportună.

c) **obligarea minorului să repare daunele cauzate** constă în recuperarea prejudiciului cauzat victimei sau altor persoane prin săvârșirea infracțiunii. La aplicarea acestei măsuri trebuie să se ia în considerare starea materială a minorului, prezența cărora surse de venit propriu, angajarea în câmpul muncii etc. Repararea daunei poate avea loc și prin efectuarea cărora lucrări de restabilire, reparație de către minor, prestarea anumitor servicii. În aceste cazuri instanța trebuie să țină cont de capacitățile fizice, abilitățile de a munci ale minorului. Obligarea minorului de a repara paguba nu trebuie să se transforme în dependență față de persoana vătămată, decât în măsura realizării scopului educativ stipulat în lege. La aplicarea măsurii de constrângere cu caracter educativ obligarea minorului de a

repara daunele cauzate, consilierul de probațiune va exercita un control asupra executării măsurii, prin vizite la domiciliul minorului, va menține legătura cu familia victimei, persoana fizică sau juridică căreia i-a fost cauzată dauna și va solicita informația privind îndeplinirea obligației.

d) obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică este determinată de dereglările de comportament ale minorului, dependente de starea familială sau de atragerea la săvârșirea infracțiunii de către infractori adulți. Respectiva măsură a fost operată prin Legea nr.123 din 02.06.2016, fiind necesar a se distinge de măsurile de constrângere cu caracter medical. Cursul de reabilitare psihologică pe care trebuie să-l urmeze un minor delincvent constă în asistența psihologică în mod avansat, utilizând tehnici psihoterapeutice – cognitiv-comportamentale, rațional-emoțive etc. Scopul reabilitării psihologice fiind facilitarea bunei conduite și a readaptării la viața socială. Măsura dată poartă un caracter mixt, complex educativ-curativ care se ia față de minori, a căror deficiențe psihice sau fizice, inadaptabilitate socială, fie trauma psihică, rezultate din comiterea infracțiunii fie cauzate de mediul de viață a minorului, împiedică formarea normală a personalității lor. Măsura dată nu este privativă de libertate și se aplică atunci când tratamentul medical poate fi efectuat și în condiții de aflare la libertate a minorului.

e) obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu, aceasta a fost introdusă prin Legea nr.123 din 02.06.2016, trebuind a fi coroborat interpretată cu prescripțiile Codului educației care, potrivit art.13, stabilește că „obligativitatea frecventării învățământului obligatoriu încetează la vârsta de 18 ani”, iar „responsabilitatea școlarizării obligatorii a copiilor cu vârsta de până la 16 ani revine părinților sau altor reprezentanți legali și autorităților administrației publice locale de nivelurile întâi și al doilea” [4].

f) obligarea minorului de a participa la un program probațional. respectiva măsură, introdusă prin Legea nr.196 din 28.07.2016, urmează a fi interpretată cu referire la art.2 din Legea nr.8 din 14.02.2008 cu privire la probațiune, potrivit căruia „programe probaționale pot fi programe de corecție a comportamentului social și programe de reintegrare socială. Programele probaționale se desfășoară individual și/sau în grup”. Totodată, legea distinge și definește cele două categorii ca fiind:

În concluzie, menționăm că în Republica Moldova nu există un sistem separat de justiție juvenilă care să răspundă necesităților specifice ale copiilor. Specializarea pe categorii a persoanelor antrenate în această activitate este un pas important spre crearea acestuia, dar de multe ori lucrătorii organelor judiciare nu posedă abilitățile și aptitudinile necesare lucrului cu copiii. Nu există o lege care s-ar referi în mod special la domeniul justiției juvenile și necesitățile specifice ale copiilor. Obiectivul de bază în sancționarea copiilor în conflict cu legea ar trebui să fie reabilitarea cât mai rapidă a lor. De aici, procesul sancționator trebuie în primul rând să vizeze infractorul și nu crima, în sensul că la aplicarea măsurilor de constrângere și pedepselor, tipul și mărimea acestora în mod esențial să corespundă caracteristicilor personalității minorului, și numai apoi gravității faptei.

Referințe bibliografice:

1. Convenția ONU pentru drepturile copilului https://drepturilecopilului.md/files/publications/CDC_2005_final.pdf;
2. Codul penal al Republicii Moldova. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=331268>;
3. Strulea, M., Gurev, D. Delincvența juvenilă. Chișinău: CEP USM, 2013;
4. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014 În: Monitorul Oficial nr.319-324/634 din 24.10.2014

APORTUL COOPERĂRII INTERNAȚIONALE ÎN VEDEREA PREVENIRII ȘI COMBATERII CRIMINALITĂȚII

Vasile BUZDUGAN,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea, nivelul criminalității pe plan internațional se află în permanentă creștere, unul dintre factorii care a contribuit la creșterea acestui fenomen îl reprezintă și estomparea frontierelor de stat, transparența acestora precum și crearea unei piețe unice pentru mai multe state care anterior erau închise și controlate de fiecare stat în parte. Astfel de schimbări au condus prompt și efectiv la sporirea criminalității, precum și la apariția unor noi genuri de infracțiuni.

Ideea de cooperare în domeniul activității de poliție judiciară a format la început obiectul unor preocupări sporadice și izolate, concretizate în unele înțelegeri cu caracter bilateral. În 1914, la Monaco a avut loc un prim congres internațional al poliției judiciare, având ca obiect principal problema centralizării documentelor referitoare la identificarea infractorilor, facilitățile ce trebuie asigurate cercetărilor internaționale și procedura de extrădare.

Intensificarea cooperării polițienești și judiciare a continuat în Europa și mai departe. Încă din anii 1970, statele membre ale Comunității Europene s-au angajat să combată împreună terorismul, criminalitatea organizată sau traficul de stupefiante. Au fost constituite grupuri de lucru formate din reprezentanții naționali în domeniu, dar care activau fără un anumit plan coerent [3, p. 142].

Cooperarea judiciară internațională în materie penală este definită în doctrină ca fiind o modalitate specifică, prin care guvernele statelor acționează acordându-și ajutor reciproc prin formele stabilite de legi, acorduri, tratate, convenții, în scopul prinderii, probării activității infracționale și pedepsirii autorilor unor fapte penale și, implicit, al reducerii criminalității [1, p. 43].

Scopul unei astfel de cooperări constă în stabilirea unui spațiu comun de libertate, de securitate și de justiție ce răspunde încrederii mutuale între sistemele justiției penale din statele membre, care se sprijină pe principiile libertății și democrației statului de drept și respectă drepturile fundamentale garantate de Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale.

Cooperarea internațională în vederea prevenirii și combaterii criminalității posedă anumite caracteristici individuale, care o caracterizează ca fiind o instituție independentă în activitatea interstatală,

care sunt specifice anume pentru această instituție.

Cooperarea juridică internațională se bazează pe două elemente esențiale: *infracționalitatea și infracțiunea*. Principiul *nullum crimen sine lege* (nici o infracțiune fără lege) la fel ca și principiul *nullum poena sine lege* (nici o pedeapsă fără lege) reprezintă conceptul cooperării juridice internaționale în materie penală.

Normele juridice din domeniul cooperării internaționale în materie penală fac parte din:

- dreptul internațional penal, alături de cele care stabilesc „*crime internaționale*”;
- dreptul penal și procedural penal intern al statelor. Dreptul național este chemat să reglementeze formele și metodele de executare din tratatele internaționale, precum și mijloacele de realizare care reies din aceste tratate [9, p. 149].

Urmează de menționat faptul că cooperarea juridică internațională îmbracă două forme principale, după cum urmează:

- *conlucrarea statelor pentru combaterea unor categorii de infracțiuni*;
- *asistența judiciară internațională în materie penală*.

Dicționarul juridic definește asistența juridică internațională ca fiind „*un fel de asistență acordată de către statul solicitat în privința anchetelor și a procedurilor în materie penală, desfășurate în statul solicitant indiferent dacă asistența este cerută sau acordată de către o instanță sau de o altă autoritate competentă*” [5].

Conlucrarea sau colaborarea statelor în lupta împotriva criminalității se realizează, în principal prin semnarea sau aderarea la convenții internaționale, prin care țările își asumă obligații de a reprima, prin mijloace proprii, anumite categorii de infracțiuni. Pot fi menționate, în acest sens, convențiile internaționale pentru reprimarea unor infracțiuni privind traficul ilicit de droguri, de arme sau de persoane, terorismul, corupția, spălarea banilor sau a produselelor infracțiunii etc.

Perfecționarea asistenței juridice internaționale se datorează anume reglementării corecte și efective a acestei instituții pe plan internațional, fapt care contribuie enorm la prevenirea și combaterea fenomenului infracțional. Deci prin acte internaționale ce reglementează asistența juridică internațională

în materie penală menționăm următoarele: Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală; Tratatul-tip al Națiunilor Unite privind asistența juridică în materie penală, adoptat de către Adunarea Generală a ONU; Convenția Europeană de extrădare etc.

Asistența juridică în calitate de formă de cooperare internațională care, spre deosebire de conlucrarea internațională în combaterea unor anumite categorii de infracțiuni transnaționale comise de asociații sau grupuri criminale, se realizează prin concursul acordat de un stat altui stat de a-și îndeplini funcția de realizare a justiției, ca expresie a suveranității sale. Modalitățile asistenței juridice internaționale în materie penală (extrădarea reciprocă a infractorilor refugiați pe teritoriul lor; transferul reciproc de proceduri în materie penală; acordarea reciprocă de asistență judiciară în materie penală; transferul reciproc al persoanelor condamnate; recunoașterea și executarea hotărârilor străine) se realizează prin reciprocitate, în convențiile care le reglementează fiind prezentă, chiar de la primele articole, prevederea prin care părțile se angajează să-și acorde reciproc sprijin în materia transferului de proceduri ori de persoane condamnate sau să-și predea reciproc persoanele care sunt urmărite pentru o infracțiune, ori să-și transmită anumite documente, date etc. și să efectueze anumite acte de urmărire penală [9, p. 151].

Prin asistență juridică internațională în materie penală se urmărește prevenirea fenomenului infracțional sub ambele sale aspecte – atât ca prevenție specială, cât și ca prevenție generală. Acordarea asistenței juridice internaționale în materie penală atinge interesele aceluia stat care s-a adresat după asistență [4, p. 935].

În acest sens, urmează să specificăm că temerile incriminărilor în legislația penală a fiecărui stat, scopul pentru care intervin, relațiile pe care le ocrotesc și valorile sociale pe care le apără țin de caracterul orânduirii fiecărui stat și dau expresie intereselor de clasă respective [10, p. 42].

Instituția asistenței juridice internaționale în materie penală reprezintă o excepție de la principiul suveranității statului, care este cea trăsătură a puterii de stat de a fi supremă în raport cu oricare altă putere socială existentă în limitele sale teritoriale și independentă față de puterea oricărui alt stat sau organism internațional, calitate exprimată în dreptul statului de a-și stabili în mod liber, fără nici o intervenție din afară, scopul activităților sale pe plan intern și extern, sarcinile fundamentale pe care le are de îndeplinit și mijloacele necesare re-

alizării lor, respectând suveranitatea altor state și normele dreptului internațional. Această excepție se exprimă prin faptul că statele-părți, acordându-și reciproc asistență juridică internațională în materie penală, cedează o parte din suveranitatea lor, în scopul cooperării pentru combaterea infracționalității. Reiterăm că cooperarea pentru combaterea infracționalității constituie finalitatea asistenței juridice internaționale în materie penală.

În cazul când un stat este incapabil să demareze singur o anchetă sau o procedură și are nevoie de ajutorul unui alt stat în acest sens, de exemplu: audierea, percheziția pe teritoriul altui stat, deja aici intervine instituția asistenței juridice internaționale. Așadar, în funcție de acțiunile care urmează a fi realizate, autorul S. Văcaru distinge două forme de asistență: asistență cu caracter informativ și cea cu caracter procesual [8, p. 49].

Prin asistență juridică penală cu caracter informativ, în sens restrâns, se înțelege asistența pe care organele judiciare dintr-un stat o acordă în cursul procesului penal organelor judiciare din statul în care are loc activitatea judiciară și care constă în efectuarea, predarea sau comunicarea de acte procedurale necesare soluționării acelei cauze. În opinia acestui autor, transmiterea spontană de informații servește deseori și la descoperirea, urmărirea și soluționarea unui caz concret, la cunoașterea antecedentelor unor infractori, la identificarea autorilor unor infracțiuni după: urmele papilare, testele ADN etc., facilitând astfel identificarea acestora și individualizarea pedepselor ce li se aplică. Formele de asistență prin informare aduc în principal o contribuție directă în sfera prevenției generale și o contribuție indirectă în sfera activității de represiune.

Autorul Dragu Crețu afirmă că: „Asistența judiciară internațională în materie penală constă în ajutorul pe care statele și-l acordă reciproc pentru combaterea criminalității pe teritoriul național, pentru realizarea și buna administrare a justiției proprii, ca atribut al suveranității lor; este o formă a cooperării internaționale care, împreună cu formele de colaborare între state în combaterea anumitor infracțiuni, are ca scop înfăptuirea unei uniuni mai strânse între state, prin adoptarea de reguli comune în materie, de natură să asigure atingerea acestui obiectiv” [6].

Pe cale de consecință, dacă în trecut se pune accentul pe sprijinul pe care statele și-l acordau reciproc în procedurile de extrădare sau în cauze cu diferite elemente de extraneitate, în prezent cuvântul-cheie în materie este „cooperare”, care în spațiul Uniunii Europene este completat de termenul „coordonare”. Este vorba, așadar, nu doar despre

simplică asistență, ci despre colaborarea dintre autoritățile judiciare și polițienești ale statelor în materii variate, precum: extrădarea; transferul de proceduri în materie penală; asistență judiciară penală; transferarea persoanelor condamnate; asistența polițienească [9, p. 154].

Această coordonare între state în combaterea criminalității cunoaște două forme principale, și anume:

- colaborarea sau conlucrarea statelor pentru combaterea unor categorii de infracțiuni;
- asistența juridică reciprocă pentru realizarea de către fiecare stat a justiției penale pe teritoriul său [2, p. 14].

Autorul F.R. Radu, a inclus în noțiune *coordonare internațională* în materie penală în cauze ce implică elemente de extraneitate atât coordonarea pe orizontală, între state, cât și coordonarea pe verticală, între state și tribunalele penale internaționale [7].

Sușinăm această propunere, menționăm doar faptul că termenul coordonare include în sine atât asistență cât și cooperare și în opinia noastră, este superior celor precedente de asistență și cooperare.

Actualmente, cooperarea juridică internațională reprezintă cheia succesului în vederea prevenirii și combaterii infracționalității. În secolul al XXI-lea frontierele statelor UE dar și ale statelor care nu fac parte din UE sunt deschise, și circulația mărfurilor, persoanelor este liberă, fapt care contribuie la sporirea numărului de infracțiuni cu caracter transnațional sau chiar și cu caracter global.

În scopul de a preveni și a combate astfel de infracțiuni, au fost semnate mai multe acte internaționale care reglementează activitatea organelor de drept din fiecare stat pe plan internațional; la fel,

în astfel de acte un accent separat se pune pe respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor în astfel de fapte.

Referințe bibliografice:

1. Boroi A. Dreptul persoanei private de libertate în Uniunea Europeană de a comunica cu autoritățile consulare, în lumina noilor reglementări. În: Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, 2013, Volume 2.
2. Cuciurcă A., Cuciurcă R. Reglementarea juridică a acordării asistenței juridice internaționale în materie penală și soluții de implementare. În: Legea și Viața, 2013.
3. Dobozi V. Cooperarea judiciară în materie penală în Uniunea Europeană și limitele sale//Dreptul, 2006, nr.10.
4. Dolea I., Roman D., Sedlețchi I. ș.a. Drept procesual penal. Chișinău: Ed. Cartier, 2005.
5. http://www.dreptonline.ro/dictionar_juridic/dictionar_juridic.php (accesat la 14.12.2019).
6. <http://www.proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/viewFile/1025/944> (accesat la 16.12.2019).
7. <https://unibuc.ro/studies/Doctorate2013Februarie/RADU%20FLORIN%20RAZVAN%20Cooperarea%20internaționala%20in%20materie%20penala/rezumate%20teza%20ROfinal.pdf> (accesat la 16.12.2019).
8. Văcaru S. Considerații privind asistența judiciară internațională în materie penală. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu. Seria Științe Juridice, 2011, nr.4.
9. Zbancă T. Despre revizuire conceptuală și terminologică a asistenței juridice internaționale în materie penală: elemente de noutate științifică. În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 11, 2015.
10. Жданов, Ю.Н., Костин, Л.Н., Международное сотрудничество в борьбе с преступностью, Москва, 1997.

UNELE PROBLEME PRIVIND LUPTA CU CRIMINALITATEA

Ghennadi CALCAVURA,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Criminalitatea este un fenomen complex și dinamic ce reprezintă o amenințare majoră pentru securitatea oricărui stat. Devenind din ce în ce mai organizată, criminalitatea este capabilă să se insinueze în țesutul economic, social, politic amenințând grav drepturile și libertățile individuale, subminează statul de drept și compromite integritatea instituțiilor democratice. După războaiele mondiale și posibilele catastrofe globale, criminalitatea devine principala amenințare pentru vremurile moderne. Expansiunea pe care a cunoscut-o face ca asemenea unei boli infecțioase să devină o problemă la nivel internațional.

Profesorul rus Капнеу И. И. notează: „Infrațiunea este caracteristică oricărei societăți. În acest context se pune întrebarea dacă totuși este posibilă eradicarea completă a criminalității?” Unii criminologii răspund la această întrebare că umanitatea de la existența sa nu își amintește perioade în care să nu fi existat criminalitate. În consecință, este imposibil de obținut o victorie absolută asupra criminalității, totuși lupta împotriva criminalității împiedică creșterea și extinderea acesteia [1].

Pe parcursul ultimilor ani, constatăm că fenomenul infracțional se schimbă treptat. Au apărut noi forme de manifestare a acesteia cum ar fi infracțiuni cibernetice, omor la comandă, trafic și consum ilicit de droguri, spălarea banilor și altele, care au devenit o problemă acută și pentru republica noastră. Totodată s-a schimbat și comportamentul criminalilor care pe de o parte manifestă o deosebită cruzime la săvârșirea infracțiunilor, iar pe de altă parte întreprind un cumul de măsuri ca să rămână neidentificați. Totodată, resursele logistice deosebite alocate pentru consolidarea activităților ilicite, metodele și mijloacele de camuflare a unor fapte penale de multe ori devin foarte greu de identificat.

Pentru a împiedica aceste fenomene antisociale și a evita extinderea lor este nevoie ca statul să întreprindă măsuri ofensive concrete de prevenire și combatere a criminalității, precum și a cauzelor și condițiilor care o determină. În acest context se impune identificarea unor mecanisme legislative precum și instituirea serviciilor și a unităților capabile să se opună acestui flagel.

Majoritatea statelor lumii au realizat de mult importanța asigurării securității fiecărui cetățean. Fiecare stat în parte caută să găsească cele mai eficiente metode și instrumente de prevenire și control, iar cel mai esențial lucru în acest sens este obținerea

cât mai rapidă a informațiilor utile despre planurile și acțiunile criminale. La fel de firească este intervenția organelor competente ale statului în vederea identificării făptașilor și tragerii lor la răspundere atunci când din anumite considerente nu s-a reușit curmarea la timp a infracțiunilor.

Această obținere de informații datorită specificului mijloacelor și metodelor aplicate care sunt utilizate prioritar în mod secret, implică în anumite situații limitarea drepturilor și libertăților constituționale, ceea ce constituie un element foarte sensibil fiind obiectul criticilor juriștilor, politicienilor, activiștilor pentru apărarea drepturilor omului precum și a cetățenilor de rând. Odată cu înființarea organizațiilor internaționale, drepturile și libertățile fundamentale ale omului devin o prioritate pentru toate statele indiferent de nivelul de dezvoltare sau de subiectele pe care le abordează.

Un aspect care prezintă interes reprezintă faptul că anumite drepturi și libertăți pot fi susceptibile limitării în condiții strict determinate. Astfel Convenția Europeană a Drepturilor Omului la art. 8 alin. 2 stabilește că se admite un amestec în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și *prevenirea faptelor penale*, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora. Menționăm că progresele la nivel legislativ pe care o cunoștea societatea la acea vreme, rămăneau oculte atât față de țara noastră precum și de celelalte „republici surori”.

Odată cu destrămarea URSS, Republica Moldova trăia cumplita experiență „între ceea ce am fost și nu mai vrem să fim, și ceea ce vom fi dar nu știm cum arată încă”. Haosul stabilit în urma acestei destrămări a favorizat dezvoltarea criminalității, fiind necesare măsuri stringente de anihilare a factorului criminogen, precum și de ajustare a legilor după rigorile statului de drept.

În acest context, principala sarcină a legiuitorului era adoptarea unor norme juridice care să asigure, pe de o parte, îndeplinirea funcțiilor statului de a asigura securitatea națională, luptând eficient cu criminalitatea.

Identificarea și reglementarea juridică la nivel național a unor legi care să satisfacă nevoia de combatere promptă și eficientă a celor mai complexe forme de criminalitate a fost o chestiune mai mult tehnică,

de ajustare și traducere a textului de lege zămislit la răscrucea dintre apusul statului sovietic și răsăritul gândirii statului de drept.

Adoptarea în anul 1994 a Legii Republicii Moldova nr. 45 cu privire la activitatea operativă de investigații părea să fie soluția optimă în lupta cu criminalitatea. Acest lucru se datora instrumentelor de colectare a informațiilor obținute fără ca cei vizați să știe, astfel oferind organelor statului posibilitatea de a interveni la momentul pregătirii, ori tentativei la infracțiune.

Odată cu publicarea legii nominalizate, sau evidențiat și carențele acesteia, fiind criticată inclusiv la CEDO de un grup de apărători ai drepturilor omului [3].

Reclamanții susțineau că, deși nu au fost victime ale vreunei interceptări, totuși a existat riscul ca convoierile lor telefonice să fi fost interceptate, invocându-se că legea nu conține garanții suficiente ce ar proteja drepturile civile la realizarea unor măsuri operative.

Ca rezultat, legea a fost modificată, astfel în 2012 a fost adoptată o nouă lege cu privire la activitatea specială de investigație [4] care, a urmărit în general să satisfacă remarca CEDO cu privire la introducerea în legislația națională a unor garanții care să excludă eventualele abuzuri la aplicarea măsurilor speciale de investigații. Paralel cu schimbările esențiale care au fost introduse în textul noii legi precizăm că sarcinile activității operative/ speciale de investigații au rămas aceleași. Una dintre sarcinile art. 2 al legii fiind: „relevarea atentatelor criminale, prevenirea, curmarea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează și/sau le comit”.

Din legile relatate mai sus putem observa cu ușurință că unul din domeniile prioritare ale noii legi a rămas prevenirea criminalității. Esența sa este fixată în formula: „Un legiuitor înțelept va preveni o crimă, pentru a nu fi obligat să-l pedepsească pe făptuitor”. Este evident că a preveni o infracțiune este de fiecare dată mai avantajos pentru stat decât a lichida urmările lăsate de criminalitate, care deseori sunt ireversibile, doar că în condițiile noii legislații acest lucru devine practic imposibil.

Intervenim cu o precizare pentru a exclude oportunitatea de a ne învinui pentru unele inexactități. Până în 2012, adică până la reforma activității speciale de investigații, întregul set de măsuri speciale a fost posibil de aplicat pentru realizarea tuturor sarcinilor activității speciale de investigații (prevenirea, curmarea, cercetarea infracțiunilor, asigurarea securității statului etc.), iar după respectiva reformă întregul acest potențial anticriminogen a rămas valabil doar pentru o singură sarcină ce poate fi realiza-

tă doar în limitele urmăririi penale – descoperirea și cercetarea infracțiunilor [5].

În urma acelor relatate putem evidenția că norma articolului 2 din legea care stabilește sarcinile activității speciale de investigații, printre care prevenirea infracțiunilor, are numai un caracter declarativ și nu are un mecanism pentru punerea în aplicare. Astfel, apare situația paradoxală când este necesar să se prevină infracțiunile la etapa de formare a intenției criminale de către organele de drept, întrucât numai acestea au capacități speciale pentru a le realiza prin măsurile speciale de investigații, cu toate acestea legislația actuală a activității speciale de investigații blochează soluționarea acestei sarcini, forțând subdiviziunile specializate să acționeze fie încălcând legea, sau să acționeze abia după săvârșirea infracțiunii.

Astfel, aceasta a instituit, în general, conceptul de realizare a activității speciale de investigații în scopul descoperirii infracțiunilor, fiind minimizezate efectele de prevenire a faptelor penale și de realizare a sarcinilor de apărare a securității statului, ordinii de drept etc. [6].

Așadar, una din cele mai importante și mai delicate probleme ale domeniului cercetat de activitate rămâne echilibrarea balanței între, pe de o parte, necesitatea aplicării măsurilor speciale de investigații pentru obținere a informațiilor, devenind tot mai acută în funcție de nivelul de dezvoltare al fenomenului criminal, și, pe de altă parte, rigorile și exigențele statului de drept în care valorile supreme sunt drepturile și libertățile omului.

Referințe bibliografice:

1. Гоголева А. Я. Понятие профилактики и борьбы с преступностью // Молодой ученый. 2014. №6.1. С. 3-7. URL <https://moluch.ru/archive/65/10456/> (data vizitării: 24.12.2019).
2. Lege nr 45 cu privire la activitatea operativă de investigații din 12.04.1995. Monitor oficial nr. 11-13 din 31.01.2003.
3. Hotărârea CEDO Cauza Iordachi și alții contra Moldovei din 10 februarie 2009. <http://justice.md/file/CEDO>.
4. Legea nr 59 din 29.03.2012 cu privire la activitatea specială de investigații. Monitor Oficial din nr. 08.06.2012.
5. Boris Glavan, Victor Mîrzac, *Efectele reformei privind realizarea măsurilor speciale de investigație în contextul combaterii infracțiunilor cu caracter transnațional*, Materialele conferinței științifico-practice internaționale 26 iunie 2018: Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere Academiei „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2018. <http://academy.police.md/532>.
6. Utilizarea tehnicii de înregistrare pentru obținerea ascunsă de informații va fi interzisă persoanelor neautorizate. <https://www.bizlaw.md> (accesat la 20.12.2019).

RĂSPUNDEREA PENTRU CONSTITUIREA UNUI GRUP TERORIST SAU A UNEI ORGANIZAȚII TERORISTE

Andrei CAZACICOV,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Legislația penală a Republicii Moldova [2], spre deosebire de legislațiile mai multor state ale lumii, dintre care România (art. 35 al Legii privind prevenirea și combaterea terorismului nr. 535 din 25.11.2004 [5]), Federația Rusă (205.4 C. pen. al F.R. [7]), Ucraina (art. 258-3 C. pen. al Ucr. [8]), Franța (art. 421-5 C. pen. al Fr. [10, p. 112]), Germania (art. 129a C. pen. al RFG [9]) etc., nu prevede o normă penală separată pentru activitatea de creare sau conducere a unei organizații teroriste.

Cu toate acestea, art. 284, alin. (2) C. pen. instituie răspundere pentru infracțiunea de creare sau conducere a unei organizații criminale cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist.

În mod firesc, apare întrebarea: „S-ar asimila o organizație criminală unei organizații teroriste, în cazul în care scopul acesteia este unul cu profil terorist?”

Codul penal al Republicii Moldova nu operează cu noțiunile de grup/ organizație teroristă, iar noțiunile de grup criminal organizat (art. 46 C. pen.) și organizație (asociație) criminală (art. 47 C. pen.) nu sunt în măsură să deceleze conținutul conceptelor de criminalitate organizată cu tentă teroristă.

În acord cu prevederile art. 3 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea terorismului: „Organizația teroristă este organizația creată în scopul desfășurării de activități teroriste sau organizație care admite recurgerea la terorism în activitatea sa. Organizația se consideră teroristă dacă măcar una din subdiviziunile sale structurale desfășoară o activitate teroristă” [4].

Totodată, „grupul terorist” reprezintă o reuniune „a două sau mai multe persoane care s-au asociat în scopul de a desfășura o activitate teroristă” [4].

Respectiv, elementul determinant al unui grup terorist sau al unei organizații teroriste îl formează scopul de a desfășura o activitate teroristă.

În accepțiunea Legii sus-nominalizate, activitatea teroristă (activitățile teroriste) desemnează spectrul de activități care includ: „planificarea, pregătirea, tentativa de săvârșire și săvârșirea unui act terorist sau a unei alte fapte ce constituie infracțiune cu caracter terorist; constituirea unei formațiuni armate ilegale, a unei organizații criminale, a unui grup organizat în scopul săvârșirii uneia sau mai multor infracțiuni cu caracter terorist; recrutarea, favorizarea, înarmarea, instruirea și utilizarea teroriștilor;

ralierea la organizațiile teroriste sau participarea la activitatea acestor organizații; finanțarea pregătirii sau comiterii unui act terorist ori a unei alte infracțiuni cu caracter terorist, finanțarea unei organizații teroriste, a unui grup terorist sau a unui terorist, precum și acordarea de sprijin acestora pe alte căi; acordarea de suport informațional sau de alt ordin în procesul planificării, pregătirii sau comiterii unui act terorist ori a unei alte fapte ce constituie infracțiune cu caracter terorist; instigarea în scop terorist, justificarea publică a terorismului, propaganda ideilor terorismului, răspândirea de materiale sau informații ce îndeamnă la activități teroriste sau îndreptățesc desfășurarea unor astfel de activități; oricare dintre acțiunile menționate efectuate prin intermediul sistemelor informaționale și al rețelelor de comunicații electronice” [4] (sublinierea ne aparține – n.a.).

După cum ușor se observă, constituirea unei organizații criminale sau a unui grup criminal organizat în scopul săvârșirii uneia sau a mai multor infracțiuni cu caracter terorist este doar o parte din activitatea teroristă definită de lege, respectiv doar o parte din spectrul de activități sau scopuri urmărite în cadrul funcționării unei organizații teroriste.

Așadar, un grup criminal organizat sau o organizație criminală al căror scop vizează comiterea uneia sau a mai multor infracțiuni cu caracter terorist nu pot fi echivalate cu formele de organizare criminală – grup sau organizație teroristă, ultimele concepte fiind mai specifice, iar în ceea ce ține de activitatea teroristă, și mai complexe.

Spre exemplu, urmărirea scopului săvârșirii unei infracțiuni de finanțare a terorismului de către un grup criminal organizat sau de către o organizație criminală nu poate fi calificată în acord cu art. 284, alin. (2) C. pen., deoarece finanțarea terorismului nu face parte din categoria infracțiunilor cu caracter terorist, specificate la art. 134¹¹ C. pen. Astfel, atestarea unui astfel de scop la crearea sau conducerea unei formațiuni criminale determină, în partea ce vizează organizația criminală, calificarea potrivit art. 284, alin. (1) C. pen., iar în partea ce ține de grupul criminal organizat, calificarea potrivit art. 26 raportat la art. 279, alin. (1) C. pen.

Cu toate că persoanele vinovate de desfășurarea unor activități teroriste poartă răspundere în conformitate cu legislația în vigoare (art. 42 al Legii nr. 120/2017 [4]), nu este inechivoc răspunsul la urmă-

toarea întrebare: care ar fi răspunderea și cum urmează a fi sancționată o reuniune „a două sau mai multe persoane care s-au asociat în scopul de a desfășura o activitate teroristă” sau activitatea unei „organizații create în scopul desfășurării de activități teroriste”?

În cazul în care aceste acțiuni nu conțin semnele vreunei alte componente de infracțiune cuprinsă de normele cominatorii ale Codului penal, inclusiv raportate la prevederile art. 26, alin. (1) C. pen. (pregătirea de infracțiune), unicul răspuns acordat de cadrul normativ intern este cel specificat în art. 43, alin. (2) al Legii nr. 120/2017, și anume: „*Se consideră că persoana juridică desfășoară o activitate teroristă și este supusă lichidării, iar activitatea ei este interzisă, în temeiul unei hotărâri irevocabile a instanței de judecată ca urmare a demersului scris al Serviciului de Informații și Securitate, al Procurorului General sau al procurorilor subordonați acestuia, în cazul în care, în numele sau în interesul persoanei juridice în cauză, se efectuează organizarea, pregătirea, finanțarea sau comiterea unei infracțiuni cu caracter terorist, de asemenea în cazul în care aceste acțiuni au fost admise, autorizate, aprobate sau utilizate de către organul sau persoana împuternicită cu funcții de conducere din cadrul persoanei juridice în cauză*” [4] (sublinierea ne aparține – n.a.).

Totuși, în conformitate cu art. 9, alin. (1), lit. c) al Convenției Consiliului Europei privind prevenirea terorismului: „*Fiecare parte adoptă măsurile necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern: participarea la comiterea uneia sau mai multora dintre infracțiunile prevăzute la articolele 5-7 de către un grup de persoane care acționează într-un scop comun. Această contribuție trebuie să fie intenționată și trebuie: (i) să fie menită să faciliteze activitatea criminală a grupului sau să servească scopului criminal al grupului, dacă această activitate ori acest scop implică comiterea unei infracțiuni prevăzute la articolele 5-7; sau (ii) să fie făcută știindu-se că grupul intenționează să comită o infracțiune prevăzută la articolele 5-7*” [3].

Conform art. 2 al Protocolului adițional la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului: „*În scopul prezentului Protocol, «participarea într-o asociație sau grup în scop terorist» înseamnă participarea în activitățile unei asociații sau unui grup în scopul comiterii sau contribuirii la comiterea unei sau mai multor infracțiuni teroriste de către organizație sau grup. Fiecare Parte adoptă măsurile necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, participarea într-o asociație sau grup în scop terorist, așa cum este definită la paragraful 1, atunci când a fost comisă cu intenție*” [6] (sublinierea ne aparține – n.a.).

Finalmente, statelor membre [ale Consiliului Europei] le-a fost de asemenea solicitat să incrimineze actele internaționale de „conducere a unui grup terorist” sau de participare la activitățile sale [1, p. 279].

În temeiul dispozițiilor convenționale și al raționamentelor prezentate *supra*, considerăm oportună incriminarea activității de constituire a unui grup terorist sau a unei organizații teroriste, a activității de participare la asemenea grupuri/ organizații, precum și a participării la activitățile acestora, în cadrul unei norme penale distinctivă.

În acest mod, dispoziția și sancțiunea de la art. 284, alin. (2) C. pen. urmează a fi abrogate în mod expres, *i.e.* prin înlocuire.

Așadar, *de lege ferenda* propunem de a modifica și transpune prevederea de la art. 284, alin. (2) C. pen. la un articol nou, după cum urmează:

„**Articolul 284¹** *Constituirea unui grup terorist sau a unei organizații teroriste*

(1) *Constituirea sau conducerea unui grup terorist sau a unei organizații teroriste prin modalitățile stipulate la art. 284, alin. (1), aplicate în mod corespunzător, se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.*

(2) *Aderarea la un grup terorist sau la o organizație teroristă ori participarea la activitatea unui astfel de grup sau organizație se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani.*

(3) *Membrul grupului terorist sau organizației teroriste poate fi liberat de răspundere penală în cazul în care a încetat benevol participarea la activitatea grupului terorist sau a organizației teroriste, a declarat benevol despre existența acestora și a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de ele ori a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor grupului sau organizației respective, dacă acțiunile sale nu conțin semnele altei infracțiuni”.*

Referințe bibliografice:

1. Avizul nr. 8 (2006) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) spre atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, privind rolul judecătorilor în ceea ce privește protecția supremației legii și a drepturilor omului în contextul terorismului, pct. 76. Strasbourg, 10.11.2006. În: Standarde ale Consiliului Europei pentru justiție, Chișinău: „Bons Offices” S.R.L., 2010.

2. Cod penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74.

3. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului, adoptată în Varșovia la 16 mai 2005. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 22.6.2018, L 159/5. Ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 51 din

07.03.2008 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea terorismului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 28.03.2008, nr. 63-65.

4. Legea Republicii Moldova nr. 120 din 21.09.2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.10.2017, nr. 364-370.

5. Legea României nr. 535 din 25.11.2004 privind prevenirea și combaterea terorismului. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57494> (accesat la 18.02.2019)

6. Protocolul adițional la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului, semnat la Riga, la 22.10.2015. Ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 274 din 16.12.2016 pentru ratificarea Protocolului adițional la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.01.2017, nr. 9-18.

7. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996. В: Собрание законодательства Российской Федерации, № 25, 17.06.1996.

8. Уголовный кодекс Украины. Законодательство зарубежных стран. Научные ред. Таций В.Я. и Сташич В.В. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001 г.

9. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование доктора юр. наук, профессора Д.А. Шестакова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003 г.

10. Уголовный кодекс Франции от 22.07.1992. Науч. ред. Л. В. Головки, Н. Е. Крыловой; пер. с фр. и предисл. Н. Е. Крыловой. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002 г.

OBIECTUL MATERIAL AL INFRAȚIUNILOR DE CIRCULAȚIE ILEGALĂ A DROGURILOR, ETNOBOTANICELOR ȘI ANALOGILOR SĂVÂRȘITE CU SCOP ȘI FĂRĂ SCOP DE ÎNSTRĂINARE (art. 217 și 217¹ C.pen. al R. Moldova)

Dumitru CEBOTARI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Preocuparea legiuitorului autohton de a da expresie unei individualizări legale pentru traficul de droguri derivă din incriminarea distinctă a circulației ilegale a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor săvârșită fără scop de înstrăinare (art.217 C.pen.), față de cea comisă în realizarea unui asemenea scop (art.217¹ C.pen.). Liantul comun care leagă aceste două fapte infracționale îl constituie obiectul material, cunoașterea căruia este esențială pentru încadrarea juridică corectă a activității infracționale.

Obiectul material al infracțiunii incriminate de art.217 alin.(1) C.pen. este reprezentat de plantele care conțin droguri sau etnobotanice. Potrivit prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23.01.2006 privind aprobarea *Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora* [1], plantele care conțin stupefiante și psihotrope se clasifică în plante care nu cresc pe teritoriul R. Moldova și plante care cresc pe teritoriul R. Moldova.

Din categoria plantelor care nu cresc pe teritoriul R. Moldova din cauza condițiilor climaterice și care sunt interzise pentru cultivare fac parte: planta de coca, kat, *Argyrea nervosa*, *Nymphaea caerulea*, *Salvia divinorum*, *Turbina corymbosa* și *Tabernanthe iboga*. Din cea de a doua categorie fac parte plantele care cresc pe teritoriul R. Moldova și sunt interzise pentru cultivare sau necesită autorizație specială: planta de mac, planta de cânepă.

Pentru existența obiectului material al infracțiunii incriminate la art.217 alin.(1) C.pen., este necesar ca această cantitate a plantelor care conțin droguri să fie în proporții mari. În caz contrar, fapta urmează a fi calificată potrivit art.87 C.contr., care prevede răspunderea pentru *cultivarea ilegală a plantelor ce conțin droguri, precursori și analogi ai acestora și fabricarea etnobotanicelor* [2].

În conformitate cu art.134¹ alin.(8) C.pen. în cazul sustragerii, însușirii, extorcării sau al altor acțiuni ilegale cu droguri, precursori, etnobotanice sau analogi ai acestora, proporțiile acestora – mici, mari sau deosebit de mari – se determină conform cantităților mici, mari sau deosebit de mari stabilite de Guvern. Se consideră că fapta este comisă în cantități mari

atunci când numărul plantelor ce au fost depistate în circulația ilegală depășesc cantitățile mici până la cantitățile maxime aprobate prin Hotărârea Guvernului 79 din 23.01.2006 (de exemplu, pentru planta de mac, indiferent de faza de vegetație, proporția mare este de la 151 la 500 de plante, pentru planta de cânepă – de la 6 la 50 de plante etc.).

La stabilirea proporțiilor în raport cu fiecare dintre plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope se ia în calcul atât natura acestora, determinată de efectul narcotizant ce le este propriu, cât și numărul lor.

Obiectul material al infracțiunii prevăzute de art.217 alin.(2) C.pen. este reprezentat de droguri, etnobotanice și analogi ai acestora.

În conformitate cu art. 134¹ alin. (1) C.pen. al R. Moldova, prin lexemul **drog** se înțeleg: „Plantele sau substanțele stupefiante ori psihotrope, sau amestecurile ce conțin asemenea plante ori substanțe, stabilite de Guvern”. După cum s-a văzut mai sus, traficul de plante care conțin droguri cade sub incidența art. 217 alin. (1) C.pen. al R. Moldova. Prin urmare, în sensul art. 217 alin. (2) C.pen. din categoria drogurilor fac parte: **substanțele stupefiante, substanțele psihotrope și amestecurile unor asemenea substanțe.**

Potrivit art. 134¹ alin. (1) C.pen. al R. Moldova; „Prin stupefiante se înțeleg substanțele înscrise în anexele la Convenția unică a Națiunilor Unite asupra substanțelor stupefiante din 1961, modificată prin Protocolul din 1972 și prevăzute în actele normative ale Guvernului”.

Odată cu intrarea în vigoare a Legii Republicii Moldova nr. 193 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, de la art. 134¹ C. pen. și art. 1 al Legii nr. 382 din 06.05.1999 cu privire la circulația substanțelor stupefiante, psihotrope și a precursorilor termenul „substanță narcotică” a fost exclus, acesta fiind substituit cu sintagma „substanțe stupefiante”. În conformitate cu lit. j), art. 1 al Convenției unice asupra stupefiantelor din 30.03.1961: „termenul stupefiant înseamnă toate substanțele din tabelele I și II, fie că sunt naturale sau sintetice”; conform lit. q), art. 1 al Convenției contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 20.12.1988: „termenul *stupefiant* desemnează orice

substanță fie că este de origine naturală sau de sinteză, care figurează în tabelul I sau tabelul II al Convenției din 1961 și Convenției din 1961 cum apare ea modificată”.

Potrivit art. 134¹ alin. (3) C.pen: „Prin substanțe psihotrope se înțeleg substanțele înscrise în anexele la Convenția asupra substanțelor psihotrope din 1971 și prevăzute în actele normative ale Guvernului”. În vorbirea curentă, prin substanță psihotropă se are în vedere acea substanță care dispune de o acțiune asupra psihicului care acționează direct asupra creierului.

În acord cu lit. e), art. 1 al Convenției asupra substanțelor psihotrope din 21.02.1971: „expresia substanță psihotropă se referă la orice substanță, fie că este de origine naturală fie de origine sintetică sau la orice produs natural din tabelele I, II, III sau IV” [50]. Conform lit. r), art. (1) al Convenției contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 20.12.1988: „expresia *substanță psihotropă* desemnează orice substanță de origine naturală sau de sinteză sau orice produs din tabelele I, II, III sau IV ale Convenției din 1971 cu privire la substanțele psihotrope” [47].

Nomenclatorul substanțelor stupefiante este stipulat în tabelul I al listei aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.79 din 23.01.2006, iar cel al substanțelor psihotrope – în tabelul II al aceleiași liste. O altă substanță decât cele indicate în tabelele menționate nu poate fi recunoscută în calitate de substanță stupefiantă sau psihotropă.

Din categoria drogurilor mai fac parte și **amestecurile care conțin stupefiante sau psihotrope**. În acest caz, calitatea de drog o are doar partea componentă a amestecului care potrivit Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23.01.2006 privind aprobarea *Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora*, reprezintă substanță stupefiantă, psihotropă sau plantă care o conține. Constatarea este importantă, întrucât doar în baza acestei părți se determină proporția pe care o are amestecul, aspect în funcție de care, după cum vom vedea mai jos, se determină proporțiile de comitere a infracțiunii.

Cea de a doua entitate care formează obiectul material al infracțiunii incriminate la art. 217 alin. (2) C.pen. o formează produsele etnobotanice.

Etnobotanicele (drogurile sintetice), denumite și „droguri legale”, reprezintă o nouă categorie de droguri psihoactive, create în urma experimentelor și a cercetărilor conduse asupra compoziției și a efectelor drogurilor psihoactive deja existente.

În conformitate cu art. 134¹ alin. (5): *Prin produse*

etnobotanice (etnobotanice) se înțeleg amestecurile de prafuri și/sau plante sau amestecurile de ierburi și diverse părți de plante stropite cu substanțe chimice, care produc schimbări ce induc efecte fiziologice și/sau mentale, halucinogene și/sau acțiuni psihoactive [3].

Din noțiunea textului de lege rezultă că etnobotanicele sunt particularizate prin două trăsături de bază: după componență reprezintă amestecurile de prafuri și/sau plante sau amestecurile de ierburi și diverse părți de plante stropite cu substanțe chimice; după efect produc schimbări ce induc efecte fiziologice și/sau mentale, halucinogene și/sau acțiuni psihoactive.

Termenul *etnobotanice* (produse etnobotanice) urmează a fi delimitat de termenul *etnobotanic*. Ultimul presupune o ramură a etnobiologiei care studiază relațiile reciproce dintre om și mediul vegetal, în mod principal axându-se pe denumirile populare ale plantelor [4].

Etnobotanicele sunt împărțite în trei categorii: **stimulante** – vândute de obicei sub denumirea de „săruri de baie”; **cannabinoizi sintetici** – categorie cunoscută sub denumirea populară „spice”; **halucinogene** – au aceleași efecte ca și LSD, ciuperci, ketamina.

Cea de a treia entitate materială o formează **analogii substanțelor stupefiante sau psihotrope**. În conformitate cu art. 134¹ alin. (6), prin analog al substanței stupefiante sau psihotrope se înțelege orice substanță sau asociere de substanțe de origine naturală ori sintetică, în orice stare fizică, sau orice produs, plantă, ciupercă, ori părți ale acestora, care are capacitatea de a produce efecte psihoactive și care, indiferent de conținutul său, denumirea sa, modul său de administrare, de prezentare sau de publicitatea care i se face, este ori poate fi folosită în locul unei substanțe sau al unui preparat stupefiant, psihotrop ori cu efect psihotrop sau în locul unei plante ori substanțe aflate sub control național și/sau internațional.

Existența infracțiunii în varianta descrisă la art.217 alin.(2) C.pen. este condiționată de cantitatea drogurilor (stupefiantelor, psihotropelor și amestecurile acestora), etnobotanicelor și analogilor, care trebuie să fie în proporții mari. Legiuitorul nu stabilește anumite criterii măsurabile a proporțiilor mari pentru produsele etnobotanice și analogilor, astfel încât această parte a incriminării pentru moment nu poate fi aplicată.

Proporții mari ale substanțelor stupefiante și ale psihotropelor sunt cantitățile mici până la cantitățile maxime indicate în lista aprobată prin Hotărârea Guvernului 79 din 23.0.2006 (de exemplu, marihuana uscată de la 2 până la 500 de grame, marihuana verde

de la 14 până la 1000 g, cocaina de la 0,15 până la 15 g etc., a se vedea Anexa nr. 1).

Cuantumul minim și cel maxim al proporțiilor mari diferă în funcție de tipul substanței stupefiante sau psihotrope, legiuitorul luând în calcul efectul pe care acestea îl pot produce asupra organismului uman. Atunci când fapta de procurare sau păstrare a substanțelor narcotice sau psihotrope este comisă în proporții mici, făptuitorul va fi tras la răspundere contravențională în baza art.85 C.contr.

Obiectul material în cazul infracțiunii prevăzute la art.217¹ alin.(1) C.pen este reprezentat de plantele care conțin droguri sau etnobotanice, iar în ipoteza art.217¹ alin.(2) C.pen. – droguri sau analoagele lor. Aceste noțiuni au fost explicate în contextul examinării infracțiunii incriminate la art.217 C.pen., interpretările făcute fiind valabile și pentru infracțiunea analizată.

Este însă de menționat că legiuitorul, la art.217¹ C.pen., nu prevede un plafon minim de la care intervine răspunderea penală pentru circulația ilegală a drogurilor sau anoloagilor lor sau a plantelor care le conțin, astfel încât pentru existența faptelor nu are relevanță cantitatea obiectului material. Indicii cantitativi ai obiectului material, pe lângă scopul de comitere a infracțiunii, reprezintă cea de a doua trăsătură care diferențiază faptele incriminate la art.217 și 217¹ C.pen.

Având în vedere că la art.217¹ alin.(3) lit.f) C.pen. legiuitorul dozează răspunderea penală pentru săvârșirea faptei în proporții mari, iar la art.217¹ alin.(4) lit.d) – în proporții deosebit de mari, putem constata că sub incidența variantelor-tip (art.217¹ alin.(1) și (2) C.pen.) cad situațiile de comitere a traficului cu droguri sau analogi ai acestora ori a plantelor care le conțin în proporții mici. În conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.79 din 23.01.2006, se consideră că fapta este comisă în proporții mici în cazul în care cantitatea substanțelor stupefiante, psihotrope ori a plantelor care le conțin nu depășește cuantumul maxim stabilit pentru cantitățile mici în tabelele I, II și III.

Referințe bibliografice:

1. Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 16-9/106 din 27.01.2006.
2. Codul contravențional al R. Moldova nr. 218-XVI din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial nr.3 6/15 din 16.01.2009.
3. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009.
4. Florin M. Marele dicționar de neologisme. București: Editura Saeculum, 2000.

NOȚIUNEA, CONȚINUTUL ȘI NIVELURILE DE PREVENIRE A INFRAȚIUNILOR

Elena CICALA,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Identificând și studiind cauzele criminalității, stabilind starea acesteia, anticipând schimbările sale cantitative și calitative, criminologia își propune să evalueze măsurile ce i se impun și să elaboreze programe convingătoare de prevenire a criminalității, de resocializare și de reinserție socială a delincvenților.

Ideea că prevenirea criminalității trebuie să aibă prioritate față de politica represivă a societății a fost expusă încă în antichitate (sec. IV î.e.n., Platon), cu toate că realizarea ei practică a început nu demult. Această teză a obținut o argumentare juridică în lucrările juriștilor școlii clasice de drept penal (sec. XVIII), care au pus temelia unei politici noi de luptă cu criminalitatea. Esența ei a fost fixată în următorul principiu: *un legiuitor înțelept va preveni infracțiunea, ca să nu fie nevoit mai apoi să pedepsească pentru săvârșirea ei.*

În prezent prevenirea criminalității formează obiect de studiu al mai multor științe: drept penal, drept procesual penal, criminalistică, drept execuțional penal etc.

În opinia autorului Gh. Gladchi, criminologia are o anumită prioritate în abordarea problematicii reacției sociale împotriva criminalității față de alte științe; fiind știința despre cauzele și condițiile fenomenului infracțional, criminologia poate să propună cele mai eficiente măsuri și mijloace de luptă cu acesta [8, p. 17].

Marea majoritate a autorilor recunosc că **prevenirea criminalității** constituie unul dintre cele mai importante compartimente ce formează obiectul de studiu al criminologiei [10, p.5]. În viziunea autorului I. Ciobanu, unul dintre aspectele fenomenologice de o importanță majoră ce se înscriu în obiectul de studiu al criminologiei îl formează **metodologia de prevenire și de combatere a criminalității** [3, p. 16].

Suntem solidari și cu opinia autorului O. Bejan, potrivit căruia orice fenomen, inclusiv cel criminal, există datorită altor fenomene care îl generează; odată suprimate fenomenele generatoare, dispăre și fenomenul efect; din aceste rațiuni, societatea desfășoară o activitate permanentă de cunoaștere a factorilor care produc criminalitatea (cercetare criminologică) și de înlăturare a lor (practică criminologică) [2, p. 76].

Din cele menționate reiese, fără echivoc, că prevenirea și combaterea criminalității este un domeniu

practic al criminologiei, în lipsa căruia se face imposibilă realizarea scopurilor și a funcțiilor pe care le implică studiul acestui fenomen. De fapt, celelalte domenii ale criminologiei (cauzalitatea, personalitatea infractorului, mecanismul actului infracțional etc.) ar fi lipsite de oricare interes pragmatic, dacă nu ar avea ca obiectiv final luarea unor măsuri concrete destinate prevenirii fenomenului infracțional.

Autorii români Gh. Nistoreanu și C. Păun definesc prevenirea criminalității ca un proces social permanent, care presupune aplicarea unui ansamblu de măsuri cu caracter social, cultural, economic, politic, administrativ și juridic destinat să preîntâmpine săvârșirea faptelor antisociale prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea cauzelor fenomenului infracțional [5, p. 251].

În accepțiunea autorului M. Bîrgău, prevenirea infracțiunilor constituie o activitate socială specifică ce asigură reorganizarea relațiilor sociale, ca rezultat al căreia sunt înlăturate, neutralizate și blocate determinatele comportamentului infracțional; profilaxia social-criminologică este orientată spre prevenirea diferitor tipuri de criminalitate [8, p.183].

Potrivit definiției tradiționale a prevenirii criminalității promovată în doctrina rusească de specialitate, aceasta presupune o totalitate de măsuri statale și sociale de diferite niveluri, orientate spre lichidarea, diminuarea și neutralizarea cauzelor și condițiilor criminalității [15].

În viziunea autorului Iu. Larii, prevenirea criminalității reprezintă un sistem multilateral de măsuri, orientate spre:

a) relevarea și înlăturarea sau reducerea ori neutralizarea cauzelor criminalității, a unor tipuri separate ale ei, precum și a condițiilor care o favorizează;

b) relevarea și înlăturarea situațiilor din anumite spații geografice (teritoriale) sau dintr-un anumit mediu, care motivează sau provoacă nemijlocit comiterea infracțiunilor;

c) relevarea grupelor de persoane cu grad sporit de risc criminal și reducerea acestuia;

d) relevarea persoanelor, comportamentul cărora indică posibilitatea reală de a săvârși infracțiuni, precum și influența corectivă asupra lor [9, p.105].

Potrivit autorului G. Șihanțov, prin prevenirea criminalității se are în vedere o totalitate de măsuri diferite prin natura lor, puse în aplicare atât de organele statale, cât și de organizațiile neguvernamentale,

care în mod direct sau indirect influențează lichidarea cauzelor și condițiilor care o favorizează, precum și alte patologii antisociale [15].

Rezumând cele prezentate mai sus, considerăm că **prevenirea criminologică poate fi definită ca un fenomen de prevenire a criminalității, ce presupune aplicarea unui ansamblu de măsuri (sociale, culturale, economice, politice, administrative și juridice) destinate să preîntâmpine săvârșirea faptelor antisociale, prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea factorilor fenomenului infracțional, în vederea eradicării acestora.**

Prima premisă o constituie **organizarea generală** a activității de prevenire. Această activitate prealabilă presupune analiza și sinteza datelor despre tendințele de răspândire a infracțiunilor; stabilirea determinantelor, cauzelor și condițiilor de săvârșire a acestora; evaluarea și analiza rezultatelor anterioare obținute în activitatea de contracarare a acestui fenomen și estimarea eficacității acesteia etc.

Astfel, activitatea de prevenire a infracțiunilor trebuie să fie strict direcționată și de anumite *măsuri cu caracter organizatoric*, cum ar fi:

- elaborarea principiilor pe care se bazează activitatea de prevenire;
- cercetarea în scopuri profilactice a trăsăturilor individuale ce caracterizează personalitatea infractorilor și personalitatea victimelor;
- elaborarea unor metodici eficiente de prognozare a infracțiunilor;
- individualizarea măsurilor de prevenire a infracțiunilor în conformitate cu mecanismul actului infracțional etc.

În afară de aceasta, activitatea de organizare a prevenirii infracțiunilor trebuie să fie corelată strict cu multiplele transformări și procese ce au loc în domeniul politic, economic, social și ideologic al statului. Necesitatea unei asemenea dimensionări derivă din ideea că în limitele unei cercetări criminologice, prevenirea criminalității se fundamentează atât pe ideea cunoașterii legităților generale sub imperiul cărora are loc dezvoltarea comunității umane, cât și pe elaborarea în baza acestei cunoașteri a unor măsuri politice, economice, ideologice, juridice și de altă natură orientate spre înlăturarea fenomenelor și proceselor care figurează în calitate de cauze și condiții de comitere a infracțiunilor.

Cea de-a doua premisă o constituie **prognozarea criminologică**. Pentru a elabora o strategie eficientă de prevenire a infracțiunilor, este necesar a evalua indicii și tendințele de răspândire pe viitor a fenomenului.

După cum menționează autorul I. Ciobanu, întru realizarea acestei funcții predictive se urmăresc cel puțin două obiective. Primul vizează anticiparea unor

schimbări ale fenomenului criminalității (volum, intensitate, structură, frecvență, consecințe etc.) în perioade determinate de timp. Cel de-al doilea presupune evaluarea probabilității producerii infracțiunilor (aici se încearcă să se evalueze posibilitatea producerii evenimentului la o vârstă timpurie, precum și posibilitatea repetării evenimentului) [3, p. 27].

Realizarea acestei funcții presupune combinarea datelor obținute în urma analizei operative a infracțiunilor cu investigațiile fundamentale ce țin de legitățile de răspândire a acestor fapte. În acest sens, considerăm deosebit de oportună ideea înființării unui serviciu criminologic de prognozare a criminalității în cadrul MAI al R. Moldova.

Referindu-ne la prevenirea victimologică, ținem să menționăm că procesul de victimizare nu este determinat doar de factori personali, ci și de cei exteriori în raport cu victima infracțiunii, iar comportamentul victimei este un produs al interacțiunii complicate dintre personalitatea ei și ansamblul circumstanțelor obiective în care a nimerit. Existența anumitor cauze și condiții, precum și a unor situații care o fac vulnerabilă pe persoană în raport cu anumite conduite criminale impun aplicarea unor măsuri preventive în scopul diminuării sau neutralizării acestora.

În acest registru de idei suntem pe deplin de acord cu afirmația autorului A. Saharov, potrivit căruia este foarte posibil ca insuccesele în domeniul prevenirii criminalității să fie determinate de faptul că de-a lungul secolelor toată atenția noastră era concentrată asupra delictului sau asupra infractorului, iar victimei nu i se acorda atenția pe care o merită [13, p. 19].

În doctrină prevenirea victimologică este definită ca fiind o totalitate de măsuri statale și obștești, orientate spre prevenirea criminalității prin reducerea riscului populației și al anumitor cetățeni de a deveni victime ale atentatelor criminale [11, p. 186].

Într-o altă viziune, prevenirea victimologică este o activitate specifică a instituțiilor sociale, orientate spre relevarea, înlăturarea sau neutralizarea factorilor, circumstanțelor, situațiilor care formează comportamentul victimal, determinând săvârșirea infracțiunilor, identificarea grupurilor de risc și a persoanelor concrete ce se caracterizează printr-o victimitate sporită și influență asupra acestora în scopul restabilirii ori activizării aptitudinilor lor de autoprotecție, precum și elaborarea sau desăvârșirea mijloacelor speciale existente de protecție a cetățenilor împotriva infracțiunilor și victimizării ulterioare [12, p. 72].

Autorul Gh. Gladchi identifică următoarele trăsături ale prevenirii criminologice:

- tipurile obiectelor de influență profilactică: populația, anumite grupuri, persoanele concrete;
- caracterul măsurilor de influență profilactică destinată grupului sau persoanei concrete;

- elementele tactico-metodice de reacționare operativă la situațiile capabile să producă daune persoanei fizice [8, p. 201].

Referitor la nivelurile de prevenire a criminalității, în literatura de specialitate, în funcție de clasificarea factorilor criminogeni ai criminalității, sunt identificate tradițional trei niveluri de acest tip:

- nivelul general;
- nivelul special;
- nivelul individual [9, p. 106].

În opinia autorului M. Bîrgău, structura profilaxiei infracțiunilor, sub aspectul obiectului măsurilor preventive, poate fi delimitată în două tipuri de atare activitate. Primul tip – profilaxia generală – presupune măsuri ce au scopul de a crea condiții obiective care să excludă ori să complice săvârșirea infracțiunii. Al doilea tip – profilaxia individuală – include măsuri orientate spre neadmiterea comportamentului criminal al unei persoane concrete [11, p. 184].

La rândul său, criminologul O. Bejan distinge două niveluri de prevenire a criminalității: *prevenirea generală*, care are impact asupra întregii societăți, și *prevenirea specială*, care se răsfrânge asupra unui segment social [2, p. 78-79]. În esență, autorul asimilează prevenirea individuală cu cea specială a criminalității. Autorul menționează în acest sens că impactul prevenirii speciale se extinde, inclusiv asupra „...unui individ izolat” [2, p. 78-79].

În viziunea noastră, importanța pe care o comportă prevenirea individuală din punct de vedere practic nu poate fi diminuată, fapt pentru care considerăm că există premise suficiente de a o recunoaște în calitate de nivel distinct de prevenire a criminalității. Mai ales atunci când este vorba de aplicarea programelor de corectare și reinsertie sociale în privința unor persoane concrete care au comis infracțiuni.

Cu referire la prevenirea victimologică, ne solidarizăm cu afirmația autorului Gh. Gladchi, potrivit căruia acest tip de prevenție ca parte componentă a sistemului prevenirii criminologice include:

1. Prevenirea victimologică generală care cuprinde relevarea cauzelor și condițiilor săvârșirii infracțiunilor, dacă acestea sunt legate de personalitatea sau de comportamentul victimelor, precum și înlăturarea circumstanțelor date.

2. Prevenirea victimologică individuală, ce cuprinde: a) identificarea persoanelor care, după comportamentul sau trăsăturile lor, au probabilitatea sporită de a deveni victime ale infracțiunilor; b) or-

ganizarea măsurilor instructiv-educative privind asigurarea securității acestor persoane.

3. Prevenirea victimologică urgentă, cuprinde prevenirea infracțiunilor premeditate, inclusiv în etapa pregătirii acestora fiind utilizat potențialul de apărare al victimei, precum și a posibilităților tactice care apar în procesul organizării activității profilactice orientate spre victimă [6, p. 132].

Prin urmare, putem vorbi de prevenirea victimologică generală, specială și individuală a infracțiunilor, iar abordarea măsurilor concrete se va face în contextul relatării și caracterizării nivelurilor propriu-zise de prevenire a criminalității.

Referințe bibliografice:

1. Amza T., Amza C.P., Criminologie, Tratat de teorie și politică criminologică, Ed. LUMINA LEX, București, 2008.
2. Bejan O., Dicționar de criminologie, Ed. Ericon SRL, Chișinău, 2009.
3. Ciobanu I., Criminologie, vol. I, Ed. Cartdidact-Reclama, Chișinău, 2003.
4. Ciobanu Ig. Criminologie, Chișinău: Tipogr. Centrală, 2011.
5. Gheorghe Nistoreanu, Costică Păun, Criminologie, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995.
6. Gladchi Gh. Victimologia și prevenirea infracțiunilor, Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2004.
7. Gladchi Gh. Victimologie. Chișinău: Tipogr. Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI, 2013.
8. Gladchi Gh., Lupta împotriva criminalității și rolul atribuit criminologiei // Revista națională de drept, 2002, nr.4.
9. Lariu Iu. Criminologie. Chișinău: Tipogr. „Elena V.I.”, 2004.
10. Mateuț Gh., Criminologie (note de curs), Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, Facultatea de Drept, Arad, 1993.
11. Mihail Bîrgău., Criminologie, Chișinău: „Print-Caro” SRL 2010.
12. Горшенков, А. Г. Виктимологический аспект предупредительного воздействия на преступность в сфере массовой информации : Диссертации кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 1999.
13. Сахаров А.Б. Учение о личности преступника и его значение в профилактической деятельности органов внутренних дел, Москва: Издательство МВШМ МВД СССР, 1984.
14. Шиханцов Г.Г. **Криминалогия**. Минск: Тетсей, 2006. <http://ebooks.grsu.by/criminal/1-ponyatie-i-zadachi-preduprezhdeniya-prestupnosti.htm> (vizitat pe 28.08.2018).

AMNISTIA - TEMEI DE ÎNCETARE A PROCESULUI PENAL

Olesea CREȚU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Conform Codului de procedură penală, scopul procesului penal este protejarea persoanei, societății și statului contra infracțiunilor, precum și protejarea persoanei contra faptelor ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legală de cercetare a infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată [1, art.1, alin.(2)]. Atingerea scopului menționat nu întotdeauna se realizează prin trimeterea persoanei învinuite în instanța de judecată, de multe ori din diferite motive, în baza probelor acumulate se poate trage concluzia de stingere a procesului penal, abordând una din soluțiile de încetare, clasare sau scoatere a persoanei de sub urmărire.

În cazul constatării uneia din circumstanțele prevăzute în dispoziția art. 275 C.pr.pen. procurorul dispune prin ordonanță *încetarea urmăririi penale*, dacă există bănuit sau învinuit în cauză.

Încetarea procesului penal – modalitate de soluționare a acțiunii procedurale și implicit de stingere a procesului penal, care se dispune de procuror, în condițiile prevăzute de lege, în orice moment al fazei urmăririi penale dacă se constată că există vreo cauză care împiedică exercitarea acțiunii procedurale. Încetarea urmăririi penale este reglementată de art. 285, capitolul V, titlul I, Partea specială Cod procedură penală, care se poate lua în orice moment al fazei de urmărire penală, dacă se constată existența unei circumstanțe prevăzute în art. 275 pct.4)-9) C.pr.pen.

Pct.4 al art.275 C.pr.pen. prevede ca circumstanță care exclude urmărirea penală amnistia.

Conform datelor din rapoartele de activitate a Procuraturii pe anii 2016, 2017, 2018, au fost încetate în baza Legii cu privire la amnistie 594, 438 și respectiv 171 de cauze penale [13].

Amnistia – actul unui guvern de înlăturare a răspunderii penale a unui grup sau a unei categorii de persoane, de obicei, pentru o anumită infracțiune; amnistia se poate acorda inclusiv persoanelor care se află în cursul unui proces, dar care nu au fost încă condamnate[4].

Amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei, fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei (alin. (1) art. 107 C.pen). Amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate (alin. (2) art. 107 C.pen.).

Etimologic, termenul „amnistia” provine de la cuvântul grecesc *amnestia*, care înseamnă uitare, iertare [6]. După conținutul său, amnistia exprimă generozitatea

statului față de infractorii condamnați sau care execută pedeapsa penală.

Amnistia, conform dicționarului de drept penal, este cauza care înlătură răspunderea penală pentru infracțiunile săvârșite până la data apariției legii de amnistiere. În raport cu faza procesului în care este judecată fapta, amnistia poate fi: antecondamnatorie și postcondamnatorie [7].

Amnistia este actul de clemență al puterii legiuitoare, prin care aceasta, din considerente de ordin politic sau social, înlătură răspunderea penală și consecințele condamnării pentru infracțiunile săvârșite până la apariția sa [9].

Fiind un act al organului legislativ, amnistia are caracter normativ, dispozițiile căreia sunt obligatorii pentru toate organele puterii și toți funcționarii publici cu atribuții de realizare a răspunderii penale [8, p. 280].

Amnistia se caracterizează prin următoarele trăsături indisolubile:

- a) nu produce modificări în normele juridice în vigoare și se răsfrânge asupra unui contingent limitat de persoane;
- b) se aplică doar evenimentelor și faptelor care au avut loc până la elaborarea și intrarea în vigoare a acesteia;
- c) actul amnistiei nu se anulează printr-un act special, devenind nul de sine stătător;
- d) nu conține elemente noi de reglementare juridică;
- e) recunoaște persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii.

În cazul în care amnistia intervine în faza urmăririi penale, ea are efectul înlăturării răspunderii penale și, de regulă, se dispune încetarea urmăririi penale. La aplicarea actului de amnistie se impune realizarea cumulativă a următoarelor condiții:

- a. actul de amnistie să intervină după săvârșirea infracțiunii;
- b. să fie identificat făptuitorul și acesta să fie prezent în fața organului de urmărire penală și a procurorului;
- c. să fie respectate dispozițiile speciale ale legii cu privire la amnistie privind infracțiunea, persoana și alte condiții (de exemplu, anterior să nu fie aplicată amnistia, să fie reparat prejudiciul material);
- d. dacă bănuitul, învinuitul nu se opune soluției aplicării actului de amnistie în privința sa.

Prin urmare, de regulă, după începerea urmăririi penale și strângerea probelor necesare privind realizarea tuturor condițiilor este posibilă încetarea urmăririi penale pe temeiul aplicării actului de amnistie.

În contextul examinării amnistiei ca temei de încetare a procesului penal la faza urmăririi penale ar fi binevenit să studiem fenomenul dat sub două aspect: de la momentul sesizării și până la declanșarea urmăririi penale și după începerea urmăririi penale până la terminarea urmăririi penale cu soluția transmiterii cauzei în judecată.

Referitor la primul aspect, omitem faptul că, dacă din actul de sesizare și acțiunile de verificare provin date suficiente privind întrunirea cumulativă a condițiilor aplicării amnistiei, se poate dispune neînceperea urmăririi penale. În cazul dat voința făptuitorului cunoscut, dar care nu este atras în calitate de bănuț, nu se mai ia în considerare la aplicarea amnistiei.

Potrivit unei opinii, amnistia stinge însuși dreptul persoanei vătămate de a introduce plângerea prealabilă [10, p. 61-62]. Astfel, ea trebuie considerată ca fiind lovită de nulitate absolută sau chiar inexistentă, iar procesul penal încetat ca urmare a lipsei plângerii prealabile, și nu a amnistiei.

Amnistia se dovedește irelevantă nu numai cu privire la dreptul de a introduce plângerea prealabilă, ci și relativ la dreptul de a formula o plângere sau un denunț. Dacă din însuși cuprinsul actului de sesizare reies, fără echivoc, date și elemente pe baza cărora se poate efectua încadrarea juridică a faptei, rezultând că aceasta este amnistiată, în acest stadiu cauza se va soluționa prin pronunțarea ordonanței de refuz al pornirii procesului penal (dacă făptuitorul este de acord cu aceasta) [12, p. 559].

În cazurile în care învinuitul sau persoana bănuțită de săvârșirea infracțiunii se opune încetării procesului penal sau refuzului de pornire a procesului penal în legătură cu actul de amnistie, încetarea procesului penal sau refuzul de pornire a procesului penal pe această bază nu se admite. În acest caz procesul continuă în mod obișnuit, iar actul de amnistie va putea fi aplicat doar în cazul constatării vinovăției persoanei. În caz contrar, se va pronunța o sentință de achitare de către instanța de judecată [11, p. 249].

Dacă actul de amnistie a intervenit în timpul efectuării actelor preliminare (premergătoare) și din ele rezultă fapta penală care cade sub incidența amnistiei și nu este necesară identificarea infractorului ori acesta este cunoscut, organul de urmărire penală înaintează dosarul procurorului, cu propunerea de neîncepere a urmăririi penale. Procurorul, la rândul său, dispune prin ordonanță renunțarea la pornirea urmăririi penale.

Dacă din conținutul actelor premergătoare reiese o altă componență de infracțiune decât cele prevăzute de actul de amnistie, atunci procurorul va dispune începerea urmăririi penale, stabilirea făptuitorului și tragerea lui la răspundere penală.

Dacă actul de amnistie a intervenit pe parcursul desfășurării urmăririi penale și dacă componența de infracțiune este prevăzută de amnistie și este identi-

ficat făptuitorul, dacă există acordul lui privind aplicarea amnistiei, atunci organul de urmărire penală înaintează cauza penală procurorului cu propunerea de încetare a urmăririi penale, ultimul dispunând soluția respectivă prin ordonanță.

Amnistia se bazează pe principiul umanismului și are drept obiectiv de bază apărarea și întărirea în societate a conceptului de valori umane.

Amnistia are efecte doar asupra laturii penale a faptei, nu și asupra laturii civile, astfel partea vătămată având posibilitatea să se folosească de dreptul de a fi despăgubită material în cadrul unui proces civil.

De asemenea, amnistia nu are efecte asupra răspunderii disciplinare. Dacă infracțiunea săvârșită reprezintă, în același timp, și abatere disciplinară, se va putea aplica și una din sancțiunile prevăzute de Codul muncii al Republicii Moldova, amnistia intervenită lăsând neatinsă răspunderea disciplinară [11, p. 252].

În concluzie, amnistia poate fi definită ca o instituție interramurală complexă (constituțională, penală, procesual-penală, execuțional-penală, criminologică), care se acordă prin lege organică, privitor la unele infracțiuni comise anterior datei prevăzute în actul normativ, în temeiul unor considerente social-politice și de politică penală și care se exprimă prin înlăturarea răspunderii penale, executării pedepsei și prin alte consecințe ale condamnării.

Referințe bibliografice:

1. Codul de procedură penală, Legea nr. 122-xv din 14 martie 2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
2. Codul penal, Legea nr. 985, din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. Nr. 72-74 din 14.04.2009.
3. Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.210 din 29 iulie 2016.
4. Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vițdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. *Drept procesual penal*. Chișinău, Ed. Cartier, 2005.
5. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Amnistie>
5. Dicționar etimologic online, [http:// www.etimo.it/?term=amnistia](http://www.etimo.it/?term=amnistia)
7. Dicționar de drept penal, <http://www.euroavocatura.ro/dictionar/321182/Amnistia>
8. Н. Кузнецова, Н. Тяжкова, Курс уголовного права. Общая часть, Учение о наказании: Учебник, Т. 2, Москва, Изд. Зерцало, 2002.
9. Recomandarea nr. 97 din 9 februarie 2017 Cu privire la aplicarea prevederilor din Legea nr. 210 din 29 iulie 2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova de către instanțele judecătorești.
10. I. Munteanu, „Notă critică la sentința penală nr. 262/1974 a Jud. Sighetu Marmatei”, în Revista română de drept, nr.5/1976.
11. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Sub red. dr. Barbăneagră A. Chișinău: Ed. ARC, 2003.
12. S. Botnaru ș.a., *Drept penal. Partea generală*, Chișinău, 2005.
13. Raport privind activitatea Procuraturii pentru anul 2018.

SISTEMUL PROGRESIV DE EXECUTARE A PEDEPSEI – MECANISM DE REALIZARE A SCOPULUI PEDEPSEI PENALE

Alexandr CRUDU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Noțiunea „sistem progresiv” este una condiționată, fiind legată de acea parte a dreptului execuțional-penal care reglementează modificarea condițiilor de executare în funcție de comportamentul condamnatului atât în ordine progresivă, cât și în ordine regresivă în sensul îndeplinirii regimului de detenție [1, p. 4].

Deși majoritatea autorilor împărtășesc ideea că sistemul progresiv de executare a pedepsei tradițional este bazat pe transferul deținutului dintr-un regim de executare în altul, elementele sistemului progresiv pot fi observate în alte institute ale dreptului execuțional-penal pe care le propunem spre a fi analizate în prezenta lucrare.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, noțiunea de „progres” semnifică dezvoltarea, în linie ascendentă sau evoluție [2], prin urmare, sistemul progresiv de executare a pedepsei poate fi înțeles drept un sistem execuțional orientat spre impulsivizarea evoluției comportamentale a condamnatului în perioada detenției sale.

Potrivit lui A. Skakov, sistemul progresiv de executare a pedepsei reprezintă un proces reglementat de normele execuțional-penale, care presupune modificarea *de facto* și *de jure* a condițiilor de detenție și, respectiv, a statutului juridic al condamnatului, atât în funcție de caracterul comportamentului acestuia, cât și de reglementările normative, modificare ce are drept obiectiv realizarea efectului maximal al scopului pedepsei penale [3, p. 60].

În cadrul sistemului progresiv de executare a pedepsei, ca instrument de organizare a procesului execuțional-penal, criteriul fundamental care determină nivelul de eficiență a procesului corecțional reprezintă gradul de reeducare a condamnatului. În acest sens este important de menționat că criteriul respectiv nu este unul obiectiv, deoarece el nu poate fi supus unei reglementări precise [4]. Astfel, în condițiile legislației actuale, analiza gradului de reeducare a condamnatului, în diferite faze ale procesului execuțional, este practic imposibilă, în consecință, individualizarea modului de executare a pedepsei se realizează în funcție de alte criterii obiective statuate de legiuitor.

Potrivit art. 167 alin. (1) din Codul de executare [5], executarea hotărârilor cu caracter penal se efectuează în baza principiilor legalității, democratismului, umanismului, respectării drepturilor, libertăților și demnității umane, egalității condamnaților în fața legii, diferențierii, individualizării și planificării exe-

cutării pedepselor penale, aplicării raționale a mijloacelor de corijare a condamnaților și stimulării comportamentului respectuos față de lege. În conformitate cu art. 171 alin. (2) idem, mijloacele de corijare se aplică ținând-se cont de categoria infracțiunii, de personalitatea și comportamentul condamnatului, conform unui program individual și continuu.

Aceste reglementări confirmă caracterul dominant al progresiei în procesul corecțional, care se realizează în funcție de criterii de individualizare și diferențiere statuate de legislația execuțional-penală. În opinia lui A. Zubkov, principiul individualizării și diferențierii executării pedepsei consacrat în majoritatea actelor normative care reglementează regimul de executare a pedepselor înglobează un alt principiu fundamental al dreptului execuțional, și anume principiul aplicării raționale a mijloacelor de corijare și stimulare a condamnatului, deoarece acest principiu poate produce efecte numai în condițiile unei diferențieri și individualizări ale personalității condamnatului luat în mod individual [6, p. 16-17].

Potrivit lui C. Osadci, individualizarea executării pedepsei închisorii poate fi prezentată ca un proces neîntrerupt, care decurge începând din momentul stabilirii pedepsei (determinarea categoriei și quantumului ei) și prelungindu-se în perioada ispășirii ei, la tratamentul condamnaților, incluzând studierea lor, analiza și aprecierea calităților personale, comportamentul în instituția penitenciară, atitudinea față de condițiile de detenție [7, p. 14].

Principiul individualizării, în viziunea Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei, reprezintă unul dintre principiile de bază ale tratamentului condamnaților la pedepse lungi și care presupune că executarea sentinței trebuie să se bazeze pe un plan individual, croit pe necesitățile și riscurile deținutului [8].

Aparent, principiul individualizării și diferențierii condamnaților intră în contradicție cu principiul egalității în fața legii, totuși această diferență de tratament are o justificare obiectivă și rezonabilă. Potrivit lui S. Kurganov, întrucât principiul egalității constă din două părți – egalitate și echilibru, atunci oferirea unor facilități persoanelor vulnerabile (minori, bolnavi), în egală măsură cu acordarea unor facilități persoanelor care manifestă o conduită bună, nu constituie o încălcare a principiului egalității [9, p. 18-19].

Principiul individualizării executării pedepsei, potrivit lui A. Grishko și M. Melentiev, poate fi divizat în două mari compartimente: general (care modifică

semnificativ statutul juridic al condamnatului) și complementar (pentru care este caracteristic corectarea condițiilor de detenție cu modificări neesențiale ale statutului juridic al condamnatului). În același timp, autorii consideră că principiul individualizării nu trebuie divizat în individualizarea pedepsei și individualizarea modului de executare a acestei pedepse [10, p. 201-203].

Nu putem fi de acord cu această concluzie, deoarece institutul individualizării pedepsei și institutul executării acestei pedepse sunt diferite *per se*. Or, individualizarea (personalizarea) pedepselor este operațiunea prin care pedepsele sunt adaptate la nevoile apărării sociale, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege. Infracțiunile, chiar dacă sunt de aceeași specie, se pot înfățișa în cele mai diverse moduri, relevând grade diferite de pericol social [11]. Pe altă cale, principiul individualizării executării pedepsei presupune determinarea celor mai potrivite condiții de executare a pedepsei în funcție de criteriile stabilite de legislația execuțional-penală astfel încât detenția condamnatului să producă efectele scontate.

Potrivit reglementărilor actuale, criteriile de bază pentru stabilirea tipului penitenciarului în vederea executării pedepsei sunt gravitatea infracțiunii, minoratul și sexul persoanei condamnate. Potrivit articolului 72 din Codul penal [12], pedeapsa cu închisoare se execută în penitenciare de tip deschis, tip semiînchis și tip închis. Persoanele care nu au atins vârsta de 18 ani execută pedeapsa cu închisoare în centrele de detenție pentru minori și tineri, iar femeile condamnate execută pedeapsa cu închisoarea în penitenciare pentru femei. În conformitate cu articolul 11 alineatul (4) din Legea nr. 300/2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare [13], detenția temporară a tuturor categoriilor de deținuți care necesită asistență medicală în condiții de staționar, cu respectarea cerințelor de deținere separată în funcție de maladie, sexul și vârsta persoanei, precum și de statutul procesual al acesteia, se asigură de către spitalele penitenciare.

Astfel, clasificarea condamnaților în funcție de tipul infracțiunii săvârșite, vârsta sau sexul acestora, nu face altceva decât să separe condamnații pe criterii aparent obiective, dar care nu sunt determinante pentru volumul măsurilor corecționale ce trebuie aplicate de către personalul penitenciar.

Atât legislația penală, cât și cea execuțional-penală nu conține reglementări care ar presupune luarea în considerare a comportamentului condamnatului pe parcursul detenției, cu excepția situației de transfer în regim inițial în calitate de sancțiune disciplinară. Astfel, conform art. 385 alin. (1) pct. 9) din Codul de procedură penală [14], tipul instituției în care urmează a fi executată pedeapsa este stabilit prin hotărârea instanței de judecată, în consecință, judecătorul care

emite sentința de condamnare devine în același timp și persoana care efectuează atât individualizarea pedepsei, cât și determină modul de executare a acesteia.

La fel, atitudinile sau profilul socio-psihologic al condamnatului nu sunt criteriile care se iau în considerare la stabilirea condițiilor de executare a pedepsei și/sau nivelului măsurilor de securitate ce urmează a fi aplicate de către personalul penitenciar în raport cu această persoană.

Potrivit regulii nr. 17.2 din Regulile penitenciare europene [15], la repartizare trebuie să se țină cont de cerințele legate de urmărirea judiciară și anchetele penale, securitate și siguranță, precum și de necesitatea de a oferi regimuri potrivite tuturor deținuților. Practica internațională la fel prevede că nivelul de securitate în care urmează să fie plasat condamnatul trebuie să fie stabilit de personalul implicat în procesul corecțional în baza evaluării complexe a persoanei.

Astfel, alocarea unui deținut într-un anumit nivel de securitate (de tip penitenciar, sector într-un penitenciar, regim), trebuie să se bazeze pe evaluarea riscului și a necesităților. În prezent, în Republica Moldova nu există niciun instrument validat și acreditat de evaluare a riscului și nevoilor care să fie aplicat sistematic în penitenciare. Această evaluare ar trebui făcută și pentru a asigura proporționalitatea măsurilor și restricțiilor de securitate care se aplică într-un anumit tip de penitenciar (nivel de securitate). Având în vedere că în Republica Moldova tipul de penitenciar este stabilit de instanța de judecată, în funcție de gravitatea infracțiunii pentru întregul termen de executare a pedepsei, iar regimul de deținere este modificat automat după trecerea unei perioade de timp, principiile proporționalității și progresivității nu sunt îndeplinite [16, p. 60].

În raportul său către Guvernul Republicii Moldova, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante a specificat că autoritatea judecătorească trebuie să stabilească durata corespunzătoare a pedepsei pentru o anumită infracțiune, pe când angajații sistemului penitenciar trebuie să fie responsabili pentru determinarea regimului de detenție în baza criteriilor oficial aprobate și evaluărilor individuale ale deținuților [17].

Potrivit art. 219 alin. (2) din Codul de executare [5], în sistemul corecțional autohton există trei regimuri de deținere: inițial, comun și de resocializare, iar în privința condamnaților la detențiune pe viață: inițial, comun și înlesnit. Având în vedere că în Republica Moldova există trei tipuri de instituții penitenciare (deschis, semiînchis și închis), iar particularitățile celor trei regimuri sunt diferite în funcție de tipul penitenciarului, rezultă că de fapt există nouă regimuri de deținere diferite, la care se mai adaugă cele trei regimuri ale detențiunii pe viață. În afara de aceasta,

regimurile aplicate femeilor și minorilor sunt, de asemenea, diferite de cele aplicate condamnatilor maturi de sex masculin, prin urmare, rezultă că *de facto* în Republica Moldova există optsprezece regimuri de executare a pedepsei diferite.

În partea ce ține de condițiile de detenției ținând cont de lipsa infrastructurii penitenciare adaptate la sistemul progresiv de executare a pedepsei, diferența dintre toate aceste regimuri de detenție este practic intangibilă. În partea ce ține de mijloacele de corijare și stimulare, legislația execuțional-penală prevede doar drepturi și obligații distincte pentru persoanele aflate în regimuri diferite de deținere, fără ca aceste măsuri să fie aplicate în funcție de nevoile pe care le prezintă condamnatul pentru reeducare și reintegrarea sa în societate.

Potrivit art. 282 alin. (1) din Codul de executare [5], măsurile de resocializare se aplică condamnatului doar în ultima fază de executare a pedepsei, adică cu șase luni înainte de eliberare, deși potrivit recomandărilor internaționale [15, regula nr. 103.2], strategia de eliberare a deținutului urmează a fi elaborată și pusă în aplicare începând cu prima zi de plasare a condamnatului în detenție. Tot începând cu această dată, condamnatul, în măsura posibilității, trebuie să fie pus în situația de a-și putea ordona și soluționa propriile chestiuni individuale și să poarte responsabilitate personală pentru ordonarea și soluționarea acestora, fapt ce va crea premisele necesare reintegrării cu succes a condamnatului în societate.

În aceste condiții, condamnații care manifestă o conduită bună pe parcursul detenției trebuie încurajați de personalul penitenciar prin aplicarea diferențiată a măsurilor de destindere în mod special, astfel încât această conduită pozitivă să devină o rutină firească a vieții cotidiene.

Problemele care rezultă din practica actuală a regimurilor de executare a pedepsei țin de următoarele aspecte: (1) în condițiile existente este imposibil să fie aplicată revizuirea regulată a modului în care persoana condamnată execută pedeapsa; (2) angajații care interacționează zilnic cu condamnații sunt unicii care le cunosc riscurile și nevoile, însă nu au putere decizională în vederea schimbării modului de executare a pedepsei; (3) există flexibilitate limitată de a interveni prompt și de a gestiona populația penitenciară.

Astfel, pentru a asigura eficiența și utilitatea sistemului progresiv de executare a pedepsei, se impune necesitatea de a interveni legislativ pentru crearea unui veritabil regim progresiv de executare a pedepsei care, pe de o parte, va asigura aplicarea practică a principiilor execuțional-penale consfințite în legislația națională, iar pe de altă parte va crea premise pentru realizarea scopului pedepsei penale și va contribui la reducerea recidivei în societate. Modificările pe care

le considerăm necesare în acest sens se rezumă în următorul fel:

1. eliminarea tipurilor de penitenciare;
2. crearea unui sistem de evaluare a nevoilor de resocializare a condamnatului și a riscurilor pe care acesta le prezintă;
3. oferirea competenței personalului penitenciar de a efectua individualizarea modului de executare a pedepsei în funcție de criteriile obiective statuate în Codul de executare;
4. crearea posibilității transferului progresiv sau regresiv al condamnatului în funcție de conduita lui și de riscurile pe care acesta le prezintă.

Referințe bibliografice:

1. Ткачесикий Ю., „Прогрессивная система исполнения уголовных наказаний”, Москва, 1997, 144 с.
2. <https://www.dex.ro/progres> (vizitat la data de 20.11.2019).
3. Скаков А., «Прогрессивная система исполнения лишения свободы и ее отражение в новом законодательстве Республике Казахстан», Астана, 2004, 151 с.
4. Горбань Д., «О классификации осужденных, их различных степенях исправления и прогрессивной системе исполнения и отбывания наказаний» În: Право и политика. – 2016. – № 8. – С. 1024-1029.
5. Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004.
6. Zubkov A., Detkov M., Utkin V., Kuzmin S., «Уголовно-исполнительное право России: теория, законодательство, международные стандарты, отечественная практика конца XIX – начала XXI века. Учебник для вузов» под ред. А.И. Зубкова. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, Москва, 2006, 720 с.
7. Osadci C., „Diferențierea și individualizarea executării pedepsei închisorii”, AUTOREFERAT al tezei de doctor în drept, Chișinău, 2010. 37 p.
8. <https://rm.coe.int/1680953539> (vizitat la 20.11.2019).
9. Бриллиантов А.В., Курганов С.И. «Уголовно-исполнительное право Российской Федерации» учебник. М.: ТК Велби, Проспект, 2007. 344 с.
10. «Уголовно-исполнительное право: учебник: в 2 т. Т. 1: Общая часть / под общ. ред. Ю.И. Калинина. 2-е изд., испр. и доп. М.; Рязань: Логос; Академия права и управления Федеральной службы исполнения наказаний, 2006. 444 с.
11. <https://htcp.eu/individualizarea-judiciara-a-pedepsei-concept-si-feluri/> (vizitat la data de 15.11.2019).
12. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002.
13. Legea Republicii Moldova nr. 300/2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare.
14. Codul de procedură penală a Republicii Moldova nr. 122/2003.
15. Recomandarea comitetului de miniștri ai statelor membre, referitoare la regulile penitenciare europene REC(2006)2.
16. Drosu V., Burciu N., „Detențiunea pe viață și liberarea condiționată înainte de termen în Republica Moldova”, Chișinău, 2017, 136 p.
17. Raportul către Guvernul Republicii Moldova privind vizita efectuată în Republica Moldova de către Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatamentelor sau Pedepșelor Inumane sau Degradante (CPT) din 14-25 septembrie 2015.

TRAFICUL DE COPII ȘI ALTE INFRAȚIUNI CONEXE – ASPECTE DELIMITATIVE

Victor CUCIUC,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Fenomenul traficului de copii la nivel național a ajuns în atenția opiniei publice mult mai târziu decât cel transnațional. El și-a găsit reflectare în normele dreptului internațional abia în anul 2005. Pornind de la articolul 2 al Convenției Consiliului Europei privind acțiunea împotriva traficului de ființe umane, semnată la Varșovia în 2005, fenomenul de trafic de ființe umane urmează a fi contracarat la două niveluri în care el se manifestă: transnațional și național (în interiorul unei țări concrete).

Traficul de copii din interiorul țării are aceleași elemente ca și traficul transnațional, dar semnele lui sunt un pic diferite. Specificul traficului de copii intern rezidă în faptul că viitoarele victime sunt transportate nu peste hotare, ci în altă localitate din interiorul țării, unde și sunt supuse exploatării.

Cu toate că la ora actuală traficul de copii este conștientizat de opinia publică, populația percepe în continuare superficial fenomenul, esența lui nefiind înțeleasă. Această problemă persistă și în rândurile angajaților organelor de drept.

În acest sens, Centrul de combatere a traficului de ființe umane, la momentul actual, desfășoară o activitate deosebit de importantă în acest domeniu, și anume în combaterea și diminuarea infracțiunilor de acest gen.

În cursul anului 2015, Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane a identificat 35 de copii victime ale TFU. În ce privește repartizarea pe genuri, 31 de copii sunt de gen feminin și 4 copii de gen masculin cu vârsta de până la 18 ani. Majoritatea copiilor provin din familii social-economic vulnerabile, lipsiți de îngrijirea reală a părinților. Astfel, aceștia sunt lăsați să supraviețuiască de unii singuri, fapt care facilitează și sporește gradul de normalizare a abuzurilor și violențelor comise împotriva lor.

Din acești 25 de copii au fost exploatați sexual, 5 au fost exploatați în cerșit, 4 au fost exploatați prin muncă, unul fiind exploatat în mai multe domenii concomitent prin muncă și cerșit.

În comparație cu anul precedent, se atestă o descreștere considerabilă. Totodată, visavi de țara de destinație, fenomenul traficului intern de copii înregistrează 25 de victime. Marea majoritate a victimelor minore exploatare pe teritoriul Republicii Moldova sunt de gen feminin în număr de 22, dintre care 20 de victime au fost exploatare sexual, iar două au fost exploatare prin muncă, iar alte 3 victime minore

de gen masculin exploatare pe teritoriul RM, două dintre care au fost exploatare prin muncă, iar una prin cerșit.

La capitolul traficul extern de copii, putem constata creșterea acestui fenomen, cu 10 victime identificate în 2016, în perioada anului precedent fiind identificate 7 victime. Federația Rusă, alături de Turcia și Ucraina continuă să fie destinații clasice, cu câte 2 victime minore identificate. În cazul Federației Ruse, fiind vorba despre exploatare sexuală și în cerșit, în cazul victimelor exploatare în Turcia, acestea au fost exploatare sexual, pe când victimele exploatare în Ucraina au fost exploatare în cerșit. Totodată, se evidențiază și țările Europei de Vest precum Germania, Marea Britanie și Spania, cu 2 și respectiv câte o victimă identificată.

În perioada anului 2016, au fost identificați 68 de copii – victime. Din aceștia 48 de copii au fost exploatați sexual, 19 copii au fost exploatați prin muncă și 1 copil prin cerșit. Astfel, traficul intern de copii domină clar cu 64 de copii identificați în acest sens (47 – exploatare sexuală, 17 – exploatare prin muncă).

Pe de altă parte, traficul extern de copii, a înregistrat o descreștere semnificativă, fiind identificate 4 victime traficate.

La nivel național au fost identificate 48 de victime copii (31 de fete și 17 băieți). Majoritatea copiilor (29) au fost exploatați în scop sexual (23 de fete cu vârsta cuprinsă între 14-17 ani și 6 băieți cu vârsta cuprinsă între 10-15 ani).

Reieșind din modul de exploatare a victimelor – copii identificați la nivel național, se atestă următoarea situație:

- 12 victime – copii (2 fete cu vârsta cuprinsă între 14-16 ani și 10 băieți cu vârsta cuprinsă între 8-17 ani) au fost exploatare în scop de muncă;

- 7 victime – copii care au fost exploatare în scop de cerșit (6 fete (12-17 ani) și 1 băiat (13 ani)).

Capitolul traficul intern este evidențiat prin identificarea a 31 de victime, urmat de traficul extern cu 17 victime exploatare în Federația Rusă cu 9 victime identificate, Italia cu 3 victime, România cu 3 victime și respectiv Turcia cu 2 victime.

Din numărul total de victime exploatare pe teritoriul Republicii Moldova, 4 victime – fete au fost exploatare în scop de cerșit, 1 fată și 6 băieți în scop de muncă și 17 fete și 3 băieți în scop sexual.

La nivel național în perioada anului 2018 au fost identificate 60 de victime copii (49 de fete și 11 băieți).

Reieșind din modul de exploatare a victimelor – copii identificați la nivel național, se atestă următoarea situație:

→ în scop sexual: 41 de victime (38 de fete și 3 băieți);

→ în scop de muncă: 17 victime (10 fete și 7 băieți), preponderent în agricultură;

→ în scop de cerșit: 1 băiat;

→ mixt (muncă/ cerșit) : 1 victimă de gen feminin.

Destinația geografică a victimilor traficului de persoane pe parcursul anului 2018 evidențiază traficul intern, și anume exploatarea pe teritoriul Republicii Moldova, fiind atestate 43 de victime (39 de fete și 4 băieți), dintre care 36 de victime (35 de fete și un băiat), exploatate în scop sexual și 7 victime (4 fete și 3 băieți) exploatate în scop de muncă.

Traficul extern de copii înregistrează 8 victime – copii în România, dintre care 6 exploatați în scop de muncă (5 fete și 1 băiat) și 2 băieți exploatați în scop sexual. De asemenea, a fost identificată o victimă – băiat exploatat în cerșit pe teritoriul Ucrainei și o victimă – fată exploatată mixt (muncă/ cerșit) în Ucraina/ Belarus.

Alte destinații noi pentru traficul de copii este Grecia cu 4 victime minore (o fată și 3 băieți) exploatate în scop de muncă, precum și EUA, Turcia și Kosovo cu câte o victimă – fată fiecare, exploatate în scop sexual.

Unul din formele de manifestare a traficului de copii care s-a răspândit practic în toate țările în curs de dezvoltare este cel de exploatare a copiilor în scopul practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice, fiind o sursă principală de venit a traficantilor care construiesc rețele mari de cerșetori care le aduc venituri enorme infractorilor.

Rolul activ al organelor de interne se manifestă prin sporirea eficienței a investigațiilor desfășurate cu privire la infracțiunile de trafic de persoane, precum și prin monitorizarea activităților și dezvoltarea profesionalismului colaboratorilor organelor de drept, spre documentarea și relevarea cazurilor de trafic de copii.

În această ordine de idei, activitatea Centrului Traficului de Ființe Umane, precum și a altor organe de drept este strâns legată de cadrul național existent, de calitate în vederea neadmiterii erorilor procesuale la documentarea cazurilor de trafic de copii. Acest fapt impune o delimitare clară și precisă a traficului de copii de alte infracțiuni conexe, sau asemănătoare după elementele componenței de infracțiune și în mod special după latura obiectă a acestor infracțiuni.

Luând în considerare cele sus - menționate, există totuși lacune în legislație care se soldează cu comiterea greșelilor de către instanțele de judecată la calificarea infracțiunilor de trafic de ființe umane și trafic de copii. Lipsa unui cadru normativ bine determinat creează dificultăți în luarea deciziei corecte de către organul de urmărire penală sau instanțele de judecată, în cazurile delimitării infracțiunii de trafic de copii în scopul practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice, infracțiune prevăzută de art.206 alin. (2), lit. (b¹), de organizare a cerșetoriei prevăzute la art. 302 CP al RM și de atragere a minorilor în activitatea criminală incriminată la art. 208 CP al RM etc.

Una din principalele forme ale traficului de copii care necesită o deosebită atenție este exploatarea prin obligarea la cerșetorie, ceea ce constituie a treia formă de exploatare a copiilor în folosul traficantilor.

Pornind de la noțiune, cerșetoria constituie o formă de exploatare prin muncă sau prin servicii forțate și presupune acțiuni prin care o persoană, înjosindu-se, fiind impusă, cere cu stăruință de la persoane străine, agenți economici, organizații sau instituții bani ori alte bunuri materiale.

La art.302 C. pen. RM e stabilită răspunderea pentru organizarea cerșetoriei în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul foloase materiale injuste. Apare necesitatea delimitării acestei infracțiuni de traficul de persoane, dacă victima este exploatată în scop de cerșit. Principala deosebire dintre aceste 2 infracțiuni constă în scopul lor. Astfel, în cazul infracțiunii de organizare a cerșetoriei, scopul se exprimă exclusiv în obținerea pentru făptuitor sau pentru altcineva a unor foloase materiale injuste. În contrast, în cazul traficului de ființe umane, scopul constă în exploatarea victimei pentru cerșetorie. Doar în subsidiar scopul traficului de ființe umane, al traficului de copii se poate exprima în obținerea pentru făptuitor sau pentru altcineva a unor foloase materiale injuste.

O a doua deosebire este finalitatea urmărită în săvârșirea acestor infracțiuni. Prin comiterea infracțiunii de organizare a cerșetoriei, făptuitorul trage foloase de pe urma practicării cerșetoriei de către victimă. Totuși victima își însușește o parte substanțială din beneficii. În contrast, în cazul traficului de ființe umane, al traficului de copii, folosul obținut astfel este însușit în întregime, sau într-o proporție ce semnifică exploatarea de către făptuitor. În al treilea rând, în caz de organizare a cerșetoriei, victima își dă acordul într-o formă liber exprimată, dar în cazul traficului de ființe umane sau traficului de copii se atestă o viciere a consimțământului, manifestată prin constrângerea din partea făptuitorului, iar uneori chiar și în lipsa acestui consimțământ.

Una din problematicile sesizate se atestă în cazul delimitării traficului de copii prevăzut la art. 206 CP

al RM și atragerea minorilor în activitatea criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, incriminată la art. 208 CP al RM.

După cum am menționat mai sus, unul dintre scopurile traficului de copii este folosirea victimei în practicarea cerșetoriei sau în alte scopuri josnice, art.206, alin.(2), lit. b) CP al RM, Prin urmare, în art.208 C.P. al RM se stabilește răspunderea pentru atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale. Se are în vedere „acțiunile îndreptate spre a-i provoca minorului dorința de a participa la săvârșirea unei sau câtorva infracțiuni, însoțite de aplicarea influenței fizice sau psihice, lovituri, asigurări de nepedepsire, măguliri, amenințări, intimidări, înșelăciune, provocare a sentimentului de răzbunare, invidie și alte îndemnuri josnice, darea de sfaturi despre locul și modul săvârșirii infracțiunii, promisiunea de a acorda ajutor minorului în vânzarea celor sustrase etc.

Respectiv, în fața instanțelor apare întrebarea în ce cazuri se aplică o infracțiune și în ce cazuri se aplică altă infracțiune. Este foarte dificil ca aceste infracțiuni să fie privite individual, din cauza lipsei resurselor legii în delimitarea lor. În această ordine de idei, dorim să menționăm că infracțiunea prevăzută la art.208 C. pen. RM nu poate presupune ca modalități de săvârșire recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului. Problema separării contrastului dintre aceste două infracțiuni apare la delimitarea recrutării copilului în scopul folosirii lui la practicarea cerșetoriei sau în alte scopuri josnice, ca metodă a infracțiunii prevăzută la articolul 206, lit. b), CP al RM, de determinarea minorilor la săvârșirea unor fapte imorale, prin care se are în vedere și cerșetoria ca manifestare a infracțiunii incriminate la art.208 CP al RM. Nota de ambiguitate o creează pct.3.1 al Hotărârii Plenului CSJ nr.37 din 22.11.2004, prin care *recrutarea se exprimă în atragerea persoanelor prin selecționare într-o anumită activitate determinată de scopurile specificate în art.165 și 206 CP.*

În concluzie, am dori să menționăm că problema cu care se confruntă organele de drept la documentarea cauzelor de trafic de persoane în scop de cerșit este existența unor lacune în construcția de drept a acestor infracțiuni, care nu permit cristalizarea eficiență a urmăririi penale. Contrastul întâlnit în conți-

nutul sensului unor termeni ce țin de latura obiectivă și subiectivă a acestor infracțiuni cu infracțiunile conexe creează dificultăți în interpretarea și calificarea corectă a acestor infracțiuni. Un aport important spre soluționarea lor îl va constitui intensificarea colaborării cu instituțiile internaționale în scopul acumulării bazei de probe ce țin de subiectul raportului și studierea experienței altor țări în scopul elaborării unei scheme de înlăturare a lacunelor prevăzute în legislație.

Referințe bibliografice:

1. Brînză Sergiu, *Delimitarea traficului de ființe umane și traficul de copii de infracțiuni conexe*, în Revista națională de drept. Nr. 3, Chișinău 2009.
2. Hotărârea Plenului CSJ nr. 37 din 22.11.2004 *cu privire la practica aplicării legislației în cazul traficului de ființe umane și traficului de copii.*
3. Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000.
4. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74.
5. Legea Republicii Moldova *privind prevenirea și combaterea criminalității organizate*, nr. 50 din 22.03.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.05.2012, nr. 103.
6. Legea Republicii Moldova *cu privire la Procuratură*, nr. 3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25.03.2016, nr. 69-77.
7. Legea pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, nr. 66 din 05.04.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 27.07.2012, nr. 155-159.
8. Legea Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, nr. 15 din 17.02.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 04.03.2005, nr. 36-38.
9. Convenția privind drepturile omului și biomedicina din 04.04.1997 ratificată de Republica Moldova prin Legea nr 256 – XV din 19.07.2002.
10. Legea nr. 241 – XVI din 20.10.2005 *privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.*
11. Kovesi Laura. *Combaterea crimei organizate prin dispoziții de drept penal.* Teză de doctor în drept. Timișoara, 2011.
12. Tanislav Adina. *Aspecte teoretice și de practică judiciară privind infracțiunea de trafic de persoane.* Teză de doctor în drept. București 2009.
13. Hotărârea de Guvern nr. 386/2010 *privind instituirea Agenției de Transplant din Republica Moldova.*

CONSIDERAȚIUNI GENERALE PRIVIND TEMEIURILE REVIZUIRII ÎN PROCESUL PENAL

Veaceslav DANDEȘ,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Eroarea judiciară se referă la un anumit viciu care este atât de fundamental încât invalidează în întregime o hotărâre judecătorească definitivă și odată fiind cunoscut poate să determine o altă soluție judiciară celei afectate de acest viciu. Astfel, hotărârea întemeiată pe o eroare judiciară nu trebuie să-și prelungească existența, chiar dacă este investită cu puterea lucrului judecat.

În acest sens, revizuirea a fost concepută ca o cale extraordinară de atac, cu un obiectiv precis determinat: înlăturarea erorii judiciare săvârșite de instanța judecătorească care a pronunțat hotărârea supusă revizuirii.

Eroarea judiciară – constă în reținerea de către instanța de judecată a unei stări de fapt care nu corespunde adevărului – poate proveni din următoarele cauze: necunoașterea unor fapte sau împrejurări esențiale de către instanța de judecată; folosirea unor probe denaturate (prin mijlocirea unor activități infracționale); corupția organelor judiciare care au cercetat sau judecat cauza; existența unor hotărâri contradictorii (inconciliabile), existența unei hotărâri a Curții Constituționale care a recunoscut neconstituțională legea aplicată în cauza concretă. Astfel, cazurile de revizuire sunt, în substanța lor, aproape aceleași în toate legislațiile procesual penale moderne, chiar dacă nu sunt la fel enumerate, sau formulate diferit, dar în esență au la bază aceleași temeuri [6, p. 394].

În ceea ce privește întinderea cazurilor de revizuire, legea procesul penală face distincție, pe de o parte, între cazul de revizuire care constă în stabilirea altor circumstanțe de care instanța nu a avut cunoștința la emiterea hotărârii și care, independent sau împreună cu circumstanțele stabilite anterior, dovedesc că cel condamnat este nevinovat prevăzut în art. 458 alin.(3) pct.2 CPP RM [3] și, pe de altă parte, între cazurile care constau în denaturarea unor elemente de probă prin mijlocirea unor activități infracționale (art. 458 alin.(3) pct.1) CPP RM și în cazurile cu privire la erorile judiciare „de drept” (art. 458 alin.(3) pct.3; 4) CPP RM.

Din textul dispozițiilor art. 458 CPP RM rezultă caracterul revizuirii de cale extraordinară de atac, prin mijlocirea căreia se pot înlătura erorile judiciare cu privire la faptele reținute printr-o hotărâre judecătorească definitivă, datorită necunoașterii de către instanțe a unor împrejurări de care depindea adoptarea unei hotărâri conforme cu legea și adevărul.

Deci revizuirea are rolul de a atrage anularea hotărârilor în care judecata s-a bazat pe o eroare de fapt și de a reabilita judecătorește pe cei condamnați pe nedrept.

Fiind o cale extraordinară de atac, revizuirea poate privi exclusiv hotărârile determinate de art. 458 alin.(1) CPP RM și numai pentru cauzele prevăzute de art. 458 alin.(3) CPP RM, singurele apte a provoca o reexaminare în fapt a cauzei penale.

O altă interpretare, în sensul extinderii acestei căi de atac la alte situații privitoare la pretinsa nerespectare a unor condiții formale de desfășurare a judecății sau cu privire la raționamente jurisdicționale eronate este exclusă, în raport cu dispozițiile procesuale menționate și cu principiul statuat prin art.119 din Constituția Republicii Moldova [1], potrivit căruia părțile interesate, care își legitimează calitatea procesuală, pot exercita căile de atac numai în **condițiile legii**.

Drept urmare, coroborarea acestor dispoziții legale duce la concluzia condiționării examinării temeiniciei hotărârii atacate, de exercitarea cererii de revizuire în condițiile legii, cu referire la dispozițiile CPP și a inadmisibilității controlului judiciar, cu consecința respingerii cererii pentru acest motiv, în situațiile exprimării de către partea interesată a simplei nemulțumiri a acesteia cu privire la hotărârea a cărei retractare se solicită, fie afirmării generice a nelegalității și netemeinicii acesteia, ceea ce nicidecum nu se încadrează în dispozițiile legale menționate.

Descoperirea de fapte sau împrejurări noi, necunoscute instanței cu ocazia judecării cauzei, constituie cel mai tipic caz de revizuire.

Importanța teoretică și practică pe care o prezintă acest caz de revizuire, pe de o parte, și împrejurarea că o însemnată parte din elementele care caracterizează acest motiv de revizuire au fost preluate din Codul anterior, pe de altă parte, a resimțit necesitatea ca acestui temei să i se facă o confruntare între acele dispoziții și cele actuale.

CPP RM din 1961 admitea cinci cazuri de revizuire, toate în favoarea condamnatului, și anume [2, art.363 CPP RM din 1961]:

1) *s-a stabilit, printr-o sentință rămasă definitivă, că martorul a făcut cu bună știință declarații false sau expertul a prezentat cu bună știință concluzii false, sau că corpuri delictive, procese-verbale privind acte de urmărire penală sau judecătorești ori alte documente sunt false, sau că a fost făcută intenționat*

o traducere greșită, ceea ce a avut ca urmare darea unei sentințe neîntemeiate sau contrare legii;

2) s-a stabilit, printr-o sentință rămasă definitivă, că judecătorii și procurorii au comis în cursul judecării acestei cauze abuzuri ce constituie infracțiuni;

3) s-a stabilit, printr-o sentință rămasă definitivă, că persoanele care au efectuat urmărirea penală în cauză au săvârșit abuzuri, constituind infracțiuni care au dus la pronunțarea unei sentințe neîntemeiate sau contrare legii;

4) s-au stabilit alte împrejurări de care nu avea cunoștință instanța atunci când a dat sentința sau încheierea și care, ele însele sau împreună cu împrejurările stabilite anterior, dovedesc nevinovăția celui condamnat sau că acesta a săvârșit o infracțiune mai puțin gravă sau mai gravă decât aceea pentru care a fost condamnat, sau dovedesc vinovăția celui achitat sau a persoanei cu privire la care s-a dispus încetarea procesului;

5) două sau mai multe hotărâri judecătorești definitive nu se pot concilia.

Această situație a rămas neschimbată până la adoptarea CPP RM în vigoare, în care temeiurile de revizuire au fost reformulate, astfel încât temeiurile anterioare de la pct.1-3 alin.(2) art.363 CPP RM au fost incluse în actualul pct.1 alin.(3), generalizare efectuată prin mijlocul de tehnică legislativă prin excluderea nominalizării subiecților care au comis ilegalități, dar a formulării că infracțiunea a fost comisă în timpul urmării sau judecării cauzei.

Totodată, se evidențiază și noutatea ce ține de temeiul intervenirii și aplicării unei hotărâri a Curții Constituționale, față de o lege aplicată în cauza respectivă.

La capitolul evoluției prevederilor de procedură a institutului revizuirii procesului penal, remarcăm că Codul de procedură penală din 1936 (al României), în vigoare la 1 ianuarie 1937, [8], a înscris pentru prima oară printre cazurile de revizuire, cel care privește fapte sau acte noi care nu au fost cunoscute cu ocazia judecării cauzei, fie în favoarea inculpatului (art. 499 pct.4, fie în defavoarea acestuia (art. 501 pct. 1).

Legislația actuală a României și Republicii Moldova, însă nu face diferența temeiurilor în favoarea sau defavoarea condamnatului, această diferență este expusă doar în partea ce ține de condiționalitatea cu privire la termenele de revizuire.

Astfel, calea de atac a revizuirii este în sistemul nostru procesual/ penal, o cale de atac extraordinară ce nu poate fi introdusă decât pentru temeiurile expres și limitativ indicate de legiuitor, or, motivul nevinovăției, invocat de revizuiant, atâta timp cât aceasta putea fi dovedită, în cadrul căilor de atac ordinare, nu poate constitui temei de revizuire, încât, într-o astfel de abordare, o atare contestare ține de

dezacordul față de deciziile instanțelor și nicidecum temei de revizuire.

Aceeași este situația în cazul ipotetic când un condamnat pentru mai multe infracțiuni săvârșite în concurs sau pentru săvârșirea unei infracțiuni continue, în cererea de revizuire invocă că nu a săvârșit mai multe dintre infracțiunile reținute ca fiind în concurs, adică o atare cerere nu poate fi admisă în ordinea revizuirii.

Totodată, lecturarea secțiunii a 2-a Capitolul V „Revizuirea procesului penal” din Partea specială a CPP RM, evidențiază încă o normă și respectiv temei care poate constitui temei pentru inițierea revizuirii.

Conform prevederilor art.464¹ CPP HV, este statuat, că: „Hotărârile irevocabile pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau a libertăților fundamentale ale omului ori a dispus scoaterea cauzei de pe rol ca urmare a soluționării amiabile a litigiului dintre stat și reclamanți pot fi supuse revizuirii dacă cel puțin una dintre consecințele grave ale încălcării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta continuă să se producă și nu poate fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate”.

Astfel, se evidențiază că institutul revizuirii a suferit modificări, prin completările date, în baza Legii nr.66/2012 [4]. Inițiator și raportor la 11.11.2011 al proiectului de lege în fața Guvernului RM a fost ministrul Justiției [7], însă, din datele publicate, nu avem o notă informativă care să fi explicat motivarea includerii unor astfel de completări în Codul de procedură penală anume la capitolul revizuirii, din care motiv vom încerca să analizăm importanța și necesitatea acestor completări.

O primă pornire vine de la textul legal, care vine cu condiția că în cazul în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau a libertăților fundamentale ale omului – dacă cel puțin una dintre consecințele grave ale încălcării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta continuă să se producă și nu poate fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate, hotărâri irevocabile pronunțate, pot fi supuse revizuirii.

Impactul jurisprudenței Curții Europene asupra sistemului național moldovenesc este unul semnificativ, iar interpretarea dată prevederilor Convenției prezintă un nivel înalt de autoritate în opinio juris și cutuma juridică națională.

Jurisdicția Curții Europene balansează între o veritabilă jurisdicție constituțională europeană în materia drepturilor omului și sarcina sa de a examina plângerii cu caracter individual.

Convenția definește dreptul la remediu ca un drept preeminent procedural, respectiv, jurisprudența Curții

Europene la interpretarea articolelor din Convenție care garantează drepturile materiale subiective vizează și situații dacă acestea includ și elementul procedural, respectiv și obligațiile de remediere.

Articolul 13 al Convenției [5], desigur, este deja corolarul dreptului la remedii, un drept preeminent procedural de aplicabilitate generală, cu excepția situațiilor când dreptul material deja include o protecție procedurală. În relația cu alte articole, art.13 poate apărea de obicei ca *lex specialis* dependent de considerațiunea dacă a existat ori nu încălcarea dreptului de bază. Cu alte cuvinte, art. 13 în general nu are propriul său *locus standi* și nu poate fi invocat în lipsa existenței unei încălcări primare.

În relația cu art. 6 [5], dreptul la un remediu din art. 13 [5] a avut o relație de *lex specialis*, fiind considerat că dreptul la un proces echitabil deja constituie prin sine un remediu general. Curtea a examinat separat art.13 doar după schimbarea jurisprudenței. Oricum, și în această situație articolul 13 nu poate fi încălcat dacă nu există o încălcare a art.6. Cu alte cuvinte, dreptul la un proces echitabil urmărește protecția pe calea justiției a altor drepturi din Convenție, dar trebuie să se auto - controleze, fiind în acest fel un remediu pentru remediere. Din această cauză mai multe pretinse încălcări din Convenție sunt examinate în conjuncție cu pretențiile prin prisma dreptului la un proces echitabil, iar jurisprudența Curții Europene în această materie este cea mai bogată și voluminoasă. Articolul 6 din Convenție este angajat ori de câte ori este posibil să existe și alte pretinse încălcări, iar principiile unui proces echitabil se extind și la examinarea tuturor elementelor procedurale ale altor drepturi din Convenție. Făcând abstracție de la multitudinea de drepturi și garanții ale unui proces echitabil, pot fi totuși divizate două aspecte ale procesului echitabil care s-ar considera ca fiind o realizare a dreptului la un remediu din Convenție. Acestea sunt:

1. Accesul liber la justiție – constituie o cale de remediere care nu angajează alte remedii. Cu alte cuvinte, accesul la justiție este o remediere pentru alte tipuri de încălcări decât dreptul la un proces echitabil, iar încălcarea acestui drept poate pe cale de consecință să angajeze încălcarea și altor drepturi prin imposibilitatea de remediere. În orice caz, chiar în lipsa încălcărilor din alte prevederi, accesul la justiție poate fi încălcat separat și din acest punct de vedere el se deosebește de art.13 care este dependent de încălcarea dreptului de bază.

2. Căile de atac încorporate în art.6 – constituie acea cale de remediere care poate să controleze drepturile și garanțiile dreptului la un proces echitabil. Ele pot angaja o remediere doar prin cale judiciară de contestare, dar nu constituie o încălcare separată a dreptului la un remediu. Convenția în principiu nu garantează exis-

tența căilor de atac decât în materia penală (Articolul 2 din Protocolul 7), dar logica Curții Europene aici este că odată Statul instituind aceste căi de atac sau multiple grade de jurisdicție, toate trebuie să întrunească exigențele dreptului la un proces echitabil.

Astfel, se întrevide că norma art.464¹ CPP vine a fi o normă de remediere, pe de o parte, pentru repararea erorii comise, iar pe de altă parte, de reparare a prejudiciului cauzat prin efectul hotărârii irevocabile prin care ChEDO a constatat o încălcare. Remediile sunt mijloace legale, mecanisme procesuale, instituite în drept, proceduri generale și speciale etc., luate individual și în ansamblu menite să ofere o remediere/ compensare a pretinselor încălcări ale drepturilor garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Astfel, recursul (revizuirea) este calea procedurală de atac împotriva pretinselor încălcări ori o acțiune prin care se pretinde restaurarea situației anterioare încălcării, astfel, recursul trebuie tratat *lato sensu* ca o cale de solicitare de reparații și de realizare a remedierii și implică nu numai norme procesuale care oferă o realizare în abstracto a remedierii dar și mecanisme instituționale viabile care cer soluții executorii în fapt.

Pe cale de consecință, în condițiile în care practica judiciară și interpretările ChEDO se modifică și evoluează în timp, se întrevide că și legislația procesual penală a RM, deși conține norme și temeuri de inițiere a revizuirii și chiar dacă aceste temeuri sunt ajustate prin anumite completări, totuși considerăm că întregul institut al „revizuirii în procesul penal” ar urma să fie ajustat rigorilor timpului, și nu numai din punctul de vedere al tehnicii legislative, ci și ca rezultat al practicii ChEDO, astfel încât aceste norme să fie expuse logic, să fie clare și aplicabile.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, Republicată la 29.03.2016 în Monitorul Oficial Nr. 78, art. nr.140. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
2. Codul de procedură penală din 24.03.1961. Publicat la 24.04.1961 în B.Of. nr.010, promulgat la 24.03.1961. Data intrării în vigoare: 24.04.1961. Abrogat prin LP nr.122/14.03.02.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. Republicat la 05.11.2013 în Monitorul Oficial nr. 248-251, art. nr: 699. Data intrării în vigoare: 12.06.2003.
4. Legea nr. 66 din 05.04.2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003. Publicată la 27.07.2012 în Monitorul Oficial nr. 155-159, art.510.
5. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf (accesat la 15.12.2019).
6. Boroș Alexandru, *Drept procesual penal*, Curs, Ed. Albeck, București, 2001, 2002 441 p.
7. http://www.old.gov.md/public/files/ordinea_de_zi/11.11.2011/Intr04.pdf, (accesat la 15.12.2019).
8. <https://lege5.ro/Gratuit/g42dsnr/codul-de-procedura-penala-din-1936>, (accesat la 15.12.2019).

UTILITATEA SOCIALĂ A PEDEPSEI ÎN PREVENIREA CRIMINALITĂȚII

Tatiana DANILESCU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Pedeapsa penală este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor și având drept scop restabilirea echității sociale, corectării și resocializării condamnatului, precum și prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane [1, art. 61].

Tendința globală de restricționare și abolire universală a pedepsei capitale a determinat majoritatea țărilor europene să reglementeze pedeapsa detențiunii pe viață ca ultima și cea mai severă pedeapsă penală, aceasta fiind aplicată de către instanțele naționale persoanelor care au comis cele mai grave infracțiuni.

Detențiunea pe viață este considerată drept acțiune de protecție a publicului de posibile amenințări cauzate de un infractor. Susținătorii acesteia critică obligația existenței la nivel național a unei procedurii de revizuire a pedepsei. Aceștia consideră că este aproape imposibil ca autoritatea juridică națională să prezică, fără greș, probabilitatea de recidivă sau nu a unei persoane. Anume din cauza unei posibile erori în această situație, publicul poate ajunge sub un risc de comportament periculos și criminal. În acest context, se accentuează că eliberarea condiționată a infractorului trebuie luată în considerare cu atenție și cu respectarea siguranței publice. Dacă se consideră că riscul este sporit, merită să ne gândim dacă eliberarea în acest caz ar fi de fapt necesară și justificată [2, p. 597-615].

Experții în domeniul drepturilor omului afirmă că ar trebui să se pună accentul pe combinația dintre drepturile omului și riscurile din interior. În dreptul penal, relația dintre securitatea personală și cea națională poate fi văzută ca una problematică. Recunoașterea riscului poate fi considerată a fi o parte esențială a drepturilor omului. Practic, acest lucru ar însemna că este acceptabil ca autoritatea legală să limiteze anumite drepturi individuale pentru a proteja drepturile și interesele altora [3]. Infractorul trebuie pedepsit în conformitate cu gravitatea unei infracțiuni reale. În cazul infractorului periculos, o pedeapsă îndelungată poate fi considerată necesară atunci când protejăm publicul împotriva eventualelor riscuri [4, p. 30-34]. În acest sens, un exemplu poate fi găsit în Hotărârea pe cazul Murray versus Olanda, unde Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că reclamantul care executa pedeapsa detențiunii pe viață nu trebuie eliberat din cauza pericolului său pentru alții, aceasta ar impune prea mult un risc notabil. Din această Hotă-

râre se poate reține că, în cazul în care pericolul pentru public este considerat a fi grav, poate fi o justificare legală rămânerea infractorului în închisoare, pentru a-l împiedica să recidiveze. Această decizie evidențiază importanța recunoașterii că siguranța publică poate fi considerată prioritară [5].

Susținerea în ceea ce privește aplicarea detențiunii pe viață poate fi considerată ca formă de pedeapsă. Se asigură că un infractor periculos nu este capabil să mai comită ilegalități [2, p. 597-615]. Iar faptul că infractorul este ținut în închisoare pentru tot restul vieții, deoarece acesta impune o amenințare pentru siguranța celorlalți, nu poate fi considerată drept inuman sau degradant în sensul art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [6, p. 723-758]. Totuși, lipsa unei definiții exacte pentru un risc suficient și cine îl determină, poate fi observată ca fiind o problema.

Se consideră că conceptul de securitate publică ca justificare pentru limitarea drepturilor omului să nu este suficient de dezvoltat. Ar trebui să existe o conduită comună atunci când se limitează drepturile omului pentru siguranța publică. Statele au responsabilitatea de a garanta siguranța cetățenilor săi, iar aceasta include protejarea drepturilor enumerate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Obligațiile statelor privind garantarea drepturilor omului garantează siguranța cetățenilor în raport cu alții [7, p. 1-23], în acest caz, împotriva infractorului periculos. Un argument ar fi că publicul trebuie să fie informat cu privire la comportamentele de pedeapsă și că trebuie să știe că autoritățile promovează siguranța cetățenilor în deciziile sale. Totuși, aceasta trebuie făcută în limitele umanității [8, p. 1389].

Solicitarea atât a siguranței publice, cât și a umanității poate deveni o problemă și, de obicei, se observă că una dintre ele este întotdeauna subminată. Interesele de grup și drepturile omului ale persoanei sunt strâns legate între ele și nu există o abordare clară a unui echilibru adecvat între ele. Putem deduce că securitatea individuală ar fi împotriva statului și, atunci, există obligația statelor de a asigura securitatea cetățenilor săi împotriva altor părți private. Aceste două concepte includ drepturile omului, dar, în același timp, securitatea împotriva acțiunilor statului este cel mai clar concept și poate fi considerat a fi cel mai apropiat de valorile de bază ale Convenției Europene și drepturilor omului. În cele din urmă, această opțiune poate complica promovarea siguranței publice, deoarece drepturile omului pot fi considerate a fi concentrate mai mult pe drepturile individuale și în

cazul detențiunii pe viață, pe drepturile infractorului [7, p. 1-23].

Cercetările au arătat că este foarte probabil ca o persoană să recidiveze după comiterea unei infracțiuni. Se poate observa că există o probabilitate mai mare de recidivă la infractorii care au comis infracțiuni mai grave în trecut, comparativ cu cei care au comis infracțiuni minore [9, p. 10-25]. Recunoașterea exactă a recidiviștilor cu risc ridicat poate fi un instrument esențial atunci când se promovează o comunitate mai sigură. Reieșind din această afirmație, se poate concluziona că rămânerea unui infractor periculos în închisoare ar fi decizia corectă pentru siguranța publică și această decizie nu ar fi privită ca inumană sau degradantă. Judecătorii afirmă adesea că infractorul reprezintă o amenințare periculoasă pentru public. Predicțiile judecătorilor pentru viitor joacă un rol esențial în deciziile de condamnare. Dar, totuși, se poate spune că nu ar fi inteligent să se bazeze doar pe ratele de recidivă relevante atunci când iau o decizie. Istoria personală a infractorului trebuie, de asemenea, să fie luată în considerare. Conform acestui fapt, se poate spune că pedeapsa cu închisoarea pe viață trebuie să fie luată în considerare cu atenție în raport cu faptele și circumstanțele și starea personală a infractorilor, pentru a fi justificată legal [8, p. 1389].

Un alt argument, care susține pedeapsa detențiunii pe viață, este descurajarea, care poate fi considerată conectată la retribuție. Teoria descurajării vizează prevenirea infracțiunii prin impunerea de pedepse care vor avea un efect asupra altor persoane, mai degrabă decât asupra infractorului. Aceasta își propune să-i facă pe oameni să regândească săvârșirea unei infracțiuni și urmărește să facă diferența asupra gândirii raționale a oamenilor. Severitatea pedepsei are un rol notabil atunci când vine vorba de eficiența sa ca descurajare, iar când vine vorba de pedeapsa detențiunii pe viață, poate fi văzută ca fiind severă și în acest fel eficientă [10, p. 115-200].

Descurajarea poate fi utilă pentru a preveni viitoarea recidivă. Aceasta poate fi împărțită în: descurajare generală și descurajare specifică. O descurajare generală înseamnă că pedeapsa aplicată de instanță împiedică un infractor să mai comită alte infracțiuni. O descurajare specifică implică faptul că pedeapsa aplicată unui individ îi va împiedica pe ceilalți să comită o infracțiune, realizând care sunt consecințele unor fapte ilicite [11, p. 843].

Chiar dacă unii cercetători susțin că detențiunea pe viață este o parte esențială a funcționalității descurajării. Considerăm un mod eficient de prevenire a potențialului de a ucide sau de a comite alte infracțiuni grave. Pe de altă parte, nu putem fi siguri că descurajarea are vreo greutate în mintea unei persoane și nici că face ca potențialul infractor să ia în

considerare sau să calculeze consecințele posibile ale infracțiunii [2, p 597-615]. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat că detențiunea pe viață poate fi justificată în mod legitim cu retribuția și descurajare și nu ar încălca art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [6, p.723-758]. Potrivit acesteia, considerăm că acest caz sugerează idee conform căreia autoritatea juridică are puterea de a lua decizii, care ar fi benefice și relevante pentru o societate, decât pentru o persoană [12], acțiunile autorităților nefiind considerate inumane sau degradante [13, p. 279].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului acceptă siguranța publică ca o justificare legală pentru păstrarea infractorului în închisoare, dacă se consideră necesar. În concluzie la demersul de mai sus, detențiunea pe viață poate fi considerată o modalitate responsabilă de a păstra publicul în siguranță și de a garanta că infractorul nu va recidiva [2, p 597-615], motivele justificărilor se pot schimba în timp, pe măsură ce dezvoltarea societății continuă.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002, publicat la 14.04.2009 în Monitorul Oficial nr. 72-74.
2. Appleton, C., & Grøver, B. The pros and cons of life without parole. *The British Journal of Criminology*, 47(4), 2007.
3. Whitty, N. Rights as risk: managing human rights and risk in the UK prison sector. Centre for Analysis of Risk and Regulation, London School of Economics and Political Science, 2010.
4. Padfield, N. Beyond the Tariff, Human rights and the release of life prisoners. 1st edit. Devon: Willan Publishing, 2002.
5. Murray vs the Netherlands, nr. 10511/10, Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2016.
6. Mavronicola, N. What is an 'absolute right'? Deciphering Absoluteness in the Context of Article 3 of the European Convention on Human Rights. *Human Rights Law Review*, 12(4), 2012.
7. van Kempen, P. H. Four Concepts of Security—A Human Rights Perspective. *Human Rights Law Review*, 13(1), 2013.
8. Wolff, M. A. Evidence-based judicial discretion: Promoting public safety through state sentencing reform. *NYUL Rev.*, 83, 2008.
9. Loucks, N. Recidivism amongst serious violent and sexual offenders. Edinburgh: Scottish Executive Social Research, 2002.
10. Nagin, D. S., Cullen, F. T., & Jonson, C. L. Imprisonment and reoffending. *Crime and justice*, 38(1), 2009.
11. Christopher, R. L. Detering Retributivism: The Injustice of Just Punishment. *Nw. UL Rev*, 2001.
12. Nivette vs France, nr. 44190/98, Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2001.
13. Huntington, E. Torture and Cruel, Inhuman or Degrading Treatment: A Definitional Approach. *UC Davis J. Int'l L. & Pol'y*, 2014.

ASPECTE COMPARATIVE PRIVIND RĂSPUNDEREA PENTRU ACTIVITATEA MERCENARILOR ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A UNOR STATE EUROPENE

Alexandru DRĂGULEAN,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În mai multe state din Europa activitatea mercenarilor, infracțiune cunoscută pe arena internațională cu denumirea de mercenariat, este recunoscută ca fiind una dintre cele mai periculoase amenințări la adresa păcii, securității naționale a statelor și securității umane a populației acestora. În Republica Moldova această infracțiune este prevăzută la art. 141 „Activitatea mercenarilor” din Codul penal.

La nivel mondial, problemele privind combaterea activității mercenarilor sunt asociate cu o serie de factori, inclusiv de natură socio-politică și, în special, cu lipsa unei viziuni comune a statelor referitor la un concept unic de definire a statutului mercenarului. Astfel, deși se bazează pe prevederile actelor normative internaționale care conțin reglementări generale privind activitatea mercenarilor, normele stabilite în legislația națională a statelor își au specificul său.

Intensificarea eforturilor internaționale în domeniul combaterii activității mercenarilor din ultimele decenii nu a reușit să unifice evaluările manifestărilor sale specifice în legislația națională a statelor. Adesea, în politica internațională, prevalează abordările de conjunctură și tendința de a utiliza standarde duble în domeniul respectiv. Prin aceasta se explică în mare parte faptul că, până în prezent, nu a fost posibilă dezvoltarea unui concept juridic internațional pentru mercenariat.

Totuși, realizând o incursiune în istoria acestui fenomen infracțional, constatăm că, necesitatea stabilirii răspunderii penale pentru activitatea mercenarilor a fost declarată pentru prima dată în anul 1976, de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, care prin Rezoluția nr. 31/34 a accentuat că practica utilizării mercenarilor constituie o infracțiune, iar mercenarii – infractori, recomandând statelor-membre ale ONU să adopte, la nivel național, legi care să incrimineze astfel de acte precum recrutarea, finanțarea, instruirea și facilitarea tranzitului de mercenari pe teritoriul lor. Ulterior, prin Rezoluția celei de-a 44-a sesiuni a Adunării Generale a ONU, a fost adoptată Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, care a subliniat că răspunderea penală pentru activitatea mercenarilor ca infracțiune cu caracter internațional urmează a fi stabilită în legislația statelor-semnatare a actului nominalizat.

Astfel, în prezent, legiuitorii din majoritatea statelor consideră că aducerea legislației naționale în concordanță cu prevederile actelor normative internaționale este absolut necesară, iar dacă din anumite motive o normă de drept internațional nu a fost transpusă în dreptul intern, este necesară crearea unui cadru juridic adecvat astfel încât acestea să aibă aplicabilitate directă.

Cu regret, încă există state care nu au acceptat cerințele stabilite la nivel internațional privind necesitatea incriminării și instituirii răspunderii penale pentru activitatea mercenarilor. Concomitent, în legislația statelor care au implementat aceste prevederi, persistă anumite diferențe în perceperea esenței activității mercenarilor, inclusiv datorită faptului că principalele sisteme de drept din lume abordează în mod diferit anumite chestiuni juridice.

De exemplu, în statele cu sistem de drept continental, tratatele și obligațiile internaționale care au intrat în vigoare pentru acestea sunt incluse, de regulă, în sistemul de drept intern în baza constituțiilor țărilor respective.

Astfel, Constituția Germaniei, la art. 25, prevede integrarea normelor de drept internațional public în legislația federală și, inclusiv, prevalarea acestora asupra legilor, precum și faptul că acestea creează în mod direct drepturi și obligații pentru locuitorii Federației [6].

În acest sens, pentru a asigura concordanța dintre legislația națională și normele de drept internațional, în Codul penal german, la capitolul V „Infracțiuni contra apărării naționale”, secțiunea 109h „Recrutarea pentru serviciul în cadrul forțelor armate străine”, au fost incluse prevederi ce incriminează acțiunile persoanelor care, în interesul unui stat străin, recrutează cetățeni germani pentru a îndeplini serviciul militar într-o organizație militară sau paramilitară [2].

De menționat că, doctrina penală germană consideră că activitatea mercenarilor atentează în principal la securitatea militară a statului. Însă, în pofida acestui fapt, normele Codului penal german nu corespund cerințelor Convenției internaționale împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, din mai multe considerente, inclusiv pentru că: (-) extind conceptul de „mercenar” doar în privința cetățenilor Germaniei; (-) nu prevăd răspunderea pentru utiliza-

rea, finanțarea și instruirea mercenarilor; (-) nu stabilesc caracterul ilegal al participării mercenarului în cadrul unui conflict armat sau la acțiuni militare; (-) nu instituie nici o obligație privind urmărirea penală a persoanelor care emit ordine de a comite acțiuni incriminate de dreptul internațional.

Concomitent, spre deosebire de prevederile actelor normative internaționale, Codul penal german extinde răspunderea penală asupra celor care aduc persoanele la recrutori și instituie răspunderea penală pentru tentativă în cazul infracțiunii respective.

De asemenea, este necesar de remarcat că, răspunderea penală nu intervine în cazul recrutării pentru participare la un conflict armat sau acțiuni militare, ci pentru recrutarea la serviciul militar, în general, în interesul unui stat străin. Respectiv, apare problema tragerii la răspundere penală a unei persoane care utilizează, finanțează sau instruieste mercenari, precum și tragerii la răspundere penală a mercenarilor pentru participarea la conflict armat sau acțiuni militare, deoarece Codul penal german nu incriminează astfel de fapte, actele normative internaționale nu prevăd pedepse penale pentru comiterea acestora, iar în conformitate cu Constituția Germaniei răspunderea pentru faptele respective ar trebui să survină.

Prin urmare, în astfel de cazuri este aplicabilă regula generală existentă pentru statele-membre ale Uniunii Europene, potrivit căreia în acele state în care legislația internă nu prevede posibilitatea soluționării conflictelor între normele juridice interne și cele internaționale, această lacună este completată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, prin decizia căreia nu este stabilită doar prioritatea, ci și aplicabilitatea directă a legislației comunitare în cazul existenței unor norme contradictorii în legislația națională, inclusiv cea constituțională și penală, a statului-membru al UE.

Prevederi similare sunt cuprinse și în Constituția Spaniei, la art. 96, care prevede că tratatele internaționale, care au fost încheiate în mod valid, concomitent cu publicarea oficială a acestora, devin parte integrantă a dreptul intern al Spaniei [5].

Remarcăm că, Codul penal al Spaniei nu conține, de fapt, componenta infracțiunii activitatea mercenarilor, dar, conține prevederi care înlătură orice contradicții cu normele de drept internațional și constituie un exemplu elocvent de aplicare directă a reglementărilor normative internaționale.

Respectiv, la art. 614 din Codul penal al Spaniei este stipulat că, acea persoană care, în timpul unui conflict armat, comite sau ordonă să se comită orice încălcare sau acțiune contrară prevederilor tratatelor internaționale la care Spania este parte privind desfășurarea ostilităților, protecția răniților, bolnavilor și naufragiaților, tratamentul față de prizonierii de răz-

boi, protecția persoanelor civile și protecția bunurilor culturale în timpul conflictelor armate, este posibilă de răspundere penală [1].

Prevederea citată constituie o normă care completează toate posibilele lacune din legislația penală a Spaniei și înlătură orice contradicții cu normele de drept internațional. Deși, potrivit unor autori [10], chiar și această normă creează premise pentru un cadru normativ lacunar.

În acest context, cea mai clară reglementare a aplicării dreptului internațional ca izvor de drept pentru legislația internă este caracteristică pentru art. 55 din Constituția Franței, potrivit căreia tratatele sau acordurile legal ratificate sau aprobate, după publicarea acestora, prevalează asupra legilor naționale, sub rezerva aplicării fiecărui tratat sau acord de către cealaltă parte [7]. Totuși, în pofida existenței unei astfel de prevederi în Constituția Franței, încă mai persistă un șir de probleme asociate cu reglementarea activității mercenarilor în legislația penală franceză.

Cu referire la Codul penal francez, acesta cuprinde următoarele reglementări relevante:

- art. 412-7 punctul 2: „*Se pedepsește ... fapta prin care se recrutează forțe armate, fără ordinul sau autorizația autorităților legale*” [3];

- art. 412-8: „*Instigarea la autoînarmare împotriva autorității Statului sau împotriva unei părți din populație, se pedepsește...*” [3];

- art. 413-1: „*Fapta prin care, în vederea subminării apărării naționale, se provoacă militarii ce aparțin forțelor armate să treacă în serviciul unei puteri străine, se pedepsește...*” [3].

Anume aceste trei norme reglementează răspunderea penală în Franța pentru activitatea mercenarilor. Însă, analiza comparativă a normelor de drept internațional privind răspunderea pentru activitatea mercenarilor și a articolelor citate anterior ne demonstrează că există discrepanțe grave între acestea. Respectiv, apar un șir de întrebări pentru care actuala legislație penală franceză nu poate oferi răspunsuri.

Contextual, remarcăm că, deși Constituția Franței menționează despre prevalarea normelor de drept internațional față de cele naționale, soluționarea anumitor chestiuni în conformitate cu reglementările internaționale este imposibilă, întrucât acestea nu prevăd pedepse penale.

Totuși, multe dintre cele mai recent adoptate legi penale ale statelor cu sistem de drept continental prevăd posibilitatea aplicării directe a normelor internaționale de drept penal. De exemplu, art. 5 din Codul penal al Poloniei stabilește limitele privind aplicarea legislației penale poloneze, indicând că aceasta nu se aplică atunci când „*tratatele internaționale la care Republica Polonia este parte prevăd altfel*” [4].

Cu toate acestea, Codul penal al Poloniei conține reglementări cu privire la activitatea mercenarilor. Deși noțiunea de „mercenar” lipsește în legislația penală poloneză, totuși, art. 141 și 142 din Codul penal al Poloniei se referă anume la mercenariat. Aceasta rezultă dintr-o analiză comparativă a articolelor menționate *supra* și a normelor de drept internațional privind activitatea mercenarilor.

Respectiv, în partea ce se referă la stabilirea răspunderii penale pentru activitatea mercenarilor, legislația penală poloneză este practic totalmente în concordanță cu reglementările internaționale, comparativ cu alte legi penale ale statelor europene. În Codul penal al Poloniei, la calificarea activității mercenarilor și a semnelor componente de infracțiune, există trimiteri directe la normele de drept internațional.

Nu în ultimul rând, este necesar de menționat că, unele state, printre care și Olanda, au considerat ca nefiind obligatorie instituirea în legislația națională a unor reglementări privind activitatea mercenarilor. Statele respective consideră că nu este necesară adoptarea unor legi speciale care ar reglementa anumite aspecte juridico-penale cu privire la activitatea mercenarilor, deoarece există acte normative internaționale în vigoare care deja reglementează aceste aspecte. În acest caz, normele de drept internațional ce se referă la activitatea mercenarilor ar trebui să fie puse în aplicare direct, fără a se face vreo referință, în acest sens, în legislația penală națională.

Așadar, rezumând cele relatate anterior, considerăm că, reglementarea normativă a activității mercenarilor în forma actuală nu este în măsură să suprimă dezvoltarea rapidă a acestui fenomen infracțional, care s-a intensificat în ultimele decenii, întrucât statele nu au dezvoltat încă o poziție comună care vizează combaterea eficientă și interzicerea completă a activității mercenarilor în toate manifestările sale, iar Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, elaborată anume în scopul unificării și uniformizării legislației privind activitatea mercenarilor, a fost semnată și ratificată de un număr insuficient de state pentru a influența realmente situația actuală din lume.

Totodată, în statele care au semnat Convenția menționată anterior legislația penală a acestora conține diferențe atât în definirea noțiunii de mercenar, cât și în reglementarea componente de infracțiune cu referire la activitatea mercenarilor.

În opinia noastră, cea mai eficientă soluție pentru problemele existente în aceste state ar fi aducerea în concordanță a legislației penale naționale în confor-

mitate cu normele de drept internațional, fapt despre care vorbesc inclusiv juriștii occidentali.

Totuși, în urma studiului realizat, putem afirma că, cea mai reușită reglementare a răspunderii penale pentru activitatea mercenarilor este reflectată în codurile penale ale Spaniei și Poloniei.

Bibliografie:

1. Codul penal al Regatului Spaniei, adoptat la 23 noiembrie 1995. <http://codexpenal.just.ro/downloads/Cod-Penal-Spania-RO.pdf> (vizitat 20.12.2019)
2. Codul penal al Republicii Federale Germania, republicat la 13 noiembrie 1998. <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html> (vizitat 20.12.2019)
3. Codul penal al Republicii Franceze, adoptat la 22 iulie 1992. <http://codexpenal.just.ro/downloads/Cod-Penal-Franta-RO.pdf> (vizitat 20.12.2019)
4. Codul penal al Republicii Polone, adoptat la 6 iunie 1997. <http://codexpenal.just.ro/downloads/Cod-Penal-Polonia-RO.pdf> (vizitat 20.12.2019)
5. Constituția Regatului Spaniei, adoptată la 27 decembrie 1978. <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/constitutia-regatului-spaniei.doc> (vizitat 20.12.2019)
6. Constituția Republicii Federale Germania, adoptată la 8 mai 1949. <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/germania.pdf> (vizitat 20.12.2019)
7. Constituția Republicii Franceze, adoptată la 4 octombrie 1958. <https://constitutii.wordpress.com/2013/02/02/constitutia-republicii-franceze/> (vizitat 20.12.2019)
8. Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 44/34 din 4 decembrie 1989. <https://undocs.org/A/RES/44/34> (vizitat 20.12.2019)
9. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. A/RES/31/34 din 30 noiembrie 1976. <https://undocs.org/en/A/RES/31/34> (vizitat 20.12.2019)
10. Кибальник А. Г., Соломоненко И. Г., Молибога О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество. Ставрополь: Ставропольсервисшкола, 2001. 80 с.

Date despre autor:

DRĂGULEAN Alexandru,
maior de justiție, ofițer principal (jurist), Ministerul
Apărării al Republicii Moldova (mun. Chișinău,
șos. Hîncești nr. 84), telefoane de contact:
+37368221194, +37379885200, +37322252355,
e-mail: alexandru.dragulean@army.md

Conducător științific:

CHIRIȚA Valentin,
doctor în drept, conferențiar universitar, comisar-
șef, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului
Afacerilor Interne al Republicii Moldova

PROBLEMATICA PRELUNGIRII ARESTULUI ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

Ghennadi EPURE,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În ultimii ani legislația procesual penală a suferit modificări importante la capitolul „Măsuri preventive”, iar în cea mai mare parte au fost modificate normele procesuale penale ce reglementează măsurile preventive privative de libertate.

În această ordine de idei, principalele acte juridice care au adus inovații pe acest segment au fost: Legea nr. 100 din 26.05.2016 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 și Legea nr. 179 din 26.07.2018 privind modificarea unor acte legislative.

În pofida acestor ajustări a cadrului normativ, art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care consacră „Dreptul la libertatea și siguranța persoanei” [1], rămâne a fi unul din articolele cel mai frecvent abordate în hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, pronunțate împotriva Republicii Moldova.

Conform statisticilor, în anul 2017 art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost încălcat în 5 cauze, și anume *cauza Vasilciuc; Guminuc; Braga; Ialamov și Grecu* [2]. Cifra care în raport cu anul 2016 nu s-a schimbat. Practica Curții Europene vine să consolideze legislația națională, fiind una obligatorie spre respectare potrivit art. (7) alin. (8) din Codul de procedură penală, care prevede expres că, „Hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt obligatorii pentru organele de urmărire penală, procurori și instanțele de judecată” [3].

Așadar, prin Legea nr. 100 din 26.05.2016, a fost modificat în totalitate conținutul art. 308 din Codul de procedură penală, care reglementează modul de examinare a demersurilor de aplicare sau prelungire față de învinuit sau inculpat a arestului preventiv și arestului la domiciliu. Legiuitorul a prevăzut că „(1) Constatând insuficiența altor măsuri preventive neprivative de libertate pentru înlăturarea riscurilor prevăzute la art. 176 alin. (1) și necesitatea aplicării față de învinuit a măsurii arestării preventive, arestării la domiciliu ori de a prelungi durata ținerii sub arest, procurorul înaintează în instanța judecătorească un demers... La demers se anexează toate materialele și probele care confirmă sau infirmă insuficiența altor măsuri preventive. (2) Înainte de a fi depuse la judecătorul de instrucție, demersul cu privire la aplicarea sau prelungirea măsurii arestării preventive sau a arestării la domiciliu, împreună cu toate ma-

terialele și probele anexate la acesta, care confirmă sau infirmă temeiurile de aplicare sau prelungire a măsurii, se prezintă în prealabil învinuitului ori avocatului său...” [4].

De aceea, la prelungirea arestului preventiv și arestului la domiciliu, partea apărării în procesul penal solicită respingerea demersurilor pe motiv că la demersul înaintat, procurorul nu a anexat probe suficiente care să justifice necesitatea prelungirii arestului în privința învinuitului sau inculpatului. Din aceste motive, unele demersuri care nu corespund cerințelor prevăzute de legiuitor la art. 308 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală sunt respinse, iar altele în situații similare sunt admise.

Aparent, norma menționată supra îndeplinește condiția triplului test format din trei criterii, cum ar fi: claritatea, accesibilitatea și previzibilitatea legii. Condiția dată se încadrează în *principiul legalității procesului penal*, iar potrivit pct. 58 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 23.02.2016, „cerința «legalității» presupune că atât circumstanțele pe care se bazează acuzațiile aduse, cât și condițiile pentru aplicarea privării de libertate sunt, pe măsura posibilității, prevăzute de lege în mod clar, astfel încât legea să fie previzibilă în aplicare” [5].

Pe această dimensiune, Curtea Europeană reamintește în jurisprudența sa, „... atunci când se face referire la o măsură privativă de libertate, este deosebit de important să se respecte principiul general al securității juridice. În consecință, este esențial să fie clar definite condițiile lipirii de libertate în temeiul dreptului intern și ca legea însăși să fie previzibilă în aplicarea sa, spre a întruni criteriul de «legalitate» stabilit de convenție, care impune ca orice lege să fie suficient de precisă pentru a permite cetățeanului - înconjurându-se la nevoie de consilieri pregătiți - să prevadă, într-un mod rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele ce pot deriva dintr-un anume act” [6].

În acest sens, interpretând dispoziția art. 308 din Codul de procedură penală, se desprinde ca necesitate practică, precum în cazul prelungirii arestului preventive sau arestării la domiciliu, procurorul să fie obligat să prezinte probe noi care să justifice arestarea continuă.

Această practică este susținută de raționamentul Curții Europene a Drepturilor Omului în hotărârile sale, unde statuează că „...conform articolului 5 § 3 ale Convenției, o persoană acuzată de săvârșirea unei

infrațiuni trebuie să fie întotdeauna eliberată în cursul procedurii, cu excepția cazului când statul poate dovedi că există motive «relevante și suficiente» care să justifice detenția continuă a persoanei” [7].

La fel, Curtea Europeană a constatat că instanțele judecătorești naționale s-au limitat la parafrizarea motivelor pentru arestarea preventivă, prevăzute de Codul de procedură penală, fără a explica cum se aplică ele în cazul reclamantului.

Într-o altă cauză amenzionată, instanțele naționale trebuie să exercite un control asupra menținerii în arest preventiv a unei persoane, pentru a garanta liberarea sa atunci când condițiile nu mai justifică privarea de libertate. Cel puțin în perioada inițială, existența unor motive verosimile poate justifica detenția, dar vine un moment în care acestea nu mai sunt suficiente. Având în vedere că nu se poate aprecia în mod abstract caracterul rezonabil al perioadei de detenție, ci acesta trebuie verificat în fiecare caz în funcție de particularitățile cauzei, nu există o perioadă fixă aplicabilă fiecărei cauze [8].

Pe de altă parte, prin Legea nr. 100 din 26.05.2016, a fost modificat și conținutul art. 186 alin. (4) din Codul de procedură penală, prin care s-a stabilit că „termenul arestului poate fi prelungit doar atunci când alte măsuri preventive neprivative de libertate nu sunt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestului preventiv și și-au păstrat actualitatea condițiile și criteriile stipulate la art. 175, 176 și 185” [9]. Din sensul legii, se relevă faptul că prelungirea arestului preventiv se poate realiza doar atunci când, temeiurile și motivele care au stat inițial la baza aplicării măsurii preventive nu au pierdut din importanța lor și sunt suficiente și convingătoare pentru a menține în continuare persoana în arest. Pe cale de consecință, probele care au justificat inițial arestul preventiv își păstrează și ele actualitatea, fiind valabile în raport cu circumstanțele invocate de către părți la etapa aplicării arestului preventiv.

Cu toate acestea, art. 308 din Codul de procedură penală obligă procurorul ca la fiecare demers de prelungire a arestului preventiv să fie anexate probe suficiente și convingătoare pentru a demonstra necesitatea arestării. Observăm că normele menționate mai sus se află într-o discordanță juridică ce ridică diferite interpretări în practica judiciară.

În această ordine de idei, Curtea Constituțională a obiectat că, „orice prelungire a arestului în fapt se desfășoară potrivit unei proceduri similare celei ce ține de aplicarea inițială a arestului. Prin urmare, la prelungirea arestului judecătorul trebuie să se ghideze de aceleași reguli și motive ce au determinat aplicarea inițială a arestului” [10].

Astfel, neconcordanța normelor la nivel intern dezvoltă o practică instabilă ce are ca repercusiuni aplicarea eronată a dreptului. De aceea este relevant ca la prelungirea măsurii preventive – arestul preventiv, atât procurorul cât și instanța trebuie să depună maximă diligență întru respectarea principiului legalității privării de libertate. Cu referire la prezentarea de noi probe care justifică detenția continuă, nu putem susține în totalitate acest deziderat, or art. 186 alin. (4) din Codul de procedură penală prevede drept condiție că termenul de arest poate fi prelungit atunci când motivele inițiale care au stat la baza aplicării arestului și-au păstrat actualitatea.

Prin urmare, art. 308 din Codul de procedură penală trezește dubii pe segmentul calității lui în raport de corelare cu normele din același act normativ și cu practica judiciară a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Referințe bibliografice:

1. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adoptată la Roma, la 4 noiembrie 1950, intrată în vigoare la 3 septembrie 1953.
2. Gribincea V., Goinic D. Republica Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în anul 2018, Chișinău 2019. <http://www.https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/01/NA-CEDO-2018-fin.pdf> (vizitat 10.12.2019).
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2003, nr. 104-110/447.
4. Legea nr. 100 din 26.05.2016 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial, 24.06.2016, Nr. 169-183.
5. Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 23.02.2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale art. 186 din Codul de procedură penală.
6. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Șarban contra Republicii Moldova din 04.10.2005, definitivă la 04.01.2006.
7. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Idalov contra Federației Ruse din 22.05.2012.
8. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Creangă contra României din 23.02.2012.
9. Legea nr. 100 din 26.05.2016 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial, 24.06.2016, Nr. 169-183.
10. Hotărârea Curții Constituționale din 21.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate art. 232 alin. (2) și art. 308 alin. (4) din Codul de procedură penală.

MĂSURILE CRIMINOLOGICE DE PREVENIRE A CRIMINALITĂȚII ÎN MEDIUL RURAL

Alexandru FRUNZĂ,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

Încă de la primele etape ale existenței sale, umanitatea a conștientizat faptul că doar prin intermediul pedepsei nu era posibil să descurajezi criminalitatea. Ca rezultat, s-a ajuns la concluzia că este mai rațional și mai efectiv ca eforturile să fie îndreptate spre prevenirea infracțiunilor [11].

Problema criminalității a trezit un deosebit interes pentru marii filosofi ai lumii antice Platon, Aristotel și Seneca, aceștia evidențiind importanța prevenirii faptelor antisociale.

Primul care a fost preocupat de prevenirea criminalității a fost filosoful Platon. El afirma că, pedeapsa pentru fapta comisă trebuie orientată spre prevenirea săvârșirii altor crime pe viitor de către infractor și descurajarea altor persoane de a comite unele acțiuni ilegale [1].

Modificările negative ale caracteristicilor criminalității în zonele rurale care au avut loc în ultimii ani pun în pericol viața și sănătatea persoanei, proprietatea publică și privată, drepturile și libertățile fundamentate ale cetățenilor, modificări care implică necesitatea efectuării unei ample analize a condițiilor sociale care formează comportamentul infracțional, determinând comiterea infracțiunilor, care necesită o atenție constantă menită să contribuie la dezvoltarea unor măsuri adecvate de prevenire a crimelor în mediul rural.

În opinia autorilor V. Zvirbul și V. Klocikov, prevenirea criminalității este formată dintr-un complex de măsuri, care, pe de o parte, sunt necesare de realizat de către stat, iar, pe de altă parte, de către comunitate, având sarcina de eliminare a cauzelor și condițiilor care favorizează comiterea infracțiunilor sau blocarea acestor acțiuni, care, ca rezultat, să ducă la scăderea ratei criminalității, și, în perspectivă, la eradicarea fenomenului dat [12].

De aceeași părere este și autorul autohton Gh. Gladchi care afirmă că „Prevenirea criminalității este sistemul de măsuri statale și sociale orientate spre înlăturarea, minimalizarea sau neutralizarea cauzelor și condițiilor criminalității, reținerea de la săvârșirea infracțiunilor, corectarea comportamentului persoanelor ce sunt infractori potențiali” [1, p.14].

Autorul autohton Iu. Larii opinează că „prevenirea criminalității înseamnă, în primul rând, întâmpinarea săvârșirii acelor acțiuni ori inacțiuni umane pe care societatea le consideră dăunătoare pentru valorile sale, din care motiv aceste compor-

tamente sunt sancționate de legea penală” [2, p. 104].

Nu există nici o îndoială că prevenirea faptelor criminale care pun în pericol viața și sănătatea cetățenilor, proprietatea publică și privată, precum și alte valori protejate de lege, ar contribui la eficientizarea asigurării securității cetățenilor în zonele rurale.

Făcând o analiză a situației fenomenului infracțional pentru anul 2018, stabilim că din numărul total de 29 547 infracțiuni înregistrate de poliție, 11 385 din ele au fost comise în mediul rural, raportul fiind: rural – 39%, urban – 61% [8].

Un nivel mai scăzut al criminalității rurale în comparație cu nivelul criminalității urbane nu este în niciun caz dovada că prevenirea criminalității în mediul rural este una dintre cele mai ușor rezolvabile sarcini.

O simplă analiză statistică pentru anul 2018 ne demonstrează că numărul unor genuri de infracțiuni comise în mediul rural este mai mare comparativ cu aceeași categorie de crime săvârșite în mediul urban:

- omor: urban – 60 de cazuri, rural – 97 de cazuri;
- viol: urban – 81 de cazuri, rural – 178 de cazuri;
- violență sexuală: urban – 97, rural – 225;
- vătămări intenționate grave: urban – 92, rural – 114 [7].

În urma unui studiu efectuat, s-a stabilit că pe parcursul anului 2018 în mediul rural 97 % din infracțiuni au fost comise de persoane neangajate în câmpul muncii. La fel, toate infracțiunile deosebit de grave și excepțional de grave au fost comise, de asemenea, de persoane neangajate în câmpul muncii [3].

Așadar, măsurile concrete de prevenire a criminalității trebuie să reprezinte argumente suficiente de puternice pentru ca, în balanța procesului individual de luare a deciziilor să constituie factori decisivi de împiedicare a trecerii la săvârșirea actului infracțional.

Aceste măsuri trebuie să vizeze acele domenii sociale, economice, juridice etc., în care apar și se manifestă cu mai multă forță cauzele care determină și condițiile care favorizează comportamentul delinvent.

Complexitatea prevenirii criminalității deter-

mină varietatea tipurilor acestei activități care sunt alocate în funcție de diferite motive. Deci, prin natura (indirectă sau directă) prevenirii infracțiunilor, se evidențiază măsurile de prevenire generală și specială [10].

Măsurile de prevenire generală se caracterizează prin eliminarea deficiențelor din sferile politice, sociale, morale, psihologice și spirituale ale societății. De obicei, acestea sunt asociate cu îmbunătățirea bunăstării materiale a cetățenilor, precum și cu alte schimbări pozitive în societate.

Măsurile date elimină simultan procesele și fenomenele negative, în timp ce îndeplinesc indirect funcția de prevenire a criminalității [6].

Așadar, studiind actele normative, am constatat că principalele abordări moderne pentru prevenirea generală a infracțiunilor în Republica Moldova au fost dezvoltate și consolidate într-o serie de acte juridice menite să reglementeze activitățile relevante ale subiecților de aplicare a legii. În ele, în special, se observă că prevenirea criminalității este una dintre prioritățile de bază, principalele sarcini fiind protejarea vieții, sănătății, drepturile și libertățile cetățenilor, proprietățile, interesele societății și ale statului, menținerea și asigurarea ordinii și securității publice.

După cum s-a menționat deja, prevenirea generală a infracțiunilor este concepută pentru a contracara criminalizarea proceselor sociale, pentru a influența pozitiv crearea și consolidarea în societate a atmosferei de legalitate, eliminarea amenințărilor respectării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor. Un rol major în realizarea acestor obiective în mediul rural îl joacă informarea populației despre metodele și mijloacele de protecție legală împotriva infracțiunilor, implementarea profilaxiei victimologice generale.

Măsurile de prevenire specială se caracterizează printr-un set de măsuri care vizează în mod direct eliminarea cauzelor infracțiunii sau a manifestărilor criminale specifice.

Scara aplicării lor, de regulă, este mult mai mică decât cea a măsurilor generale, deși în unele cazuri dobândește dimensiuni semnificative și se extinde asupra subiecților de prevenție.

Prevenirea specială a criminalității este un proces social, la baza căruia se aplică metode și tehnici speciale care îndeplinesc cerințele moralității și legalității publice, cunoștințele și abilitățile de reglementare a relațiilor sociale pentru a elimina acele consecințe negative care pot provoca comiterea infracțiunilor.

Prevenirea specială este numită astfel nu numai pentru că are ca scop atingerea acestor obiective, ci și pentru că necesită cunoștințe criminologice

speciale, care sunt necesare atât în elaborarea de planuri cuprinzătoare și programe vizate, cât și în elaborarea și implementarea de măsuri pentru prevenirea anumitor tipuri de infracțiuni [10].

Poliția are un loc special în activitatea de prevenire a criminalității în mediul rural. Acest lucru rezultă din atribuțiile Poliției și conținutul competențelor lor [4]. Dintre toate structurile statului care combat criminalitatea, Poliția se ocupă mai des cu implementarea directă a măsurilor preventive.

În esență, singurul reprezentant al organelor de ocrotire a normelor de drept în zonele rurale este ofițerul de sector. Adesea, ofițerul de sector deservește teritoriul administrativ al mai multor localități rurale. În acest sens, punerea în aplicare a multor măsuri preventive care nu provoacă dificultăți speciale în oraș, de exemplu, menținerea și asigurarea ordinii publice, verificarea periodică a subiecților de prevenție, participarea la campanii de informare etc., în mediul rural, creează impedimente la realizarea tuturor activităților necesare. Principala modalitate de a depăși această dificultate este implicarea largă a publicului în prevenirea criminalității.

Prin urmare, formarea la nivel de administrație publică locală a Gărzii populare și implicarea activă a membrilor acesteia la activități de menținere a ordinii publice și prevenirea criminalității ar fi de o importanță crucială în zonele rurale și ar duce la scăderea semnificativă a ratei criminalității [5].

În selecția activităților de prevenție, trebuie să se țină seama de prevalența relativ ridicată a furtului de proprietăți în zonele rurale. Condițiile tipice favorabile săvârșirii acestor infracțiuni sunt amenajarea slabă a protecției depozitelor, unităților comerciale și caselor locative.

Pentru a elimina aceste condiții, este necesară introducerea intensă a alarmelor de securitate și monitorizarea sistematică a respectării normelor de colectare a numerarului.

Rezultatele prevenirii huliganismului, gen de infracțiune des întâlnit în zonele rurale, direct depinde de eficacitatea luptei împotriva alcoolismului. Este clar că succesul în lupta împotriva alcoolismului contribuie, de asemenea, la prevenirea mai multor tipuri de infracțiuni, dintre care: cauzarea de vătămări corporale, violuri, încălcări ale regulilor de trafic, etc. [9].

Considerăm că la etapa actuală este necesară elaborarea și adoptarea unei strategii de prevenire și combatere a criminalității în mediul rural, a cărei sarcini de bază să fie protejarea vieții și sănătății persoanei, proprietății publice și private precum și sporirea nivelului de securitate a cetățenilor din mediul rural.

Referințe bibliografice:

1. Gladchi Gh., Criminologie generală, Chișinău: Museum, 2001, 312 p.
2. Larii Iu., Criminologie. Manual pentru facultățile de drept. Chișinău: Academia MAI al RM „Ștefan cel Mare”, 2004, 150 p.
3. Date statistice eliberate de Serviciul tehnologii informaționale al MAI nr. 8/6-1-F-370/19 din 22 mai 2019 referitor la prezentarea datelor statistice privind infracțiunile comise în mediul rural și a persoanelor care le-au săvârșit pe teritoriul Republicii Moldova.
4. Legea Republicii Moldova nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 42-47 din 01.03.2013.
5. Legea Republicii Moldova nr. 1101 din 06.02.1997 cu privire la gărzile populare. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 22-23 din 10.04.1997.
6. Pop O., Neagu Gh., Criminologie generală, Chișinău: Î.I. „Angela Levița”, 2005, 206 p.
7. Raport privind activitatea Poliției în anul 2018. http://politia.md/sites/default/files/raport_activitate_igp_12_luni_2018.pdf (accesat la 11.12.2019).
8. Nota informativă privind activitatea în domeniul prevenirii criminalității și evoluția fenomenului pe parcursul a XII luni ale anului 2018. http://politia.md/sites/default/files/pagina_igp_nota_sp_12_luni_2018.pdf (accesat la 11.12.2019).
9. Алауханов Е., Зарипов З., Профилактика преступлений, Алматы: Издательство “Nurpress”, 2013, 376 p.
10. Коллектив авторов, Криминология, Москва: Юстицинформ, 2008, 329 p.
11. Коллектив авторов, Криминология, Ташкент: Академия МВД Республики Узбекистан, 2006, 473 p.
12. Звирбуль В., Клочков В., ș.a Криминология, Москва: Издательство “Юридическая литература”, 1979, 304 p.

DELIMITAREA INFRAȚIUNII DE DIVULGARE A SECRETULUI DE STAT DE TRĂDAREA DE PATRIE

Alexandru GAINA,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Analizând conținutul alin. (1) art. 337 CP RM, observăm că este stabilită răspunderea penală pentru trădarea de Patrie, adică pentru fapta săvârșită intenționat de un cetățean al Republicii Moldova în dauna suveranității, inviolabilității teritoriale sau a securității de stat și a capacității de apărare a Republicii Moldova, prin trecerea de partea dușmanului, spionaj, divulgare a secretului de stat unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor, precum și pentru acordarea de ajutor unui stat străin la îndeplinirea activității dușmănoase împotriva Republicii Moldova [1].

Totodată, potrivit alin. (2) art. 337 CP RM, este liberat de răspundere penală cetățeanul Republicii Moldova, racolat de serviciul de spionaj străin pentru îndeplinirea unei activități dușmănoase împotriva RM, dacă el nu a săvârșit nici un fel de acțiuni pentru realizarea însărcinării criminale primite și a declarat de bunăvoie autorităților despre legătura sa cu serviciul de spionaj străin [2, p. 995].

În opinia lui A.G. Kulev, infrafracțiunile ce atentează la securitatea externă a țării prezintă o amenințare gravă la adresa suveranității, inviolabilității teritoriale, securității de stat și capacității de apărare a statului. În noile realități social-economice, presupunând informatizarea accelerată a societății și progresului tehnico-științific, apar noi și noi forme de activități dușmănoase desfășurate împotriva statului. Aceste realități reclamă adoptarea de măsuri adecvate de prevenire și combatere a infrafracțiunilor ce atentează la securitatea externă a țării. În acest context, un rol aparte le revine normelor care incriminează faptele de trădare de Patrie și de spionaj [3, p. 3].

La rândul lor, Gh. Diaconescu și C. Duvac afirmă: „Trădarea exprimă, sub aspect moral, ultima treaptă pe care poate coborî un individ din punct de vedere al fidelității față de națiune, față de statul al cărui cetățean este ori care l-a adoptat. Totodată, se situează pe treapta cea mai înaltă de pericol social pe care o poate atinge fapta unei persoane. În adevăr, nici o altă manifestare umană nu poate depăși în gravitate pe aceea incriminată în toate statele lumii și încă de la primele legiuri penale, sub denumirea de trădare (sau «trădare de Patrie», «înalță trădare» ș.a.)” [4, p. 6].

Astfel, trădarea de Patrie este o infracțiune de gravitate excepțională, deoarece, indiferent de forma pe care o ia, creează nu doar o stare de pericol suveranității, inviolabilității teritoriale sau securității de

stat și capacității de apărare a Republicii Moldova, ci constituie și o încălcare a obligației de fidelitate pe care fiecare cetățean al Republicii Moldova o are față de patria sa, precum și datorita lui sfântă de a o apăra [5, p. 669-670].

Din această perspectivă, menționăm că, în conformitate cu alin. (1) art. 56 din Constituție, „*devotamentul față de țară este sacru*”. Încălcarea acestei obligații, adoptând forma cea mai periclitantă, este incriminată la art. 337 CP RM sub denumirea de trădare de Patrie [2, p. 995].

Concomitent cu stabilitatea internă a statului de drept, o cerință a vieții contemporane este și asigurarea securității externe a statului. O Casa comună a Europei, stabilitatea internațională vor putea fi realizate doar în măsura în care vor fi respectate dezideratele tuturor statelor (mari, mijlocii sau mici), indiferent de puterea lor politică, economică sau militară. În acest sens, relevante sunt și prevederile Cartei Organizației Națiunilor Unite [6] care, în art. 55, statuează că scopul organizației mondiale și al relațiilor internaționale contemporane este de a se crea condiții de stabilitate și de bunăstare necesare unor relații pașnice și prietenești între națiuni, întemeiate pe respectul principiului egalității în drepturi a popoarelor și al dreptului de a dispune de ele însele [2, p. 996].

Primul criteriu în baza căruia vom efectua delimitarea acestor fapte penale este *obiectul infracțiunii*.

Reieșind din faptul că ambele infracțiuni sunt incluse în același grup de infracțiuni din Partea specială a Codului penal, și anume Capitolul XVII „*Infrafracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat*”, **obiectul juridic generic** al acestora îl formează relațiile sociale cu privire la autoritatea publică și securitatea de stat.

Însă **obiectul juridic special** al infracțiunii privind trădarea de Patrie este unul diferit, și anume, constituie relațiile sociale cu privire la suveranitatea, inviolabilitatea teritorială, securitatea de stat și capacitatea de apărare a Republicii Moldova [2, p. 996], pe când cel al divulgării secretului de stat constituie relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea informațiilor ce constituie secret de stat.

Cât privește celelalte noțiuni desemnând obiectul juridic special al infracțiunii de trădare de Patrie, vom consemna că principiul egalității suverane a statelor este unul dintre principiile fundamentale ale dreptului internațional. Respectarea strictă a acestui princi-

piu constituie baza procesului de menținere a păcii și securității internaționale, a dezvoltării relațiilor amicale între state [2, p. 996].

Dreptul statelor la inviolabilitatea teritorială, privit în contextul independenței cu suveranitatea, constituie un factor care contribuie la conviețuirea pașnică a popoarelor și la dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate. Fiecare stat are dreptul de a solicita altui stat sau grupări de state abținerea de la săvârșirea oricăror acte sau fapte împotriva suveranității, securității de stat și capacității de apărare, concomitent și corelativ cu obligația de a respecta inviolabilitatea teritorială, fiind interzise activitățile care aduc atingere teritoriului național și drepturilor statelor de a-și exercita jurisdicția asupra întregului teritoriu. Statele sunt obligate să respecte frontierele existente și să nu recurgă la forță sau la amenințare cu folosirea acesteia, pentru soluționarea diferendelor teritoriale, și la violarea frontierelor internaționale, fiind interzisă modificarea unilaterală de către state a frontierelor stabilite prin convenții internaționale [2, p. 997].

În ceea ce privește **obiectul material** al infracțiunii prevăzute la art. 337 CP RM, se întâlnesc opinii diferite în literatura de specialitate autohtonă.

Astfel, potrivit autorilor S. Brânză și V. Stati, **obiectul material** al infracțiunii de trădare de Patrie, în cazul modalității normative de spionaj, îl constituie informațiile care sunt secret de stat sau alte informații care pot fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova, iar în cazul modalității normative de divulgare a secretului de stat unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor, în calitate de **obiect material** avem informațiile ce constituie secret de stat [2, p. 998].

Totodată, autorii X. Ulianovschi, I. Țurcanu, V. Grosu ș.a. sunt de părere că infracțiunea de trădare de Patrie nu are obiect material [5, p. 670].

În ceea ce privește **latura obiectivă** a infracțiunii privind divulgarea secretului de stat, prevăzută la art. 344 CP RM, constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de divulgare a informațiilor ce constituie secret de stat, de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca sa, doar în cazul dacă aceste fapte nu constituie trădare de Patrie sau spionaj [5, p. 688].

Pe când **latura obiectivă** a infracțiunii de trădare de Patrie constă în fapta prejudiciabilă care se exprimă în acțiunea de trecere de partea dușmanului, spionaj, divulgare a secretului de stat unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor, ori în acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activității dușmănoase împotriva Republicii Moldova.

Astfel, se poate desprinde că acțiunea prejudiciabilă prevăzută la art. 337 CP RM cunoaște patru modalități normative cu caracter alternativ:

- 1) trecerea de partea dușmanului;
- 2) spionaj;
- 3) divulgare a secretului de stat unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor;
- 4) acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activității dușmănoase împotriva Republicii Moldova [2, p. 998].

Noțiunea de „spionaj” este dată în art. 338 din CP al RM și constă în transmiterea, precum și sustragerea sau culegerea de informații ce constituie secret de stat în scopul transmiterii lor unui stat străin, unei organizații străine sau agenturii lor, precum și transmiterea sau culegerea, din însărcinarea serviciului de spionaj străin, a altor informații pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova [1].

Spionajul, ca modalitate a trădării de Patrie, se deosebește de spionajul prevăzut ca infracțiune distinctă în art. 338 din CP al RM doar după subiectul infracțiunii: în primul caz, subiect este doar un cetățean al Republicii Moldova; în al doilea caz, doar cetățeanul străin sau un apatrid [5, p. 671].

Divulgarea secretului de stat unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor constă, de asemenea, în transmiterea de informații ce constituie secret de stat unui stat străin, unei organizații străine sau agenturii lor, pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova, însă se deosebește de spionaj prin faptul că, în cazul divulgării secretului de stat unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor, fapta este săvârșită de către o persoană care dispune de aceste informații în legătură cu exercitarea funcției sau i-au devenit cunoscute în legătură cu obligațiunile de serviciu. Această infracțiune se consideră consumată din momentul în care secretul de stat a devenit cunoscut unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor [5, p. 671-672].

Infracțiunea prevăzută în art. 337 CP RM se consideră consumată din momentul în care secretul de stat a devenit cunoscut unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor. În cazul în care informația n-a ajuns la cunoștința unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor, independent de voința făptuitorului, vom fi în prezența unei tentative de infracțiune [5, p. 672].

Prin „organizație străină” se are în vedere o reuniune de persoane alcătuind o comunitate stabilă, având un caracter internațional, național sau non-guvernamental, urmărind un scop lucrativ sau non-lucrativ. Pentru calificarea faptei în baza art. 337 CP RM, nu are importanță dacă organizația străină este sau nu înregistrată, dacă activează deschis sau în condiții de

clandestinitate. Prin „reprezentant al unui stat străin sau al unei organizații străine” trebuie înțeles persoana împuternicită să le reprezinte pe acestea, să țină locul acestora, să acționeze în numele unui stat străin sau al unei organizații străine [2, p. 999].

Infracțiunea specificată la art. 337 CP RM este, după caz, o *infracțiune formală* sau *materială*. Atunci când este *formală*, ea se consideră consumată, după caz, din momentul:

- a) trecerii de partea dușmanului;
- b) transmiterii sau culegerii de informații ce constituie secret de stat ori transmiterii sau culegerii, din însărcinarea serviciului de spionaj străin, a altor informații;
- c) aflării secretului de stat de către un stat străin, o organizație străină sau un reprezentant al lor;
- d) acordării de ajutor unui stat străin la îndeplinirea activității dușmănoase împotriva Republicii Moldova.

Atunci când este *materială* – în ipoteza modalității de spionaj, presupunând sustragerea de informații ce constituie secret de stat –, ea se consideră consumată din momentul în care făptuitorul obține posibilitatea reală de a se folosi și a dispune de respectivele informații [2, p. 999].

În cazul divulgării secretului de stat, prevăzute la art. 344 CP RM, aceasta constituie doar *infracțiune formală*. Ea se consideră consumată din momentul în care informațiile ce constituie secret de stat au devenit cunoscute chiar și unei singure persoane care nu avea dreptul să le cunoască. Dacă informațiile în cauză au fost trimise, însă din cauze independente de voința făptuitorului nu au ajuns la cunoștința unei alte persoane, vom fi în prezența tentativei de infracțiune specificată la art. 344 CP RM. [2, p. 1034].

În ceea ce privește *latura subiectivă* a infracțiunii de trădare de Patrie, aceasta se caracterizează doar prin intenție directă.

În unele cazuri, este necesară stabilirea scopului special al infracțiunii:

- a) scopul transmiterii informațiilor ce constituie secret de stat unui stat străin, unei organizații străine sau agenturii lor (în cazul modalității de spionaj, când se concretizează în transmiterea, sustragerea sau culegerea de informații ce constituie secret de stat);
- b) scopul folosirii în dauna intereselor Republicii Moldova a altor informații ce constituie secret de stat (în ipoteza modalității de spionaj, când se concretizează în transmiterea sau culegerea, din însărcinarea serviciului de spionaj străin, a altor informații pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova). În calitate de scop special subsidiar apare scopul de cupiditate (în situația modalității de spionaj, când se exprimă în sustragerea de informații ce constituie secret de stat) [2 p. 1000].

Referindu-ne la *latura subiectivă* a infracțiunii de divulgare a secretului de stat, constatăm că aceasta se caracterizează prin intenție (directă sau indirectă) ori imprudență.

Intenția există atunci când făptuitorul conștientizează că divulgă date sau informații ce constituie secrete de stat unor persoane care nu aveau dreptul de a cunoaște documentele sau datele ce conțin secret de stat și dorește sau admite aceasta, iar în cazul *imprudenței* (în ambele modalități ale sale: încrederea exagerată și neglijență), făptuitorul înțelege că prin acțiunile sale poate divulga date sau informații ce constituie secrete de stat unor persoane care nu aveau dreptul de a le cunoaște, însă în mod ușuratic crede că aceste date nu vor ajunge la cunoștința acestor persoane sau nu înțelege că prin acțiunile sau inacțiunile sale poate divulga date sau informații ce constituie secrete de stat unor persoane care nu au dreptul de a le cunoaște, deși putea și trebuia să știe că prin acțiunile sau inacțiunile lui poate divulga date sau informații ce constituie secrete de stat [5, p. 689].

Astfel, analizând *latura subiectivă* a infracțiunilor delimitate, atestăm intenția directă la ambele din ele, însă în cazul divulgării secretului de stat aceasta poate fi săvârșită și cu intenție indirectă, precum și din imprudență, în ambele modalități ale sale.

Comun pentru ambele infracțiuni este faptul că *subiectul infracțiunilor* examinate constituie persoana fizică responsabilă, care în momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani și dispune de calitatea specială a unei persoane. Cu toate acestea însă, *subiectul infracțiunii* de trădare de Patrie nu poate fi un cetățean străin [2, p. 1000] (persoana care aparține unui stat străin și care nu aparține Republicii Moldova) sau un apatrid (persoana care nu este considerată cetățean al nici unui stat, conform legislației acestora) [7].

Pe când *subiect al infracțiunii* de divulgare a secretului de stat poate fi un cetățean străin sau apatrid, accesul la secretul de stat cărora poate fi acordat doar în cazuri excepționale, în temeiul tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte sau în temeiul dispoziției scrise a prim-ministrului, adoptată în baza propunerilor comisiei interdepartamentale pentru protecția secretului de stat, ținându-se cont de necesitatea asigurării intereselor și/sau securității Republicii Moldova [8].

În concluzie, constatăm că ambele infracțiuni analizate sunt incluse în același grup de infracțiuni din Partea specială a Codului penal, și anume Capitolul XVII „*Infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat*”, prin urmare, *obiectul juridic generic* al acestora îl formează relațiile sociale cu privire la autoritatea publică și securitatea de stat.

Cu toate acestea însă, *obiectul juridic special* al infracțiunii privind trădarea de Patrie este unul diferit, și anume, constituie relațiile sociale cu privire la suveranitatea, inviolabilitatea teritorială, securitatea de stat și capacitatea de apărare a Republicii Moldova, pe când cel al divulgării secretului de stat constituie relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea informațiilor ce constituie secret de stat.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al RM Nr. 985 din 18.04.2002 (MO Nr. 72-74 din 14.04.2009).
2. Sergiu Brânză și Vitalie Stati. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II*, Chișinău, 2015.
3. А.Г. Кулев. *Преступления против внешней безопасности государства: вопросы законодательной*

техники и дифференциации ответственности: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Самара, 2009.

4. Gh. Diaconescu, C. Duvac. *Tratat de drept penal. Partea specială*. București: C.H. Beck, 2009.

5. Sergiu Brânză, Xenofon Ulianovschi, Vitalie Stati, Vladimir Grosu și Ion Țurcanu. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*. Ediția a II-a, 2005.

6. Charter of the United Nations. <https://www.un.org/en/documents/charter/index.html>.

7. Legea nr. 1024 din 02.06.2000 a cetățeniei Republicii Moldova (publicată la 10.08.2000 în MO nr. 98-101, art. nr. 709);

8. Hotărârea Guvernului nr. 1176 din 22.12.2010 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice” (publicată la 26.08.2011 în MO nr. 139-145, art. nr. 686).

SEMNE OBIECTIVE ȘI SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE DEZERTARE (art.371 C.P.)

Dianu GORDILĂ,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

A părarea patriei și devotamentul pentru țară sunt o datorie sfântă a fiecărui cetățean. Întru asigurarea respectării acestei datorii, legislația penală a Republicii Moldova incriminează la art. 371 C.P. infracțiunea de dezertare. În acest articol este relatată analiza juridico-penală a infracțiunii de dezertare, în scopul elucidării specificului acestei componente de infracțiune și aplicării corecte a legislației penale referitoare la infracțiunile militare.

Scopul acestui articol este de a oferi cunoștințe cu referire la infracțiunea de dezertare. Unul dintre elementele structurale ale criminalității o constituie infracționalitatea în rândurile militarilor, care, de fapt, a avut o amploare diferită, de la caz la caz, pe parcursul evoluției istorice a umanității.

Printre valorile sociale fundamentale ocrotite de dreptul penal, un loc de seamă îl ocupă capacitatea de apărare a țării – garanție importantă pentru atribuțiile fundamentale ale statului – unitatea, suveranitatea, independența și indivizibilitatea acestuia. Capacitatea de apărare a țării este condiționată de existența Forțelor Armate, de ordinea și disciplina care trebuie să domine în cadrul acestora, de îndeplinire întocmai a îndatoririlor ce revin tuturor cetățenilor în legătură cu apărarea patriei și, mai ales, a celor care fac parte ca militari din Forțelor Armate.

Obiectul generic îl constituie relațiile sociale ce țin de capacitatea de apărare a țării și ordinea stabilită de satisfacere a serviciului militar, a pregătirii militare obligatorii și a concentrărilor.

Obiectul juridic special al infracțiunii de dezertare îl formează relațiile sociale cu privire la ordinea și disciplina militară, a căror existență și normală desfășurare este condiționată de prezența permanentă a militarului la unitatea, formațiunea sau serviciul din care face parte. Având în vedere particularitățile ei caracteristice, infracțiunea descrisă nu are nici obiect material, nici victimă.

Unii autori (X. Ulianovschi) susțin că infracțiunea face parte din grupul infracțiunilor militare legate de sustragerea de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar, iar alții (S. Brânză, V. Stati) o atribuie la categoria infracțiunilor contra ordinii și disciplinei militare.

Într-o altă accepțiune, obiectul juridic special al dezertării îl constituie relațiile sociale cu privire la ordinea de exercitare a serviciului militar, care obligă militarii să efectueze serviciul militar în decursul

unui termen anumit, stabilit de lege, să fie întotdeauna pregătiți să apere țara, să-și îndeplinească datoria lor constituțională și militară de apărare a Patriei [12, p. 751].

Latura obiectivă a infracțiunii de dezertare este constituită de fapta prejudiciabilă, care poate fi săvârșită prin două modalități normative cu caracter alternativ:

- acțiunea de părăsire a unității militare, centrului de instrucție sau locului de serviciu;
- inacțiunea de neprezentare la serviciu ori la concentrare sau mobilizare în cazurile permisiilor din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau din instituția curativă.

Conform DEX-ului, a dezerta (despre militari) înseamnă a părăsi fără motiv (fără drept) unitatea din care fac parte, locul unde prestează serviciul sau câmpul de luptă, trecând uneori la inamic. În literatura juridică, dezertarea a fost definită ca fapta unui militar care abandonează, în mod ilegal, corpul sau serviciul său, pentru o perioadă mai lungă decât timpul de grație prevăzut de lege [11, p. 131]. Dezertarea constă în absența samavolnică a militarului din unitatea militară sau de la serviciul militar. Spre deosebire de legislația penală anterioară (art. 246, 247, 248 C.P. din 1961), noul C.P. nu stabilește termenele absenței samavolnice în cazul dezertării. Prin urmare, dezertarea are loc în toate cazurile absenței samavolnice a militarului din unitatea militară sau de la serviciul militar, indiferent de termenul absentării. Durata absenței samavolnice poate fi luată în considerare la stabilirea felului și măsurii de pedeapsă aplicate făptuitorului.

Latura subiectivă a infracțiunii de dezertare se caracterizează prin vinovăție care preia forma intenției directe. Ca semn obligatoriu este prevăzut scopul eschivării de la serviciul militar, de la concentrare sau mobilizare. Respectiv, părăsirea temporară a unității militare cu un alt scop, decât cel de a se eschiva de la serviciul militar, nu poate fi apreciată ca acțiune de dezertare.

Subiectul infracțiunii de dezertare este persoana fizică responsabilă care în momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani și care are calitatea specială de militar sau rezervist.

Dezertarea este o infracțiune continuă: ea începe și se termină de îndată ce făptuitorul a părăsit sama-

volnic unitatea militară sau locul de exercitare a serviciului militar sau din momentul când militarul nu s-a prezentat la termenul fixat, fără motive întemeiate, în scopul eschivării de la serviciul militar, de la pregătirea militară obligatorie sau de la concentrări, la serviciu sau la concentrare în cazurile permisiiei din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau dintr-o instituție curativă, săvârșită de un militar, de o persoană care trece pregătirea militară obligatorie sau de un rezervist, însă se consumă în momentul reținerii sau prezentării benevole a militarului în unitatea militară, la locul exercitării serviciului militar sau în organele de drept.

În opinia lui V.A. Șapovalov, destrucțiunea stătalității începe, de regulă, cu descompunerea forțelor armate. De aceea ordinea și disciplina militară trebuie privite nu doar ca factor de asigurare a apărării împotriva inamicului extern, ci și ca indice al stabilității interne a statului. Infraționalitatea militară este produsul condițiilor sociale negative. Acestea contribuie la demoralizarea tinerilor, la inculcarea experienței criminale în mediul militar, la refuzul de satisfacere a serviciului militar. Din aceeași cauză, este săvârșită fapta de dezertare.

Servirea cu bună-credință și fidelitate a țării este un element important în asigurarea dăinuirii statului. Apărarea Patriei (țării) este o îndatorire fundamentală față de comunitatea națională și, în acest sens, are o rezonanță morală esențială: cea a patriotismului, a dragostei și devotamentului față de Patrie. Anume din aceste considerente, apărarea Patriei este, în sens juridic, un drept și, prin raportare la serviciul militar, o obligație. Astfel, îndeplinirea conștiințioasă de către militari a obligațiilor militare, apărarea patriei

și devotamentul pentru țară constituie premise ale asigurării unei stabilități militare în țară. Din aceste considerente se impune o revizuire permanentă și o aplicare corectă a legislației penale în ceea ce privește săvârșirea infracțiunilor militare. Iar disciplina militară, adică respectarea strictă de către militari a ordinii și regulilor stabilite prin legi și regulamente militare, cere fiecărui militar să fie în permanență prezent la unitate sau serviciu, pentru a-și putea îndeplini întocmai sarcinile decurgând din programul pregătirii de luptă. Absența militarilor din unitate este o dovadă evidentă de indisciplină, o încălcare flagrantă a datoriei ostășești. În același timp, o asemenea faptă este de natură să tulbure activitatea unității sau a serviciului, activitate ce trebuie să se desfășoare în mod desăvârșit. Drept urmare, este justificată poziția legiuitorului de a incrimina, în dispoziția art. 371 CP RM, fapta de dezertare.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, publicată: 12.08.1994 în Monitorul Oficial nr.1, intrată în vigoare la 27.08.1994.
2. Constituția Republicii Moldova. Comentariu, Ch.: Arc, 2012, (576 p.).
3. Codul penal al Republicii Moldova. Legea nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.28-129/art.1012 din 13.09.2002, Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74/art.195 din 14.04.2009.
4. Ulianovschi X. Noțiunea infracțiunii militare în noul Cod penal, în: Revista națională de drept, 2002, nr. 10.
5. Brânză S., Stati V., Tratat de Drept penal. Partea specială. Volumul II, Chișinău, 2015.

MODALITĂȚILE NORMATIVE DE SĂVÂRȘIRE A INFRAȚIUNII PREVĂZUTE DE art. 260 COD PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Sergiu LISNIC,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Frecvența și caracterul complex al amenințărilor din mediul online sunt într-o creștere continuă, iar transformarea digitală odată cu facilitatea dezvoltării, pune în pericol atât securitatea națională a țării, cât și siguranța persoanei.

Conform datelor statistice prezentate de către compania Kaspersky Lab, pe parcursul semestrului II al anului 2019, Republica Moldova s-a clasat în primele 10 țări la nivel internațional, cu o rată de infecție cu programe malițioase de aproximativ 17.30% [1], ceea ce constituie aproximativ 1/5 din toate sistemele informatice din țară, care utilizează produsele Kaspersky.

Luând în considerare cele menționate mai sus, este importantă studierea modalităților alternative prevăzute de art. 260 Cod penal al RM, modalități prealabile, necesare pentru a realiza infracțiunile de fabricare sau punere în circulație a cardurilor sau a altor carnete de plată false (art. 237 Cod penal al RM), accesul ilegal la informația computerizată (art. 259 Cod penal al RM), interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice (art. 260¹ Cod penal al RM), alterarea integrității datelor informatice ținute într-un sistem informatic (art. 260² Cod penal al RM), perturbarea funcționării sistemului informatic (art. 260³ Cod penal al RM), falsul informatic (articolul 260⁵ Cod penal al RM), fraudă informatică (art. 260⁶ Cod penal al RM).

Astfel, latura obiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 260 Cod penal al RM se realizează prin acțiune manifestată printr-o activitate de producere, import, comercializarea sau punerea la dispoziție, sub orice altă formă, în mod ilegal a mijloacelor tehnice sau produselor program.

Astfel, conform art. 6, paragraf. 1, lit. a) a Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică semnată la Budapesta la 23 noiembrie 2001 și ratificată prin Legea nr. 6 din 02.02.2009, pe lângă modalitățile faptice exclusiv enumerate de producere, comercializare și import, mai observăm încă două modalități, și anume de distribuire și de obținere pentru utilizare.

Totodată, alin. (3) al articolului dat menționează că fiecare parte își va putea rezerva dreptul de a nu aplica paragraful 1 al prezentului articol, cu condiția că această rezervă să nu privească comercializarea, distribuirea sau orice altă formă de punere la dispoziție a elementelor menționate la

paragraful 1, subparagraful a) (ii) din prezentul articol [2].

Noțiunea de „producere” a mijloacelor tehnice sau a produselor program stabilește acțiunile concrete ale făptuitorului în vederea creării, dezvoltării programelor computerizate sau a diferitor aparate cu ajutorul cărora se realizează infracțiunile menționate mai sus.

Există peste 111 miliarde de linii ale noilor coduri de program produse în fiecare an - care au un număr mare de vulnerabilități ce pot fi exploatate [3, p. 5].

Crearea și producerea codurilor rău intenționate nu este făcută doar de către scriitorii programelor malițioase, ci există pe piață persoane care în continuare dezvoltă programele malițioase precum Zeus, Citadel, Cryptolocker, Bugat și SpyEye, care sunt pentru moment destul de eficiente. Aceste tipuri de program au servit și rămân până la momentul actual unele dintre cele mai reușite programe rău intenționate la nivel internațional.

În timp ce majoritatea programelor dăunătoare sunt concepute pentru a câștiga bani în mod ilegal, motivele din spatele creării de programe malițioase pot varia larg de la farse și activism până la crime informatice, spionaj și alte crime grave.

Majoritatea persoanelor care produc programe dăunătoare fac acest lucru în scopuri pur criminale, cum ar fi distrugerea fișierelor, colectarea informațiilor personale și financiare, spionajul și multe alte activități ilegale. Crearea programelor malware este o afacere importantă pentru infractorii cibernetici [4].

La fel, în majoritatea statelor, în continuare are loc producerea/confecționarea skimmerelor (dispozitivele folosite pentru captarea datelor de pe banda magnetică a cardului). În interiorul acestor dispozitive sunt montate componente electronice, microcontrolere, medii de stocare (memorii flash), poate chiar și o minicameră video și elemente de alimentare pentru o anumită autonomie. Un astfel de dispozitiv artizanal este capabil să realizeze în jur de 200 de citiri de carduri, datele fiind stocate local în memoria flash [5].

Noțiunea de „import” al mijloacelor tehnice sau al produselor-program definește ansamblul de activități privind introducerea pe teritoriul țării a programelor informatice sau a diferitor aparate/dispozitive necesare în vederea realizării infracțiunilor prevăzute în dispoziția articolului dat.

În cele mai multe cazuri se atestă importul de mijloace tehnice în comparație cu importul produselor-program, luând în considerare că în ziua de astăzi nu mai este necesar de a înscrie un produs program pe un dispozitiv informatic în vederea traversării frontierei a două state, acesta fiind destul de rapid expediat electronic între utilizatorii de pe internet ai diferitor state, prin intermediul adreselor electronice, programelor de mesagerie instantanee (ex: Telegram; Viber; Jabber etc.), website-uri de stocare a fișierelor, precum și prin intermediul altor metode care sunt dezvoltate în vederea facilitării transferului de date la nivel internațional, metode realizate în vederea micșorării timpului de transfer.

Totodată, importul produselor-program pentru moment este aproape imposibil de identificat, luând în considerare că la introducerea în țară a dispozitivelor electronice, acestea nu sunt verificate privind deținerea de produse-program, o astfel de verificare fiind pentru moment aproape imposibilă, ținând cont că examinarea unui dispozitiv electronic necesită mult timp, nemaivorbind de faptul că produsele-program create în vederea realizării infracțiunilor prevăzute în dispoziția articolului dat, în majoritatea cazurilor sunt modificate astfel, încât să fie greu de identificat scopul principal al acestora, precum și să nu fie stabilit faptul dacă fac parte sau nu din anumite familii de viruși.

Conform art. 7.1. din Hotărârea Guvernului nr. 606 din 15-05-2002 cu privire la Sistemul național de control al exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice în Republica Moldova, eliberarea autorizației pentru exportul, reexportul, importul sau tranzitul mărfurilor strategice acordă dreptul, în condițiile speciale prevăzute în autorizație, pentru exportul, reexportul, importul sau tranzitul de către ultimul consumator al cantității minime de software (programe) și tehnologii necesare pentru folosirea mărfurilor exportate, importate sau tranzitate [6].

În ceea ce privește importul mijloacelor tehnice, putem menționa importul skimmerelor, ce prezintă un risc real la adresa bancomatelor, folosite de către infractori în vederea clonării cardurilor bancare.

Noțiunea de „comercializare”, în accepțiunea dispoziției articolului comentat, are sensul de acțiuni care urmăresc scopul de a face ca mijloacele tehnice sau produsele-program să devină obiecte de comerț [7].

Modalitatea de realizare a infracțiunii prevăzute de articolul 260 Cod penal, și anume comercializarea mijloacelor tehnice sau produsele-program se realizează în mare parte prin intermediul Darknet-lui, acea rețea a Internetului care poate fi accesată doar în anumite moduri, folosind unelte potrivite și, de multe ori având o cheie de acces.

Darknetul oferă comercializării avantajul anonimității, oferind utilizatorilor posibilitatea de a nu-și dezvălui identitatea pe internet. Un astfel de exemplu este utilizarea rețelei peer-to-peer în care utilizatorii își trimit unul altuia fișiere, discută prețul produsului-program sau a altor servicii oferite prin intermediul conexiunii de tip P2P, care poate fi deseori criptată, astfel încât să existe o siguranță mai mare împotriva celor care ar putea încerca să acceseze o astfel de rețea.

Pierluigi Paganini, membru al Agenției Uniunii Europene pentru securitatea rețelelor și informațiilor a efectuat o analiză privind forumurile și serviciile online la care participă hackerii, precum antichat.ru, xeka.ru și carding-cc.com. Astfel, ultimul a stabilit că în mediul online este posibil să achiziționezi toate resursele necesare pentru a efectua un atac cibernetic sau pentru a realiza o fraudă sofisticată fără a avea cunoștințe speciale în domeniul dat. Lista activităților infracționale este lungă, la fel ca și gama de produse și servicii oferite cumpărătorilor la prețuri relativ ieftine [8].

Următoarea listă cuprinde principalele „articole/servicii” comercializate pe piața neagră, clasificate după popularitate și numărul de solicitări:

- servicii de programare și vânzări de software;
- servicii de hacking;
- vânzări de servere dedicate și servicii de găzduire de rea-credință;
- servicii spam și „flood”;
- servicii DDoS;
- servicii de criptare a fișierelor;
- vânzări de programe malițioase;
- „Exploit Kits”- programe de calculator concepute pentru a găsi defecte, deficiențe sau greșeli în aplicațiile software (cunoscute sub numele de „vulnerabilități”).

Un exemplu al modalității faptice de comercializare îl observăm într-un comunicat al Procuraturii Generale, unde este menționat faptul că organele de drept din Republica Moldova, de comun cu autoritățile competente ale Statelor Unite ale Americii, au efectuat o serie de acțiuni de urmărire penală, inclusiv măsuri speciale de investigații, fiind identificați 5 cetățeni ai Republicii Moldova și depistate sistemele informatice, mijloacele și instrumentele utilizate de către aceștia la comiterea fraudei informatice pe teritoriul statului nostru.

În cadrul acțiunilor de urmărire penală procurorii au stabilit că, începând cu anul 2011, persoanele suspecte comercializau prin rețeaua Internet un produs-program, cu denumirea „CITADEL” destinat infectării sistemelor informatice și culegerii datelor despre conturile bancare și a datelor cu caracter personal. Astfel, procurorii au constatat că, prin acțiunile lor,

suspecții au infectat peste 5 milioane de computere la nivel mondial, cauzând instituțiilor financiare din SUA și Europa daune materiale, estimate la mai bine de 10 milioane USD [9].

Sintagma „punerea la dispoziție, sub orice altă formă” oferă acțiunilor faptuitorului un caracter general, în scopul de a completa modalitățile de săvârșire a infracțiunii prevăzute de art. 260 Cod penal, cu noi tipuri de posibilități faptice care pot apărea odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale.

Prin sintagma „în mod ilegal” este descrisă modalitatea de utilizare necorespunzătoare a mijloacelor tehnice sau a produselor-program, luând în considerare că acestea pot fi utilizate atât legal, cât și ilegal, având o utilizare dublă.

Utilizarea dublă este specificată și în art. 2 al Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, care prevede că: nu va fi interpretat în sensul impunerii unei răspunderi penale atunci când producerea, vânzarea, obținerea pentru utilizare, importarea, distribuirea sau alte forme de punere la dispoziție, menționate la paragraful 1 din prezentul articol, nu au ca scop comiterea unei infracțiuni stabilite în conformitate cu art. 2-5 ale Convenției, cum ar fi situația testării sau protecției autorizate a unui sistem informatic [2].

Referințe bibliografice:

1. IT threat evolution Q2 2019. Statistics. Victor Chebyshev, Fedor Sinitsyn, Denis Parinov, Boris Larin, Oleg Kupreev, Evgeny Lopatin. 19 August 2019. <https://secu-relist.com/it-threat-evolution-q2-2019-statistics/92053/> (vizitat 23.12.2019).

2. Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, semnată la Budapesta la 23 noiembrie 2001 și ratificată prin Legea RM nr. 6 din 02.02.2009, în vigoare din 01.09.2009.

3. 2019 Official Annual Cybercrime Report. Steve Morgan, Editor-in-Chief Cybersecurity Ventures, pag.5. <https://www.herjavecgroup.com/wp-content/uploads/2018/12/CV-HG-2019-Official-Annual-Cyber-crime-Report.pdf> (vizitat 22.12.2019).

4. Who Creates Malware? <https://usa.kaspersky.com/resource-center/threats/who-creates-malware> (vizitat 22.12.2019).

5. Maxim Dobrinou. Conf. univ. dr. Opinie susținută în cadrul dezbaterii: Probleme dificile privind infracțiunile informatice, ediția 191, organizată de Societatea de Științe Juridice (SSJ). București 25.04.2018. <https://dezbateri.juridice.ro/8846/probleme-dificile-privind-infracțiunile-informatic> (Vizitat 22.12.2019).

6. Hotărârea Guvernului nr. 606 din 15-05-2002 cu privire la Sistemul național de control al exportului, re-exportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice în Republica Moldova. Publicat: 30-05-2002 în Monitorul Oficial nr. 69-70 art. 724.

7. Barbăneagră A. ș.a., Comentariu al Codului penal al Republicii Moldova//Ed. Tipografia Reclama, Chișinău 2009, p. 571, art.260.

8. Cybercrime and the Underground Market [Updated 2019]. Pierluigi Paganini. 30 august 2019 <https://resources.infosecinstitute.com/cybercrime-and-the-underground-market/#gref> (vizitat 22.12.2019).

9. Comunicat de presă: Cetățeni ai Republicii Moldova implicați în comercializarea și utilizarea softului malițios „CITADEL”. Procuratura Generală, 2014. <http://procuratura.md/md/newslst/1211/1/5916/> (vizitat 22.12.2019).

NOȚIUNEA DE PEDEPSE INUMANE SAU DEGRADANTE ÎN JURISPRUDENȚA ChEDO

Sergiu MÎRZAC,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

La art. 3 al Convenției europene cu denumirea marginală de „Interzicerea torturii” se prevede: „*Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante*”. Norma are ca scop apărarea integrității fizice și morale a persoanei, precum și demnitatea ei. Dipoziția are un caracter foarte general și este cel mai scurt articol din Convenție. În pofida unor clarificări de concept, conținutul real al art. 3 din Convenție trebuie urmărit în jurisprudența Curții. Pe cât este de scurtă și generală norma, pe atât este și imperativă. Interdicția prevăzută de art. 3 are un caracter absolut, întrucât nici o excepție de la această dispoziție nu este permisă prin Convenție. Prin urmare, dreptul consacrat la art. 3 din Convenția europeană este intangibil, în sensul că nu poate fi încălcat sub nici o formă și inalienabil, în sensul că nu poate fi înstrăinat de către persoană sau cedat într-o anumită formă.

Chiar și în cele mai dificile circumstanțe, precum lupta împotriva terorismului și a crimei organizate, Convenția europeană interzice în termeni absoluți tortura și tratamentele sau pedepsele inumane ori degradante. Spre deosebire de majoritatea normelor din Convenție, art. 3 nu conține prevederi care să permită excepții, iar conform art. 15 §2 nici o derogare de la prevederile sale nu este permisă, chiar dacă este cazul unui pericol public care amenință viața națiunii [1].

Din caracterul absolut al dreptului rezultă imposibilitatea invocării de către stat a *principiului proporționalității* în apărarea sa. De asemenea, caracterul absolut al acestui drept autorizează Curtea europeană să se *pronunțe din oficiu* asupra încălcării art. 3 din Convenție.

La prima vedere, această normă reprezintă așa-numitul „drept negativ”, adică include obligațiunea de abținere. O asemenea înțelegere simplificată a acestei obligații negative este importantă, însă nu epuizează rolul statului în ce privește interzicerea torturii... Art. 3 din Convenție impune statului și un șir de obligații pozitive de prevenire a torturii.

Prevederea art. 3 din CEDO interzice cinci forme de maltratare, care pot fi:

- ⇒ tortură;
- ⇒ tratament inuman și tratament degradant;
- ⇒ pedeapsă inumană și pedeapsă degradantă.

Pedepsele inumane sau degradante formează cea de a treia formă a maltratării interzisă de Convenția europeană. Pentru corecta înțelegere a acestei forme de maltratare și a criteriilor în baza cărora o anumită

pedeapsă poate fi calificată ca inumană sau degradantă urmează să facem anumite precizări.

În primul rând, orice pedeapsă judiciară, mai ales cea penală, aplicată în privința unei persoane vinovate de comiterea unei infracțiuni are un caracter umilitor resimțită la nivel subiectiv. Rolul Curții nu este de a decide, de exemplu, categoria de pedeapsă aplicată, quantumul acesteia, perioada de detenție, tipul instituției penitenciare în care urmează să fie executată pedeapsa penală. Această prerogativă rămâne a fi de competența exclusivă a instanțelor judecătorești naționale. Astfel, problema aplicării unei pedepse în raport cu caracterul și gradul prejudiciabil al unei infracțiuni nu intră nici în competența, nici în sfera de aplicare a Curții. De exemplu, Curtea a statuat: „Nici o prevedere din Convenție nu interzice aplicarea pedepsei detențiunii pe viață unei persoane bătrâne” [2].

Totodată, statul nu poate recurge la pedepse ce ar contrazice sensul art. 3 din Convenție. Prin art. 3 al Convenției s-a urmărit instituirea unei interdicții de a permite aplicarea unor pedepse inumane sau degradante în baza unor norme ce aparțin sistemelor naționale de drept. Prin urmare, Curtea exercită un control de convenționalitate al legislațiilor naționale în materia pedepselor, astfel încât prin aplicarea lor să nu fie încălcată demnitatea umană în sensul avut în vedere de art. 3 al Convenției.

Astfel, într-un caz Curtea a decis: „Pedeapsa detenției pe o perioadă nedeterminată aplicată unui tânăr poate fi lungă ca viața condamnatului nu ar putea fi justificată pe considerente bazate pe necesitatea protejării publicului. Aceste considerente trebuie să țină seama de evoluția constantă a personalității condamnatului, pe măsura avansării vârstei sale. A nu se ține seama de modificările ce intervin în mod inevitabil la maturitate ar însemna ca tinerii să fie privați de libertate pe tot restul existenței lor, situație ce ar putea pune probleme pe terenul dispozițiilor art. 3 din Convenție [3].

Aprecierea unei pedepse ca inumane sau degradantă depinde de conținutul acesteia, modul de executate și contextul în care se aplică. De exemplu, Curtea poate pune problema caracterului degradant sau inuman al pedepselor în cazul unei pedepse exagerat de lungi aplicate unor categorii vulnerabile de persoane (copii și femei), al unei pedepse aplicate în mod arbitrar sau prin încălcarea ordinii stabilite de normele naționale etc.

Una din primele ilustrări ale constatării încălcării art. 3 din Convenția europeană în formă de pedeapsă degradantă poate fi găsită în cazul *Tyrer c. Regatului Unit* care a vizat problema pedepsei corporale. Băiatul de 15 ani a fost supus la trei lovituri cu o vargă de mesteacăn. În prezența tatălui său și a unui doctor, reclamantul a fost forțat să tragă în jos pantalonii și să se aplece peste o masă. Era ținut de doi polițiști în timp ce al treilea executa pedeapsa. Pentru început, Curtea a stabilit că pedeapsa suferită de Anthony Tyrer nu constituie o „tortură, nici o „pedeapsă inumană” în sensul art. 3, pentru că suferința pe care aceasta a provocat-o nu a atins nivelul implicat de aceste noțiuni. În opinia Curții, pentru ca o pedeapsă să fie „degradantă” și contrară art. 3, umilirea sau disprețuirea provocată trebuie să atingă un nivel deosebit și să difere de elementul obișnuit de umilire pe care îl comportă în mod normal și aproape inevitabil de pedepsele judiciare. Aprecierea în această privință este relativă, depinzând îndeosebi de natura și de contextul pedepsei, ca și de modalitățile sale de executare.

Examinând ansamblul circumstanțelor cauzei, Curtea apreciază că bătaia aplicată petiționarului constituia o *pedeapsă degradantă*. În acest scop, Curtea arată câteva elemente. Pedepsele judiciare corporale implică, prin natura lor, ca o ființă umană să procedeze la violențe fizice asupra unuia din semenii săi. În afară de aceasta, este vorba de violențe instituționalizate, al căror caracter se combină cu ansamblul procedurii oficiale presupus de pedeapsă și cu faptul că executanții sunt complet străini delincventului. Deși Anthony Tyrer nu a suferit leziuni fizice grave sau durabile, pedeapsa sa, constând în a-l trata ca pe un obiect în mâinile puterii politice, a adus atingere demnității și integrității fizice acestuia. În sfârșit, rușinea de a se vedea administrându-i-se bătaia la fundul gol a agravat într-o oarecare măsură caracterul degradant al pedepsei, dar acesta nu a fost factorul unic sau determinant. Teza potrivit căreia o mare parte a populației insulei Man considera bătaia cu vergeaua ca un mijloc eficace de disuasiune, a fost respinsă de către Curte, întrucât niciodată nu este admis să se recurgă la pedepse contrare art. 3, oricare ar putea fi efectul lor disuasiv.

Pedepsele inumane sau degradante urmează a fi delimitate de tratamentele inumane sau degradante. Astfel, tratamentul inuman sau degradant reprezintă, de regulă, o faptă a unui individ, care, chiar dacă acționează în cadrul unei acțiuni statale organizate, depășește sfera de competență ce-i este acordată prin lege. Pedepsele inumane sau degradante sunt rezultatul unui act instituționalizat statal dat de lege și se găsesc înscrise în arsenalul represiv al statului. Destinația art. 3 din Convenție pe această dimensiune este de a nu permite instituirea unui model represiv

care ar înjosi demnitatea umană sub aspectul aplicării unor pedepse inumane sau degradante.

Anume aceste considerații stau la baza neincriminării pedepselor penale sau a pedepselor degradante în legislația penală a R. Moldova. Această problemă este văzută mai mult ca una instituționalizată și nu ca act de conduită săvârșit de către o persoană. Astfel, potrivit art. 61 alin. (1) C.pen.: „Pedeapsa penală este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor”. În același sens, conform art. 32 alin. (1) C.contr.: „Sancțiunea contravențională este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare ce se aplică, în numele legii, persoanei care a săvârșit o contravenție”.

Se poate concluziona că pedepsele inumane sau degradante depășesc cadrul de incriminare și aplicare a art. 166¹ C.pen. Prin urmare, norma incriminatoare nu poate fi aplicată prin extensia câmpului incriminator instituit de către legiuitor. În caz contrar, se va pune problema încălcării principiului legalității, *potrivit căruia legea penală nu poate fi aplicată prin analogie* (art. 3 alin. (2) C.pen.). Excepție o constituie situația în care aplicarea arbitrară a unor pedepse degradante sau inumane atinge pragul de gravitate instituit de art. 3 din Convenție, maltratarea îmbrăcând forma unui act de tortură. De fapt, unul dintre scopurile specifice torturii, instituit de actele internaționale de referință și de art. 166¹ alin. (3) C.pen., îl formează pedepsirea abuzivă și legală a victimei pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis. Astfel, situația aplicării unei pedepse inumane sau degradante în scop de torturare de către un agent al autorităților întemeiază aplicarea art. 166¹ alin. (3) C.pen. Or, delimitarea pedepselor inumane sau a pedepselor degradante de tortură se face în baza aceluiași criterii în baza cărora sunt delimitate tratamentele inumane sau degradante față de fapta de tortură, adică pragul maxim și minim de gravitate.

În activitatea sa jurisdicțională, Curtea europeană a apreciat următoarele situații ca pedeapsă inumană sau degradantă:

a. Reclamantul militar în termen, scutit de exerciții fizice în baza unei prescripții medicale, a fost obligat să execute 350 de flexiuni, ca pedeapsă pentru neefectuarea în mod corect a curățeniei locului de cazare. Pe timpul efectuării acestor exerciții fizice, reclamantul și-a pierdut cunoștința și a fost transferat la spital, unde a fost diagnosticat cu o leziune a coloanei vertebrale, ceea ce a condus l-a scutirea pe viitor a obligațiilor sale militare, fiind declarat inva-

lid de gradul II. Deși impunerea unor exerciții fizice face parte integrantă din disciplina militară, ele nu trebuie să pună în pericol sănătatea și demnitatea persoanei. În cauza dată, Curtea a constatat că reclamantul a fost obligat la executarea unor exerciții fizice ce i-au afectat sănătatea, atât pe moment, cât și pe un termen mai îndelungat. Gravitatea sancțiunii aplicate nu poate fi explicată de vreo necesitate de ordin militar sau disciplinar. În afară de aceasta, sancțiunea a fost aplicată reclamantului în mod deliberat, pentru a-i aplica intense suferințe fizice sau psihice, ceea ce constituie o pedeapsă degradantă [4];

b. Sancțiunea reclamantului deținut cu menținerea într-o celulă de izolare timp de 25 de zile, deși potrivit regulamentului aceasta nu poate depăși 15 zile, la care s-a adăugat boala reclamantului și alimentația proastă a acestuia care au constituit o pedeapsă inumană aplicată în privința acestuia [5];

c. Deținutul care suferea de tulburări mintale cronice, împrejurare cunoscută de autoritățile locului de detenție, fără să fie supravegheat și fără a i se stabili

tratamentul necesar, a fost sancționat cu o sancțiune disciplinară semnificativă – 7 zile în izolatorul disciplinar și 28 de zile de detenție suplimentară. Astfel, situația creată a fost de natură să-i afecteze sănătatea fizică și mintală, fapt ce constituie un comportament incompatibil de tratare a unui bolnav mintal. În astfel de împrejurări, Curtea a constatat că sancțiunea aplicată a constituit o pedeapsă inumană [6].

Referințe bibliografice:

1. Hotărârea ChEDO din 28.07.1999, Selmouni v. France.
2. Hotărârea ChEDO din 7.06.2001, Papon v. Franța.
3. Hotărârea ChEDO din 21.02.1999, Singh v. Regatul Unit.
4. Hotărârea ChEDO din 3.07.2008, Kemlev v. Rusia.
5. Hotărârea ChEDO din 24.05.2007, Gorodnitcev v. Rusia.
6. Hotărârea ChEDO din 3 aprilie 2001, Keenan v. Regatul Unit.

ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNII DE ÎMBOGĂȚIRE ILICITĂ

Victor NEDELCIUC,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

„Corupția constituie o amenințare la adresa principiilor statului de drept, democrației și drepturilor omului, subminează principiile bunei administrări, echității și justiției sociale, denaturează concurența, împiedică dezvoltarea economică și periclitează stabilitatea instituțiilor democratice și fundamentul moral al societății”, acest fapt fiind menționat în Convenția ONU împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003.

În capitolul 3 al acestei convenții se pune accent pe următoarele compartimente: incriminare, investigare și reprimare a faptelor infracționale ce fac parte din domeniul respectiv. Măsurile, adoptate în prezenta convenție, au menirea să promoveze contracararea corupției în sectorul public și privat precum și recuperarea activelor sustrate, atribuindu-i statului dreptul să adopte măsuri legislative pentru a atribui un caracter de infracțiune, în cazul în care actele de corupție au fost săvârșite cu intenția îmbogățirii ilicite, adică o mărire substanțială a patrimoniului unui agent public pe care acesta nu o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legale.

Din infracțiunile derivate ale corupției, în limitele incriminărilor prevăzute de conținutul Convenției, la art. 20 se regăsește „Îmbogățirea ilicită”, fiind considerată ca un fenomen distructiv pentru valorile democratice ale societății noastre, dăunătoare statelor democratice, economiilor naționale și statului de drept [1].

Astfel, ca răspuns la art.20 al Convenției ONU împotriva corupției, dreptul național răspunde cerințelor internaționale prin măsurile de legi existente perfecționate și completate pe parcursul ultimilor ani. La 23.12.2013, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.326, pentru modificarea și completarea unor acte legislative [3], astfel, conform acestei legi, Codul penal a fost completat cu articolul 330², denumit ca „Îmbogățirea ilicită”.

În art.330² al Codului penal al Republicii Moldova [4], sub denumirea de „îmbogățire ilicită”, sunt reunite două variante-tip de infracțiuni. Prima variantă-tip specificată la alin.(1) art. 330² Cod penal constă în deținerea de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o persoană publică, personal sau prin intermediul unor terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit.

Respectiv, cea de a doua variantă-tip de infracțiune prevăzută de alin.(2) art.330² Cod penal se exprimă în deținerea de către o persoană cu funcție de demnitate publică, personal sau prin terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat în baza investigațiilor că acestea nu erau cu puțință să fie obținute licit. În primul și al doilea caz pedepsele prevăzute diferă, prima variantă-tip fiind o infracțiune gravă, iar a doua variantă-tip fiind considerată ca o infracțiune deosebit de gravă.

Astfel, vom analiza sub aspect juridico-penal, infracțiunile specificate la alin.(1) și alin.(2), art.330² CP RM.

Obiectul juridic generic al ambelor infracțiuni prevăzute de art.330² Cod penal, precum și la toate infracțiunile din capitolul XV din Codul penal, îl constituie relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității în sfera publică, ceea ce reiese chiar din denumirea capitolului în care a fost plasată.

Obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.330² CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, ce presupune respectarea de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o persoană publică, iar pentru varianta agravantă, de către persoana cu funcție de demnitate publică, a obligației de a nu deține bunuri obținute ilicit a căror valoare depășește substanțial mijloacele dobândite legal.

Obiectul material al infracțiunii date îl reprezintă bunurile. În vederea interpretării noțiunii de „bunuri”, ne putem conduce de definiția formulată la lit.d) art.2 al Convenției ONU împotriva corupției, precum și la art.132¹ Cod penal al RM, în urma fuzionării cărora putem defini bunurile în felul următor: mijloace financiare, orice categorie de valori (active), corporale sau incorporale, mobile ori imobile, tangibile sau intangibile, ori actele sau alte instrumente juridice sub orice formă, inclusiv format electronic sau digital sau documentele care atestă un titlu ori un drept, inclusiv orice cotă (interes) cu privire la aceste valori (active).

Însă nu toate bunurile pot fi ca obiect material al infracțiunilor specificate la art.330² CP RM. Aceste bunuri trebuie să îndeplinească cumulativ două condiții: a) valoarea lor să depășească substanțial mijloacele dobândite; b) în baza probelor, să fie constatat că ele nu aveau cum să fie obținute licit.

De menționat că lipsa oricăreia din cele două condiții ce caracterizează respectivul obiect are ca efect lipsa componentei de infracțiune prevăzute la această normă, la fel aceste variante-tip de infracțiuni nu au victimă, fiind specifice la acest capitol.

Latura obiectivă a infracțiunilor în cauză se exprimă prin acțiunea de deținere a bunurilor, a căror valoare depășește substanțial valoarea mijloacelor dobândite legal și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit.

Termenul „deținere” presupune stăpânirea acestor bunuri – în mod ascuns sau deschis – în posesia făptuitorului (pe contul bancar, în locuință sau în altă încăpere aparținând acestuia, la locul de muncă al făptuitorului, pe terenul din preajma casei acestuia și alte metode etc.) [5].

În ceea ce ține de noțiunea de „depășește substanțial”, care este o condiție obligatorie, nu este specificat cuantumul proporției, astfel, această noțiune fiind foarte vagă, care dă un caracter interpretabil termenului „substanțial” pentru organul de urmărire penală și instanțele judecătorești.

O condiție obligatorie este ca în momentul comiterii infracțiunilor specificate la această normă făptuitorul să dețină anumite bunuri ilicite, a căror valoare reprezintă diferența dintre valoarea bunurilor deținute în general de către făptuitor și valoarea mijloacelor dobândite legal de către acesta. Așadar, în dispoziția de la art.330² CP RM se are în vedere doar sporirea activului patrimonial al făptuitorului, nu și diminuarea pasivului patrimonial al acestuia, adică stingerea unor creanțe ale făptuitorului [6].

În continuare ne vom referi la cea de-a doua condiție obligatorie pentru a fi în prezența componentei de infracțiune specificată la art.330² CP RM. Condiția în cauză presupune constatarea, în baza probelor, că bunurile care reprezintă obiectul infracțiunii nu aveau cum să fie obținute licit. Ca și infracțiunile prevăzute la art.243 CP RM, cele specificate la art.330² CP RM presupun pre existența săvârșirii altei fapte (denumite „faptă anterioară”, „faptă predicat”). Această faptă constituie sursa bunurilor ce urmează a fi „spălate” sau, respectiv, deținute în procesul de săvârșire a infracțiunilor prevăzute la art.243 sau 330² CP RM. Condiționarea existenței infracțiunilor în cauză de comiterea anterioară a unei alte fapte, din care provin bunurile respective, le caracterizează pe acestea ca fiind infracțiuni corelative în raport cu fapta preexistentă.

Infracțiunea de îmbogățire ilicită are o componentă formală. Aceasta se consumă din momentul deținerii bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie ob-

ținute licit, fără a fi necesar survenirea unor urmări prejudiciabile.

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin. (1) art.330² CP RM se caracterizează prin vinovăție exprimată doar prin intenție directă, întrucât infracțiunea prevăzută este o infracțiune formală. În acest caz, sunt de acord cu N.F. Kuznețova și I.M. Teajkova: „La săvârșirea infracțiunilor, în cazul cărora legiuitorul le fixează momentul de consumare în momentul comiterii acțiunii sau inacțiunii, intenția indirectă nu este posibilă” [7]. Ideea în cauză este dezvoltată de I. Hadîrcă: „Într-adevăr, cum poate făptuitorul să admită conștient că săvârșește o acțiune (inacțiune) prejudiciabilă? Odată ce el o săvârșește, rezultă în mod inevitabil că o și dorește. O altă concluzie ar intra în contradicție cu regulile logicii” [8].

Scopul infracțiunilor respective este sporirea patrimoniului și beneficierea de bunuri care anterior au fost obținute ilicit.

Motivul infracțiunilor de îmbogățire ilicită se rezumă la interes material, care poate avea la bază doar necesitatea făptuitorului de a-și spori activul patrimonial (de a obține sau de a reține un câștig material), nu și necesitatea făptuitorului de a-și micșora pasivul patrimonial (de a se elibera de cheltuieli materiale), cum am menționat mai sus.

Subiectul infracțiunilor prevăzute la art.330² CP RM este persoana fizică responsabilă care în momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani, însă pentru varianta-tip a infracțiunii prevăzută la alin. (1) art.330² CP RM, subiectul trebuie să aibă una din următoarele calități: 1) persoană cu funcție de răspundere; 2) persoană publică, acestea fiind vitale pentru delimitarea infracțiunii de îmbogățire ilicită de infracțiunile prevăzute la art.199 sau 323 CP RM. Totodată, subiect al infracțiunii poate fi nu doar funcționarul public, dar și persoana care lucrează pentru o organizație neguvernamentală, cu condiția că utilizează resursele publice, precum și reprezentantul autorității publice, funcționarul public sau angajatul unei persoane juridice de drept public.

În încheiere, menționăm că calitatea specială a subiectului este ceea ce deosebește infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.330² CP RM de infracțiunea specificată la alin.(1) art.330² CP RM. Astfel, infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.330² CP RM este săvârșită de o persoană cu funcție de demnitate publică. Din alin. (3) art.123 CP RM, deducem că persoană cu funcție de demnitate publică este, după caz: 1) persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, în condițiile legii; 2) persoana căreia

persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale.

Ca rezultat al studiului efectuat, se poate de concluzionat că la incriminarea infracțiunii respective legislatorul a dat o noțiune vagă infracțiunii respective, care pune în dificultate organele ce înfăptuiesc justiția pentru prevenirea și combaterea fenomenului respectiv, fiind necesar de revizuit dispoziția articolului dat.

Referințe bibliografice:

1. United Nations Convention against Corruption, Mérida and New York, 09 December 2003.
2. Constituția Republicii Moldova, din 29.07.1994. Publicată: 12.08.1994 în Monitorul Oficial nr. 1, data intrării în vigoare : 27.08.1994.
3. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.47-48.
4. Codul penal al Republicii Moldova, nr.985 din 18.04.2002.
5. Revista națională de drept nr.9 din 2015, „Reglementarea răspunderii pentru infracțiunile prevăzute de art.330² „Îmbogățirea ilicită” din Codul penal: controverse, soluții, perspective”, autor V. Statii, doctor în drept, conferențiar universitar.
6. Legea și viața: Revistă științifico-practică. Nr.1, 3-12; 2016-2017, CZU 343.352, „Elementul material al infracțiunii de îmbogățire ilicită: Analiză comparativă” Ion Crudu, doctorand ULIM.
7. Курс уголовного права. Часть общая. Том 1. Под ред. Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой. Москва: Зерцало, 1999, с.313.
8. Hadârcă I. Răspunderea pentru infracțiunile săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora. Chișinău: CEP USM, 2008, p. 218.

EVALUAREA INTEGRITĂȚII INSTITUȚIONALE – INSTRUMENT PROACTIV DE PREVENIRE A MANIFESTĂRILOR DE CORUPȚIE ÎN ACTIVITATEA UNEI ENTITĂȚI PUBLICE

Marian PERJU,

doctorand, la Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Studiile criminologice au arătat că funcționarii din sectorul public au o imagine destul de vagă asupra fenomenului corupției, și atunci când aceștia află ocazional sau din cauza atragerii la răspundere penală ce fapte constituie acte de corupție rămân profund nedumeriți, ba chiar insistă cu toată convingerea că este vorba de o nedreptate strecurată în lege.

Din aceste considerente, prevenirea fenomenului corupției reclamă o familiarizare a funcționarilor din sectorul public cu faptele interzise de lege. Deci fiind un fenomen complex, la etapa actuală se impun măsuri specifice de luptă contra acesteia, mai mult ca atât, instituirea măsurilor de prevenire a corupției a reprezentat un deziderat și o condiție indispensabilă în lupta împotriva corupției în Republica Moldova.

Prevenirea corupției include o gamă variată de acțiuni sociale, efectuate la niveluri sociale diferite. Ea presupune, în primul rând, efectuarea unor acțiuni anticorupție la nivel social general, care pot fi realizate numai și numai de autoritățile legislative și guvernamentale. Cu toate acestea, pot fi luate o serie de măsuri de prevenire a corupției la nivel de instituții publice și de subdiviziuni ale lor. Măsurile în cauză sunt îndreptate spre înlăturarea condițiilor care favorizează comiterea actelor de corupție și crearea altora care, dimpotrivă, ar împiedica producerea faptelor de corupție. Înfăptuirea acestor măsuri cade în sarcina conducătorilor instituțiilor publice și ai subdiviziunilor lor.

Actele de corupție se comit în condițiile în care cetățeanul (o instituție, un agent economic etc.) are nevoie de ceva (o decizie, un act etc.) de la un funcționar din sectorul public. Dacă cetățenii n-ar avea nevoie să apeleze personal la un funcționar din sectorul public, nici nu s-ar putea produce acte de corupție în instituțiile publice.

Realitatea e că un funcționar are menirea de a gestiona treburi publice, precum și a rezolva unele chestiuni particulare ale cetățeanului concret și nici nu poate fi altfel. În a doua situație, cetățeanul se află în relație directă cu funcționarul din sectorul public, fapt care creează condiții favorabile corupției.

De aceea este necesar, în vederea prevenirii actelor de corupție, a limita, pe cât e posibil, relațiile directe dintre cetățean și funcționarul din sectorul public.

Prin urmare, Centrul Național Anticorupție potrivit competenței sale realizează și acțiuni de prevenire a corupției. Astfel, alături de acțiunile de expertiză anticorupție, educație anticorupție, entitatea efectuează și **evaluarea integrității instituționale**.

Deci, în conformitate cu prevederile *Legii nr. 325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale*, responsabilitatea pentru aplicarea acestei metode îi revine Centrului Național Anticorupție (*în continuare CNA*), în condițiile monitorizării implementării planurilor de integritate și aprecierii progreselor realizate [1].

Legea 325/2013 prevede la art.13 alin.(1) următoarele etape ale evaluării integrității instituționale:

- a) etapa 1 – identificarea riscurilor de corupție în cadrul entității publice;
- b) etapa 2 – testarea integrității profesionale a agenților publici (etapă facultativă);
- c) etapa 3 – descrierea riscurilor de corupție și analiza factorilor care le generează;
- d) etapa 4 – emiterea recomandărilor de îmbunătățire a climatului de integritate instituțională.

Procedura detaliată privind realizarea etapelor de evaluare a integrității instituționale, dar și criteriile de selectare a entităților publice supuse evaluării sunt reglementate în *Metodologia de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entităților publice, de identificare a agenților publici expuși acestor riscuri și de analiză a factorilor care le generează*, elaborată în conformitate cu prevederile art.9 al. (2) lit. h) din Legea 325/2013 și aprobată prin Ordinul CNA nr.50 din 20.03.2018, metodologie plasată pe pagina web oficială a CNA.

Activitatea de evaluare a integrității instituționale se află sub controlul parlamentar, exercitat prin intermediul Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică și Comisiei juridice, numiri și imunități. Astfel, anual, până la data de 30 martie, CNA depune un raport public cu privire la implementarea procedurii de evaluare a integrității instituționale.

Potrivit rapoartelor de activitate pentru anii 2018, 2019 a Centrului Național Anticorupție, în anul 2018 a fost inițiată evaluarea integrității instituționale la 7 entități publice.

Atfel, în procesul de evaluare a integrității instituționale în cadrul **Agenciei pentru Eficiență Energetică/Fondul pentru Eficiență Energetică**,

CNA a identificat o serie de probleme care afectează procesul de implementare în practică a politicilor și programelor de eficiență energetică, și care generează riscuri de corupție, inclusiv abuz/ depășirea atribuțiilor de serviciu, conflict de interese și/sau favoritism, utilizare neconformă/ delapidarea fondurilor și/ sau a patrimoniului.

Astfel, în raportul Centrului se menționează, că printre factorii care generează riscuri de corupție în aceste entități sunt neasigurarea climatului de integritate instituțională prin aplicarea deficitară a politicilor anticorupție de către entitatea, evaluată fiind constatată lipsa mecanismelor interne de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare, a manifestărilor de corupție și avertizărilor de integritate, atitudine formală față de implementarea normelor de etică și deontologie.

O altă problemă constatată în procesul de evaluare se referă la cadrul normativ lacunar aferent domeniului. Prevederile legale fac trimitere la regulamente, metodologii și proceduri care până la momentul terminării procesului de evaluare n-au fost aprobate de către Guvern și autoritățile publice centrale.

De asemenea, în raportul de evaluare a fost specificat riscul contractării unor antreprenori necalificați și realizarea unor lucrări necalitative, generate de nerespectarea obligației de către beneficiarii proiectelor de finanțare de a coordona caietul de sarcini cu FEE și nerespectarea normelor de organizare și desfășurare a achizițiilor publice. Riscuri materializate în activitatea beneficiarilor, precum efectuarea necalitativă a lucrărilor, falsificarea documentelor contabile și solicitarea spre plată a lucrărilor care nu sunt executate au rezultat din analiza statisticii de combatere referitor la acest domeniu [2].

O altă entitate evaluată de către Centru a fost **Centrul Medicină Legală** unde s-au identificat deficiențe în asigurarea unui climat de integritate instituțională. Astfel, în momentul evaluării, entitatea nu dispunea de norme de etică și deontologie în activitatea de expert judiciar. Totodată, au fost identificate lacune la capitolul care vizează gestionarea transparentă și responsabilă a patrimoniului, transparența instituțională și decizională redusă, neimplementarea standardelor de control intern etc. [3].

Ca rezultat al evaluării entității menționate se conchide că transparența activității în instituțiile publice constituie o condiție absolut necesară de prevenire a faptelor de corupție. Acolo unde nu există transparență se creează condiții favorabile proliferării faptelor de corupție, iar activitatea lipsită de transparență într-o instituție publică reprezintă un semnal de înaltă probabilitate a existenței actelor de corupție

În procesul de evaluare a integrității instituționale în cadrul **IMSP Institutul de Neurologie și Neu-**

rochirurgie au fost identificate o serie de probleme care ar permite sau încuraja apariția riscurilor de corupție, printre care cu cea mai mare probabilitate de materializare este riscul gestionării ineficiente a banilor publici, inclusiv prin neglijență în serviciu.

Aceste riscuri au fost consemnate în procesul de achiziționare a unor dispozitive medicale costisitoare în cadrul proiectelor de dotare tehnică, finanțate din fondurile de dezvoltare ale CNAM, Ministerul Sănătății și sursele Academiei de Științe din R. Moldova și au atras conservarea unor dispozitive medicale inovative și unice pe țară; neexploatarea unor dispozitive medicale costisitoare la capacități optime; procurarea unor dispozitive medicale cu un set incomplet de instrumente, precum și achiziționarea acestora în lipsa unor studii de fezabilitate.

Printre riscurile specifice procesului de management al dispozitivelor medicale, care ar putea avea un impact negativ asupra drepturilor pacientului au fost evidențiate: riscul stabilirii unui diagnostic greșit, punerii în pericol a vieții și sănătății pacienților și producerii unor incidente. Aceste riscuri sunt determinate de utilizarea dispozitivelor medicale învechite cu termen de exploatare expirat (rata dispozitivelor medicale cu termen de exploatare expirat fiind de circa 68%); neefectuarea verificărilor periodice sau după reparații a dispozitivelor medicale în conformitate cu cadrul normativ; exploatarea unor dispozitive medicale la un nivel extrem de ridicat cu depășirea randamentului admisibil, fapt ce poate determina creșterea progresivă a uzurii și unele disfuncționalități [4].

În procesul de evaluare a integrității instituționale în cadrul **Institutul Oncologic** s-au identificat un șir de deficiențe care vizează asigurarea climatului de integritate instituțională, rezultate urmare a neimplementării sau implementării deficitare a măsurilor anticorupție prevăzute la art.10 al Legii integrității nr.82/2017, neconformități, care pot încuraja sau determina unele riscuri de corupție.

Totodată, urmare a examinării procesului de management al dispozitivelor medicale prin prisma politicilor din domeniu și a prevederilor actelor normative în vigoare, au fost identificate atât surse externe de riscuri, cât și interne/ organizaționale, inclusiv:

➤ *Planificare ineficientă a achizițiilor publice centralizate în sănătate, asociate cu pasarea de către CAPCS a unor atribuții către IMSP.* Acest aspect generează riscul procurării unor medicamente de către pacienții asigurați și efectuării unor investigații contra plată la privat, condiționate de desfășurarea cu întârziere a unor proceduri de achiziții a medicamentelor, consumabilelor sau reactivelor necesare.

➤ *Gestionarea ineficientă a unor proiecte de finanțare.* Acest factor determină riscul fraudării/ de-

lapidării mijloacelor din fondurile externe/ interne, asociat cu nevalorificarea unor proiecte de finanțare, ca urmare a cadrului normativ defectuos/lipsa unor reglementări specifice pentru centrele de transplant, inclusiv a criteriilor și cerințelor de acreditare a acestora. Lacune, care au admis încălcări grave (neconformități) la construcția unui centru de transplant medular, planificat a fi instituit în cadrul IO în anul 2013, obiectivul nefiind realizat.

Concomitent, acest risc este caracteristic implementării unor proiecte de dotare tehnică de care se face responsabil inclusiv MSMPS și care a presupus procurarea unor dispozitive medicale costisitoare, fără a fi evaluate costurile aferente ciclului de viață și oportunitățile ulterioare de asigurare cu consumabile și piese de schimb. Astfel, riscul nevalorificării și conservării unor dispozitive medicale achiziționate este determinat de costurile mari de întreținere, defecțiunile tehnice frecvente, reparațiile specifice și costisitoare.

➤ *Utilizarea dispozitivelor medicale cu termen de exploatare expirat, neexecutarea obligațiilor privind verificările periodice sau după reparații a dispozitivelor în conformitate cu actele normative în vigoare generează riscul stabilirii unui diagnostic greșit/ riscul punerii în pericol al vieții și sănătății pacienților/ riscul producerii unor incidente cu implicarea dispozitivelor medicale (42% din dispozitivele medicale ale IO sunt cu termen de exploatare expirat, subsidiar, în ultimii 2 ani, dispozitivele medicale*

gestionate de către IO nu au fost supuse unor verificări periodice).

➤ *Lipsa unui mecanism clar de gestionare (depozitare, returnare/ întoarcere, transportare, prelucrare) la nivel național a deșeurilor medicale cu un conținut de mercur provenite de la unele dispozitive (termometrele, lămpile bactericide și luminescente etc.) și stocarea acestora în cadrul instituțiilor medicale generează riscul prejudicierii vieții și sănătății pacienților și a lucrătorilor medicali [5].*

În consecință, menționăm că birocrăția constituie unul dintre cei mai favorizanți factori ai corupției. Ea formează un mediu deosebit de fertil pentru manifestările de corupție în instituțiile publice. De aceea reducerea birocrăției este o măsură obligatorie pentru prevenirea corupției în cadrul unei instituții sau subdiviziuni publice [6].

Referințe bibliografice:

1. *Legea privind evaluarea integrității instituționale* nr. 325 din 23.12.2013. In: Monitorul Oficial nr.277-287 art.586 din 26.08.2016, în vigoare 12.11.2016, Monitorul Oficial nr.35-41 art.73 din 14.02.2014.
2. Raportul de activitate al CNA pentru anul 2018.
3. Raportul de activitate al CNA pentru anul 2019.
4. Ghidul OCDE pentru rezolvarea conflictului de interese în administrația publică, iunie 2003.
5. Efim Obreja, Viorelia Gâscă și Teodor Potîrniche, *Achizițiile publice și etica publică: viziuni privind combaterea corupției*, Chișinău, 2002.

RELAȚIA DINTRE RAPORTUL DE EXPERTIZĂ JUDICIARĂ ȘI RAPORTUL DE CONSTATARE TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ SAU MEDICO-LEGALĂ CA MIJLOC DE PROBĂ

Artiom PILAT,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Ca urmare a dispunerii expertizei judiciare în cadrul procesului penal, expertul judiciar materializează concluziile sale într-un raport de expertiză judiciară.

Probele în procesul penal sunt acele elemente de fapt cu care ne întâlnim în viața de zi cu zi, care devin astfel numai în condițiile stabilite de lege și numai cu condiția interdependenței acesteia cu acel fenomen, eveniment, fapt care constituie obiectul probațiunii [13, p. 11].

Pornind de la regula conform căreia înfăptuirea justiției se realizează în funcție de sistemul probelor, acest sistem cunoaște o permanentă perfecționare pe parcursul istoriei [11, p. 606].

Susținem în totalitate părerea autorului Tanovicănu I. care menționează că progresul științific contribuie la perfecționarea și elaborarea noilor metode de efectuare a expertizei judiciare.

Problemele referitoare la natura și esența raportului de expertiză judiciară precum și importanța acestui mijloc de probă în relația cu celelalte mijloace de probă în cadrul procesului penal sunt actuale, dar normele juridice ce reglementează această instituție, conform legislației naționale nu sunt cele mai perfecte.

Pentru a cerceta detaliat această instituție, vom reda definiția expertizei judiciare conform Legii cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar [9]; astfel, expertiza judiciară reprezintă activitatea de cercetare științifico-practică, efectuată în cadrul procesului civil, penal sau contravențional (denumit în continuare „proces judiciar”) în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar.

Expert judiciar este persoana calificată și abilitată conform legii să efectueze expertize judiciare și să formuleze concluzii în specialitatea în care este autorizată, cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, organismul și psihicul uman, și care este inclus în Registrul de stat al experților judiciari.

Analizând Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, constatăm că legiuitorul a stabilit condiții speciale pentru admiterea în profesie de expert judiciar. Însă, în comparație cu Legea cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice sau medico-legale nr. 1086 din 23 iunie 2000 [10], legiuitorul nu s-a referit la constatările tehnico-științifice sau medico-legale, limitându-se la reglementarea acestora doar în C. pr. pen.

Prin astfel de „inacțiuni” ale legiuitorului *de facto* a fost redusă valoarea probatorie a raportului de constatare tehnico-științifică sau medico-legală, dar *de iure* toate mijloace de probă au aceeași valoare probatorie.

În doctrină precum și în activitatea practică nu sunt bine definite și separate noțiunile de „expert judiciar” și „specialist”. În unele cazuri aceste două noțiuni sunt confundate și nu se face diferența dintre specialist și expert judiciar.

Prin urmare, T.V. Averianova afirmă că expertul este persoana (specialistul) care posedă cunoștințe speciale în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului și care conform prevederilor C. pr. pen., are anumite drepturi și obligații în cadrul procesului penal [12, p. 29].

Autorul Igor Dolea reiterează că specialistul ca subiect procedural activează, de regulă, în cadrul organului de urmărire penală. Prin urmare, pot apărea probleme de independență a acestora în sensul art. 6 al CtEDO [4]. În al doilea rând, specialiștii sunt chemați potrivit art. 87 să participe la efectuarea unei acțiuni procesuale și nu doar la efectuarea cercetării și la întocmirea rapoartelor de constatare tehnico-științifică sau medico-legale. În al treilea rând, norma legală indică necesitatea de a poseda cunoștințe și deprinderi speciale pentru acordarea ajutorului necesar și nu de a efectua unele cercetări independente [8, p. 238].

Autorul C. Bârsan afirmă că prin intrarea unui stat în Consiliul Europei acesta se angajează în mod ferm ca, printre alte obligații pe care astfel și le asumă, să respecte drepturile omului apărute prin Convenția europeană în materie, adică să asigure pe plan național respectul acestor drepturi și să contribuie pe plan european la realizarea garanției lor colective instituită prin Convenție [1 p. 113].

Deci, conform art. 89 alin. (1) pct. 5 al C. pr. pen., persoana nu poate lua parte la proces în calitate de expert judiciar dacă a participat în calitate de speci-

alist la acest proces, cu excepția cazurilor de participare a medicului legist la examinarea exterioră a cadavrului și a cazurilor de participare a specialiștilor în materie la cercetare a exploziilor și la demontarea dispozitivelor explozive.

Potrivit principiilor generale ale dreptului internațional colaborate cu spiritul Convenției și cu acela al lucrărilor ei preparatorii, părțile contractante au obligația de a veghea ca legislația lor internă să fie compatibilă cu prevederile sale și, la nevoie, să ia măsurile necesare în acest scop, deoarece ea se impune tuturor autorităților statelor contractante, inclusiv puterii legislative [2].

Faptul că constatările tehnico-științifice sau medico-legale sunt incluse în categoria mijloacelor de probă în cadrul procesului penal trezește anumite întrebări atât cu privire la esența acestuia, cât și cu privire la reglementarea legală a acestui mijloc de probă.

Pentru a răspunde la întrebările, menționate mai sus, vom purcede la o examinare comparativă a definiției legale a raportului de expertiză judiciară și a unor prevederi referitoare la constatarea tehnico-științifică sau medico-legală.

Cuvântul-cheie la definirea raportului de expertiză judiciară este „*cercetări metodice*” și la acelui de raport de constatare – „*explicarea*”.

Dicționarul explicativ al limbii române definește cuvântul „*cercetare*” [5] ca analiză, control, examinare, expertiză. Cuvântul „*metodic*” [6] – ca organizat, sistematic.

Astfel, raportul de expertiză judiciară reprezintă o activitate de analiză, de examinare efectuată organizat și sistematic.

La rândul său, Dicționarul explicativ al limbii române definește cuvântul „*a explica*” [7] după cum urmează: a lămuri, a face să fie mai ușor de înțeles, dar nu reprezintă o activitate de examinare care este sistematică și de cercetare, doar explică anumite detalii care nu sunt clare.

Reieșind din cele menționate mai sus, rezultă că în raportul de constatare specialistul nu va examina obiecte, ci doar le va reda, va explica anumite detalii cu privire la obiectele prezentate.

După efectuarea investigațiilor necesare, expertul judiciar întocmește un raport, în formă scrisă, tipărită, în limba română, care este structurat în trei părți: partea introductivă, partea descriptivă și concluziile, la fel, legiuitorul trebuie să determine care este structura și conținutul unui raport de constatare, precum și limba în care acesta va fi întocmit.

Deci concluzionăm că legiuitorul nu a reglementat din punct de vedere legal structura și conținutul raportului de constatare, dar o atenție sporită a fost acordată raportului de expertiză judiciară, structura

și conținutul căruia sunt redată atât de C. pr. pen., cât și de legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar.

Însă, din punct de vedere legal, avem o întrebare: cine este specialistul?

Răspuns la această întrebare îl găsim în art. 6 pct. 43, astfel, specialistul este o persoană care cunoaște temeinic o disciplină sau o anumită problemă și este antrenată în procesul penal, în modul prevăzut de lege, pentru a contribui la stabilirea adevărului.

Însă, ca urmare a modificării legislației procesual penale, constatarea tehnico-științifică sau medico-legală poate fi efectuată și de către un expert judiciar înscris în Registrul de stat al experților judiciari.

Sub aspect teoretic și practic, persistă întrebarea: care din aceste două mijloace de probă are o valoare probatorie mai mare – raportul de expertiză judiciară sau raportul de constatare?

Expres, răspunsul la această întrebare nu este prevăzut de legiuitor, dar reieșind din cele menționate mai sus, constatăm că raportului de expertiză judiciară legiuitorul i-a acordat o atenție mai sporită, precum și dispunerii expertizei judiciare, ordonatorul fiind obligat să respecte anumite garanții procesuale ale participanților la proces.

Pentru desfășurarea procesului penal este deosebit de important ca organele de stat abilitate cu împuternicirile speciale să nu aibă posibilitatea unor abuzuri, iar persoanele participante să-și realizeze drepturile și interesele legitime fără nici o îngrădire.

Deci, pentru a respecta dreptul la apărare și contradictorialitatea procesului penal, ordonatorul este obligat ca înainte de a dispune efectuarea expertizei judiciare să informeze părțile cu privire la dispunere expertizei, iar părțile, la rândul lor, sunt în drept să formuleze întrebări suplimentare expertului sau să desemneze un expert pentru efectuarea expertizei. Totodată, părțile, din inițiativă **proprie și pe cont propriu**, sunt în drept, prin intermediul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanței de judecată, să înainteze instituției publice de expertiză judiciară/biroului de expertiză judiciară o cerere privind efectuarea expertizei judiciare pentru constatarea circumstanțelor care în opinia lor vor putea fi utilizate în apărarea intereselor lor. La fel, după efectuarea expertizei judiciare părțile iau cunoștință de raportul de expertiză judiciară.

Conform noțiunii de specialist, redată de legiuitor, acesta este persoana care cunoaște temeinic o anumită disciplină, dar oare este suficient să cunoști o singură disciplină pentru a avea statut de specialist? În afara **unei** discipline pe care o cunoaște specialistul, este necesar să cunoască structura raportului de constatare (care nu este prevăzută legal), rolul acestuia în procesul penal, precum și alte aspecte proce-

suale referitoare la constatare. Dacă o persoană este specialist în domeniul ingineriei, asta nu înseamnă că ea cunoaște aspecte legale referitoare la raportul de constatare. Prin urmare, menționăm că este binevenit ca persoana cu cunoștințe profunde într-un anumit domeniu să fie instruită și în urma cursurilor de instruire într-un anumit domeniu aceasta să susțină **examenul de calificare și atestare a specialiștilor**. Persoana care va susține acest examen urmează să fie inclusă în **Registrul de stat al specialiștilor**.

În urma efectuării unei analize detaliate a expertizei judiciare și a constatării tehnico-științifice sau medico-legale, am constatat anumite lacune legislative, atât cele care se referă la expertiza judiciară, cât și, mai mult, la constatarea tehnico-științifică. Din acest considerent, propunem următoarele modificări de *lege ferenda*:

– să fie elaborată legea cu privire la „Constatarea tehnico-științifică sau medico-legală”, unde să fie reglementat aspectul ce ține de instituția respectivă, sau „Constatarea tehnico-științifică sau medico-legală” să fie reglementată în Legea nr. 68 din 14.04.2016;

– pe lângă „Registrul de stat al experților judiciari” să fie elaborat și „Registrul de stat al specialiștilor” unde sunt incluse persoane care au susținut examenul de calificare și atestare a specialiștilor;

– să fie exclusă din pct. 5 alin. (1) al art. 89 C. pr. pen. expresia: „*cu excepția cazurilor de participare a medicului legist la examinarea exterioară a cadavrului și a cazurilor de participare a specialiștilor în materie la cercetarea exploziilor și la demontarea dispozitivelor explozive*”.

Referințe bibliografice:

1. Bărsan Corneliu. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentarii pe articole, Drepturi și libertăți,

vol. I. București: Ed. „All Beck”, 2005. p. 113. 1121 p. ISBN 973-655-663-8.

2. Cauza *Silver and others c. Regatului Unit*, parag. 8. Hotărârea din 24 octombrie 1983. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57576> (accesat la 20.12.2019)..

3. Cod de procedură penală al Republicii Moldova nr. 22 din 14.03.2003, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 248-251, 2013.

4. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma). Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului privind ratificarea Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție. Nr. 1298-XIII din 24.07.1997, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 21.08.1997, nr. 54-55/502.

5. Dicționarul explicativ al limbii române. Accesibil: <https://www.dex.ro/cercetare> (accesat la 20.12.2019).

6. Dicționarul explicativ al limbii române. Accesibil: <https://www.dex.ro/metodic> (accesat la 20.12.2019).

7. Dicționarul explicativ al limbii române. Accesibil: <https://www.dex.ro/explicare> (accesat la 20.12.2019).

8. Dolea Igor. Cod de procedură penală. Comentariu aplicativ. Chișinău: Cartea Juridică, 2016, p. 238, 1172 p. ISBN 978-9975-3111-3-7.

9. Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar al Republicii Moldova nr. 68 din 14.04.2016, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 157-162.

10. Legea cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice sau medico-legale nr. 1086 din 23 iunie 2000. (abrogată).

11. Tanoviceanu Ion. Tratat de drept și procedură penală. Vol. IV, București: Curierul Judiciar, 1927, p. 609.

12. Аверьянова Т.В. Субъекты экспертной деятельности //Вестник криминалистики / Отв. ред. А.Г. Филиппов. Вып. 2. Москва: Спарк, 2001. С. 29. ISSN: 2220-847X.

13. Белкин А.Р. Теория доказывания: Научно-методическое пособие. Москва: Норма. 1999. С. 11. 429 с. ISBN 5-89123-323-1.

LATURA OBIECTIVĂ A INFRAȚIUNII DE FALSIFICARE A PROBELOR ÎNTR-UN PROCES CIVIL

Eugeniu PETERSCHI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În dreptul penal se consideră componență de infrațiuune totalitatea elementelor și a semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, care califică o faptă prejudiciabilă drept o infrațiuune concretă.

Elementele componenței de infrațiuune reprezintă părți componente ale unui sistem integral. Fiecare element al componenței include un grup de semne ce caracterizează diverse laturi ale faptei infraționale.

Structural, componența de infrațiuune este compusă din patru elemente sau, cu alte cuvinte, din patru grupuri de semne, și anume: obiectul, latura obiectivă, latura subiectivă și subiectul. Primele două grupe de semne se numesc obiective, celelalte două – subiective. La cele obiective se referă semnele ce caracterizează obiectul infraționii și manifestarea lui exterioară, care reflectă latura obiectivă a infraționii. La cele subiective se referă semnele ce caracterizează particularitățile persoanei care a săvârșit infrațiuunea.

Orice faptă penală include, în mod obligatoriu, semne referitoare la toate cele patru elemente ale componenței de infrațiuune.

Latura obiectivă a infraționii constituie manifestarea exterioară a faptei infraționale. Ea conține numărul cel mai mare de semne și este principalul element al faptei infraționale care îi atribuie individualitatea și care permite a delimita o infrațiuune de alta. Aceste semne sunt: fapta (acțiunea sau inacțiunea), consecințele infraționale, legătura de cauzalitate, precum și locul, timpul, împrejurările, metoda săvârșirii infraționii [9, p. 2].

Pornind de la importanța și actualitatea subiectului, în cele ce urmează ne propunem să realizăm o succintă analiză a semnelor definiției care se încorporează în conținutul laturi obiective de falsificare a probelor într-un proces civil, cu scopul elucidării esenței, particularităților și metodelor de realizare a acestui gen de faptă prejudiciabilă.

În procesul studiului au fost folosite mai multe metode de investigație științifică. În calitate de metodă de cercetare principală a fost utilizată metoda logico-juridică de studiere a infraționii de falsificare a probelor într-un proces civil. În afară de aceasta, au mai fost utilizate o serie de metode cum ar fi: metoda analizei logice, interpretării logice, generalizatoare etc.

În vederea realizării studiului dat au fost utilizate materiale relevante publicate în domeniul de referință,

cercetările reflectate în ample tratate științifice, precum și legislația aferentă.

În conformitate cu art. 14 Cod penal al Republicii Moldova, infrațiuunea este o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală [1, art. 14].

Infrațiuunea, răspunderea penală și pedeapsa penală sunt instituțiile fundamentale ale dreptului penal. Infrațiuunea determină răspunderea penală și pedeapsa penală, deoarece problema răspunderii penale și a pedepsei penale se pune numai după ce s-a săvârșit infrațiuunea.

Din acest punct de vedere, este logic faptul că legiuitorul a abordat în CPRM mai întâi concepția privitoare la infrațiuune, apoi pe cea referitoare la instituțiile enunțate.

În definiția infraționii dată în art. 14 alin. (1) CPRM sunt enunțate trăsăturile esențiale ale acesteia prin care ea se distinge de alte fapte. Pentru ca fapta să constituie infrațiuune, ea trebuie să fie:

- a) prejudiciabilă;
- b) prevăzută de legea penală;
- c) săvârșită cu vinovăție;
- d) pasibilă de pedeapsă penală.

În lipsa uneia dintre aceste trăsături nu există infrațiuune [2, p. 14].

Deci poate fi considerată infrațiuune doar conduita făptuitorului caracterizată prin anumite însușiri, particularități, trăsături, semne, totalitatea cărora formează componența infraționii – baza juridică a răspunderii penale. Baza structurală a componenței de infrațiuune o constituie sistemul semnelor ei, care este format din patru grupe ce explică patru elemente corespunzătoare ale infraționii: semnele ce caracterizează obiectul și subiectul infraționii, latura ei obiectivă și subiectivă [7, p. 201].

Stabilirea condițiilor, cerute de norma de incriminare pentru existența actului de conduită infrațională, constituie o condiție esențială pentru aplicarea răspunderii penale.

Conform art. 51 și art. 14 CPRM, la baza răspunderii penale stă întotdeauna fapta socialmente periculoasă concretă, adică acțiunea sau inacțiunea unei anumite persoane care provoacă o daună prejudiciabilă relațiilor sociale, ocrotite de legea penală. Potrivit acestei teze și unui principiu din dreptul penal, nimeni nu poate fi tras la răspundere penală pentru

convingerile sale politice sau religioase. De aici rezultă că ideile, convingerile, dispoziția și reputația persoanei nu sunt pedepsite de dreptul penal.

Elementul material este componenta principală al laturii obiective a infracțiunii și constă în actul material săvârșit, actul de conduită umană interzisă de legea penală. El poate să apară fie sub forma acțiunii, fie sub cea a inacțiunii [8, p. 38].

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la art. 310 alin. (1) CPRM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de falsificare a probelor.

Se are în vedere acțiunea de denaturare a adevărului. Falsificarea se poate efectua prin orice mijloace susceptibile a produce o contrafacere a unei probe. După caz, prin „falsificarea probelor” se înțelege fie contrafacerea probelor, fie modificarea conținutului unor probe autentice [3, p. 692-693].

Amploarea fenomenului de contrafacere constituie un motiv pertinent întru studierea profundă a fenomenului criminal. Evaluarea menționată este importantă pentru a identifica cauzele și condițiile comiterii infracțiunilor prin metoda contrafacerii, consecințele acestui fenomen și strategia de reacție din partea societății, inclusiv a statului.

Lipsa sau incorectitudinea informațiilor privind cauzele și efectele contrafacerii nu permit autorităților, dar și societății, să reacționeze prompt și eficient în vederea combaterii acestui flagel. Motiv pentru care un complex de valori socio-umane riscă să fie afectat. În același timp, situația descrisă favorizează crearea și dezvoltarea unor scheme criminale prin metoda contrafacerii, scopul cărora este obținerea de avantaje materiale, în detrimentul intereselor legale, ale titularilor de drepturi, ale statului și ale societății, în general.

Prin prisma celor descrise, devine imperios de necesar realizarea unor cercetări științifice naționale și regionale privind motivele apariției și dezvoltării infracțiunilor săvârșite prin metoda contrafacerii, măsurarea stării de fapt și a dinamicii fenomenului infracțional, precum și identificarea măsurilor de răspuns a societății, inclusiv ale statului împotriva subiecților de drept care pregătesc, săvârșesc sau chiar gestionează acest proces.

Această activitate infracțională este caracteristică pentru orice societate, indiferent de maturitatea, complexitatea sau dezvoltarea acesteia. Însă, din păcate, când rata acestei metode de comitere a infracțiunii de falsificare a probelor capătă o răspândire largă în societate, iar *terenul de drept* favorizează creșterea acesteia, atunci situația poate deveni extrem de periculoasă [10].

Conținutul esențial al unei activități de cunoaștere este întotdeauna dominat de presupunerea, cel puțin relativă, a unei posibilități de necorespondere funda-

mentală a ceea ce aparent se știe cu ceea ce demonstrează adevărul respectiv. Faptul dat devine relevant mai ales atunci când acest adevăr este necesar unei cauze penale, iar proba care se utilizează nu are suficientă capacitate de convingere. Cazul de falsificare a probelor într-un proces civil este unul particular, deoarece, în pofida gradului înalt de reprezentativitate, poate totuși provoca dubii în privința exactității conținutului și lipsei unei intervenții exterioare cu caracter de modificare a ceea ce a fost inițial înscris.

Verificarea unor date într-un proces civil dacă corespund adevărului, implică, în primul rând, stabilirea autenticității informației pe care o furnizează și care este necesară probatoriului, atât din punctul de vedere al conținutului intelectual, cât și din perspectiva intervențiilor de modificare a acestora.

Datorită acestor particularități pot fi identificate, ca și în cazul actelor juridice, două modalități de manifestare a falsului în conținutul probelor: intelectual și material.

Falsul probelor într-un proces civil este intelectual dacă întreg conținutul său este neveridic, prezentând date despre fenomene și evenimente care nu corespund realității, iar situația falsului material din conținutul informațional, de regulă, este autentic, fiind prezentă doar tendința materializată de modificare a datelor inițiale prin înlăturare, adăugare sau alte procedee similare [4].

Falsificarea probelor într-un proces civil de către un participant la proces sau de către reprezentantul acestuia nu trebuie confundată cu prezentarea probelor false.

Nu poate fi aplicată răspunderea penală în baza art. 310 alin. (1) CPRM față de persoana care doar prezintă probele false, nu și falsifică probe.

De asemenea, nu poate fi aplicată norma legislativă de la art. 310 alin. (1) CPRM în procesul de prezentare cu bună știință a declarațiilor mincinoase, de către martor sau partea vătămată, a concluziei false de către specialist sau expert, a traducerii sau a interpretării incorecte de către traducător sau interpret, dacă această acțiune a fost săvârșită în cadrul urmăririi penale sau judecării cauzei, în instanța de judecată națională sau internațională. O asemenea faptă atrage răspunderea conform art. 312 CPRM.

Falsificarea probelor într-un proces civil cunoaște următoarele modalități faptice:

- 1) falsificarea actelor procedurale, a corpurilor delictive, a altor mijloace materiale de probă;
- 2) falsul în declarații;
- 3) falsul privind identificarea etc.

În primul caz, formele de exprimare sunt contrafacerea sau alterarea [3, p. 693].

Referitor la contrafacere am menționat mai sus cum se realizează și care sunt consecințele acesteia,

iar cu referire la alterare, putem menționa că aceasta constă în fapta unei persoane de modificare a mijloacelor materiale de probă sau înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-un proces civil.

În cel de-al doilea caz, se are în vedere declarația necorespunzătoare adevărului, făcută în fața unei autorități competente să ia parte la un proces civil. În alte împrejurări – dacă declarația necorespunzătoare adevărului se face unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe – răspunderea penală va fi aplicată nu conform art. 310 alin. (1) CPRM, dar potrivit art. 352¹ CPRM.

În cel de-al treilea caz consemnat mai sus de realizare a acțiunilor ce fac parte din conținutul laturii obiective la capitolul falsificării unei probe în procesul civil de către un participant la proces sau de către reprezentantul acestuia, făptuitorul se prezintă sub o identitate falsă, pentru a induce în eroare autoritatea competentă și pentru a lua parte la un proces civil, substituindu-se altcuiva.

Tăinuirea sau distrugerea probelor într-un proces civil nu poate fi calificată conform prevederilor art. 310 alin. (1) CPRM.

Infrațiunea specificată la art. 310 alin. (1) CPRM este o infrațiune formală. Ea se consideră consumată din momentul falsificării probelor, indiferent dacă acestea au fost admise ulterior sau dacă au fost puse la baza unor acte procedurale [3, p. 693-694].

Prin intermediul infrațiunii formale s-a înțeles că legiuitorul se limitează doar la descrierea semnelor acțiunii/ inacțiunii și nu include consecințele social periculoase în calitate de semne obligatorii ale componenței. În acest caz, infrațiunea se consumă în momentul săvârșirii acțiunii sau inacțiunii prejudiciabile, moment în care apare starea de pericol pentru valoarea socială ocrotită de legea penală.

Într-o concepție formală, infrațiunea există numai în limitele în care o faptă este incriminată. Altfel spus, norma penală „crează” infrațiunea, descrierea faptei într-o normă de incriminare este condiția de bază a existenței și izvorul hotărâtor al infrațiunii. Așadar, definiția formală caracterizează exclusiv juridic (incriminarea și pedeapsa) noțiunea de infrațiune, dar nu și conținutul ei (atingerea adusă unor valori sociale ocrotite de lege). Or, reglementarea juridică a infrațiunii ține seama de principiul legalității incriminării, făcându-se abstracție de ca-

racterul ei social. În context, se impune concretizarea că orice infrațiune este o faptă interzisă (faptă incriminată); în același timp, o faptă incriminată nu este „mai interzisă” sau mai „ilegală” decât alta, după cum aceeași faptă nu poate fi mai mult sau mai puțin ilegală (furtul este interzis atât în varianta simplă, cât și agravată) [5].

Calificare juridică penală după latura obiectivă a infrațiunii presupune pe lângă elucidarea acțiunilor periculoase și determinarea consecințelor survenite. Fiecare faptă infrațională săvârșită aduce anumite schimbări în lumea obiectivă și are diferite consecințe. Acestea se califică ca atare doar atunci când acțiunea sau inacțiunea infrațională au pricinuit sau au putut să pricinuiască o daună reală esențială valorilor sociale ocrotite de legea penală. Ele în nici un caz nu pot exista fără obiect, sunt determinate de conținutul lui și îi aduc daune social periculoase [6, p. 20].

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial republicat cu modificări și completări nr. 72-74 din 14.04.2009.
2. Barbăneagră Alexei ș.a., Comentariul Codului penal al Republicii Moldova, Chișinău, Ed. Sarmis „Tipografia Reclama”, 2009.
3. Brânză Sergiu, Stati Vitalie, Drept penal. Partea specială, Vol. II, Chișinău, Ed. F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2011.
4. Croitor Elena, Verificarea autenticității informaționale a purtătorilor tehnico-electronici de informație în probatoriul penal, În: Studia Universitatis, nr. 3/2017.
5. Furtuna Vitalii, Unele aspecte privind noțiunea de infrațiune și trăsăturile ei, În: Studia Universitatis, nr. 8/2017.
6. Mariț Alexandru, Florea Eugen, Lichii Boris, Calificarea infrațiunii, Note de curs, Chișinău, Ed. USEM, 2013.
7. Larii Iurie, Latura obiectivă a șantajului, În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, nr.4/2013.
8. Lebedinschi Adrian, Semnele care particularizează latura obiectivă a infrațiunii de insolabilitate fictivă, În: Legea și viața, nr. 10/2017.
9. Ulianoschi Gheorghe, Curmei Ion, Latura obiectivă a infrațiunii de constrângere de a face declarații, În: Revista națională de drept, nr. 1/2018.
10. Țigănaș Ion, Analiza criminologică a infrațiunii de contrafacere. Contrafacerea ca fenomen social, În: Revista Institutului Național al Justiției, nr. 4/2014.

SUBIECȚII IMPLICAȚI ÎN PROCESUL PROBAȚIUNII PROCESUAL PENALE

Oxana POPA,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Scopul procesului probațiunii conform prevederilor art. 1 alin. (2) al Codului de procedură penală reprezintă: protejarea persoanei, societății și statului împotriva infracțiunilor, precum și protejarea persoanei și societății împotriva faptelor ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetare a infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată. Evident este faptul că sarcina realizării scopului procesului penal este pusă în seama organelor judiciare, iar reglementarea legalității mecanismului realizării acestuia îi revine Codului de procedură penală.

Aflarea adevărului în cadrul procesului penal este posibilă doar cu ajutorul probelor, prin urmare, întregul proces este dominat de problematica probelor [1, p. 341]. Acestea constituie nucleul întregului proces, iar importanța lor se manifestă în contextul obținerii probelor pe cale legală și doar în urma interpretării legale și obiective a instanței de judecată, care are rolul decisiv asupra dosarului. O probă administrată în cadrul procesului penal, obligatoriu trebuie să întrunească condiția pertinentei, concludenței și utilității, doar în acest context proba admisă va produce efecte asupra cauzei penale [2, p. 39].

Conform art. 99 CPP RM, rezultă că probatoriul în procesul penal constă în invocarea de probe și propunerea de probe, admiterea și administrarea lor în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauză. Probele administrate se verifică și se apreciază de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată [3, p. 280].

Legislația procesual penală nu prevede expres lista subiecților procesuali care au dreptul de a participa la realizarea procesului probațiunii, la fel cum nu prevede criterii exhaustive pentru aprecierea probelor acumulate. Doar analizând procesul probațiunii care constă în acumularea sau colectarea probelor; fixarea, documentarea probelor; verificarea probelor; aprecierea probelor, putem conchide în linii generale că subiect în acest sens poate fi persoana sau organul abilitat cu dreptul de a efectua cel puțin una din activitățile sus-menționate [4, p. 425]. În această ordine de idei menționăm organul de urmărire penală, care are sarcina de a colecta probe ce țin de acuzarea persoanei, precum și de apărarea acesteia, din oficiu, sau la cerere. Evident este faptul că în procesul de acumulare

a probelor organul de urmărire penală este obligat să respecte prevederile legislației procesual penale, în caz contrar probele vor fi lovite de nulitate și vor fi înlăturate de la dosar.

În cadrul procesului penal partea vătămată, conform art. 60 alin (1), pct.3 CPP, are dreptul să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată, fapt ce permite includerea acestuia în lista subiecților implicați în cadrul procesului probațiunii.

Subiecții din grupul părții apărării au dreptul de a prezenta probe pentru a-și susține poziția. Astfel, conform prevederilor art. 66 alin. (2) pct. 15 CPP, învinuitul, inculpatul au dreptul să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și pentru cercetare în ședința de judecată. Partea apărării poate prezenta probe în favoarea sa atât la faza de urmărire, cât și la faza de judecare a cauzei.

Apărătorul în cadrul procesului penal este persoana care acordă asistență juridică prin toate mijloacele neinterzise de lege, iar art. 68 alin. (1) pct. 5 CPP, care prevede dreptul de a prezenta documente sau alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată, precum și în baza legii cu privire la avocatură, îi oferă acestuia statutul de subiect al procesului probațiunii. Potrivit art. 100 alin. (2) CPP, apărătorul admis în proces este în drept:

a) să solicite și să prezinte obiecte, documente și informații necesare pentru acordarea asistenței juridice, inclusiv să poarte convorbiri cu persoane fizice dacă acestea acceptă să fie audiate în modul stabilit de lege;

b) să solicite certificate, caracteristici și alte documente de la diferite organe și instituții care pot să le elibereze în modul stabilit;

c) în interesul asistenței juridice să solicite, cu consimțământul persoanei pe care o apără, opinia specialistului pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale.

Cert este faptul că în mod direct legiuitorul a prevăzut statutul subiecților implicați în procesul penal, cerințele pe care aceștia trebuie să le întrunească pentru a deține o calitate procesuală, precum și rolul pe care îl are fiecare subiect în cadrul procesului probațiunii.

Art. 93, alin. (1) CPP definește noțiunea de probă, iar la alin. (2), același articol, specifică lista de probe care pot fi admise în cadrul procesului penal, respectiv putem scoate în evidență subiecții procesuali implicați în cadrul procesului probațiunii. În contextul modifi-

cării articolului sus-menționat, observăm că legiuitorul a mărit lista subiecților cu dreptul de a participa la procesul probațiunii. Astfel, în redacția art. 93 alin. (9) CPP, procesele-verbale de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele și procesele-verbale de consemnare a opiniei organului de control de stat al activității de întreprinzător, emisă conform prevederilor art. 276¹, dacă nu a fost expusă într-un proces-verbal de control; și alin. (10) procesul-verbal de control, întocmit în cadrul controlului de stat asupra activității de întreprinzător, un alt act de control/ administrativ cu caracter decizional, întocmit de un organ de control în urma unui control efectuat conform legislației speciale în vigoare, observăm că în calitate de subiect abilitat cu dobândirea probelor au fost adăugate și organele de control de stat al activității de întreprinzător. În acest sens, rămâne a fi analizată obiectivitatea acestei prevederi, deoarece nu este clară utilitatea procesului-verbal întocmit de acestea cu ocazia efectuării controalelor fie planificate, fie inopinate. Prin urmare, dacă din conținutul unui act întocmit de organele de stat rezultă indicii unei infracțiuni, acestea din urmă sesizează organul de urmărire penală, în scopul intențării unui proces penal, totodată în interpretarea art. 93 alin. (9), (10) același proces-verbal poate fi utilizat ca mijloc de probă în același proces, astfel dublându-se rolul unui singur act.

În contextul realizării și respectării principiilor procesuale, mai ales a principiului legalității, Codul de procedură penală la art. 273 alin. (1) prevede direct lista organelor abilitate cu dreptul de constatare, iar la alin. (2) se indică actele de constatare, întocmite de organele respective, care vor fi admise în cadrul procesului penal ca mijloace de probă, așadar mărindu-se lista subiecților cu dreptul de a colecta probe în procesul penal.

Conform prevederilor procesual penale, precum și specificărilor literaturii de specialitate, putem afirma că practic toți subiecții procesului penal participă într-o anumită măsură la procesul de probațiune, însă activitatea, forma și limita participării este diferită [5, p. 233]. Din aceste considerente, nu toți participanții la procesul penal sunt subiecți ai procesului probațiunii. Astfel, martorul, deși este subiect al procesului penal, participă în cadrul probațiunii, depunând declarații, nu este subiect implicat în procesul probațiunii, deoarece proba respectivă este administrată de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

Realizarea scopului procesului penal ar fi imposibilă de multe ori fără implicarea ofițerului de investigații. Din păcate, legiuitorul a omis includerea în Codul de procedură penală a statutului acestuia, nu este prevăzută răspunderea pe care o va purta procedura abținerii sau recuzării. Rolul ofițerului de investigații în cadrul procesului probațiunii este unul impunător, chiar dacă nu este în drept să le dea o apreciere juri-

dică a mijloacelor de probă prin prisma pertinentei și concluziei.

Revenim la conținutul art. 93 alin. (3) CPP, unde rezultă că elementele de fapt pot fi folosite în procesul penal ca probe dacă ele au fost dobândite de organele de control de stat, de organul de urmărire penală, de organul de constatare sau de altă parte în proces. Raportând cele menționate, prin prisma art. 94 alin. (1) pct. 4 CPP, în conformitate cu care în procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute de o persoană care nu are dreptul să efectueze acțiuni procesuale în cauza penală, cu excepția organelor de control și altor părți în proces, rezultă că întreaga construcție legislativă orientată spre implicarea ofițerilor de investigații în efectuarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal devine inutilă, oferindu-i doar un caracter de recomandare.

În contextul celor indicate anterior, conchidem că procesul probațiunii reprezintă o activitate complexă, determinată, efectuată în etape care se succed, cu implicarea subiecților procesului penal.

În cadrul procesului probațiunii, fiecare subiect în funcție de statutul său procesual poate să-și îndeplinească fie atribuțiile de serviciu, fie să își realizeze pe deplin drepturile procesuale garantate de legislație. Un aspect important în acest sens este respectarea prevederilor Codului de procedură penală, deoarece poate atrage după sine sancțiunea nulității unui anumit act, ceea ce poate avea consecințe negative asupra dosarului, sau chiar poate trage la răspundere penală anumiți subiecți.

Lipsa unor prevederi exhaustive ce țin de subiecții implicați în cadrul procesului probațiunii poate permite interpretarea eronată a activității unor participanți și includerea acestora în grupul de lucru, fapt care ar altera realizarea scopului procesului penal în lumina echității și egalității.

Referințe bibliografice:

1. Volonciu N. Tratat de procedură penală. Partea generală, vol. I, Ed. III, p. 341.
2. Igor Dolea, Victor Zaharia, Vasile Rotaru și alții. Justiția penală și drepturile omului. Chișinău, 2010. p. 38.
3. Udriou M. Procedură penală. Partea generală. Editura C. H. Beck. București, 2018. p. 280.
4. Neagu I., Damaschin M. Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală. Ed. Universul Juridic. București, 2015, p. 421.
5. Nictoreanu Gh., Apetrei M., Nae L., Paraschiv C., Dumitru A. Drept procesual penal. București, 1996.
6. Codul de procedură penală, Legea nr. 122-XV din 14 martie 2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
7. Legea cu privire la avocatură nr. 1260-XV din 19.07.2002. Publicat: 09.12.2002 în Monitorul Oficial nr. 126-127.

NEAGRAVAREA SITUAȚIEI INculpATULUI – CONDIȚIE INERENTĂ A MODIFICĂRII ÎNvinuirii ÎN INSTANȚA DE JUDECATĂ

Aurel POSTICA,

doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

Pentru asigurarea legalității procesului penal și respectarea unor principii fundamentale pe care se bazează desfășurarea acestuia, în legislația procesual-penală au fost concepute de către legiuitor mai multe norme care oferă un plus de garanții în acest sens. În nomenclatorul acestor norme se înscrie, fără doar și poate art. 325 Cod de procedură penală cu denumirea marginală de *Limitele judecării cauzei*. Potrivit alin. (1) al textului de lege: *judecarea cauzei în primă instanță se efectuează numai în privința persoanei puse sub învinuire și numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu*.

În prezent, în contextul reformei judiciare, legislația procesual-penală a Republicii Moldova cunoaște transformări esențiale impuse de realitățile sociale și economice, precum și de tendința de ajustare a acesteia la standarde internaționale general recunoscute.

Actualitatea abordării în cadrul prezentului studiu a conceptului și limitelor judecării cauzei în temeiul reglementărilor existente este determinată de faptul că respectivul subiect în doctrina procesual penală autohtonă este abordată doar fragmentar și superficial, în pofida semnificației sale teoretice și practice. Sub acest aspect, lucrarea reprezintă un proiect care punctează probleme mai puțin relevate în literatura de specialitate autohtonă și cuprinde expuneri și analize utile atât de ordin teoretic, cât și practic.

Potrivit legislației procesual-penale, instanța de judecată devine competentă să soluționeze numai faptele și persoanele cuprinse în actul de sesizare. Totuși, este posibil ca, în cursul dezbaterilor judiciare în urma administrării de noi probe, să se descopere în sarcina inculpatului date cu privire la săvârșirea unei sau a mai multor fapte care au legătură cu faptele pentru care inculpatul a fost trimis în judecată sau alte acte materiale săvârșite de învinuit pentru care nu a fost pus sub învinuire. Astfel de incidente apar frecvent ori de câte ori în afara probelor existente la dosar, administrate în timpul urmăririi penale se pot formula cereri în vederea completării probatoriului la începutul judecării în prima instanță. Aceste modalități prin care se manifestă modificarea învinuirii prezintă importanță nu numai sub aspectul răspunderii penale a inculpatului, ci și sub aspectul desfășurării procesului penal în faza judecării cauzei în prima instanță [1, p. 321].

Judecarea cauzei cu respectarea principiului legalității nu poate avea loc, dacă faptele indicate în actul de sesizare a instanței de judecată nu au o încadrare juridică corectă, or, aceasta din urmă influențează întregul proces. Încadrarea juridică a faptei are importanță atât pentru aplicarea corectă a legii penale, cât și pentru modul de desfășurare a judecării determinând, nu în ultimul rând, competența organelor judiciare și în anumite cazuri compunerea completului de judecată.

Deseori, în cursul judecării cauzei, în urma cercetării probelor, instanța de judecată bazându-se pe intima sa convingere, aplicând raționamente juridico-penale, constată că acțiunile/inacțiunile inculpatului urmează a fi reîncadrate, considerând că în acțiunile/inacțiunile acestuia nu se regăsesc acele semne ale componenței de infracțiune pe care le-a reținut procurorul în momentul înaintării acuzării. Situația în cauză este reglementată de prevederile art.325 CPP intitulat „Limitele judecării cauzei”.

Deci, exercițiul de reîncadrare a faptelor de către instanța de judecată din inițiativa sa în baza unui alt articol al Codului penal sau al unui alt alineat al aceluiași articol din Codul penal decât cel prevăzut de învinuirea formulată în rechizitoriu, necesită a fi efectuată cu o deosebită prudență de către aceasta, neagravând situația inculpatului și respectând dreptul acestuia la apărare.

Examinând prevederile alin.(2) art.325 CPP care prevede că „Modificarea învinuirii în instanța de judecată se admite dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului și nu se lezează dreptul lui la apărare”, observăm că voința legiuitorului evocă în prevederea în cauză dreptul procurorului de a depune o ordonanță de modificare a învinuirii în ședința de judecată în sensul atenuării.

Acest fapt îl confirmă și Curtea Constituțională în pct. 19 din Decizia de inadmisibilitate a sesizării nr.118g/2016 din 12.10.2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale art.325 alin.(2) CPP RM [2], în care Curtea menționează că „legiuitorul a prevăzut în art.325 din Codul de procedură penală dreptul procurorului de a depune o ordonanță de modificare a învinuirii în ședința de judecată”. Or, în acest context, sintagma modificarea învinuirii nu echivalează cu schimbarea/modificarea încadrării care poate fi făcută și de către instanța de judecată în temeiul alin.(1) art.325 CPP

analizat în lumina alin.(2) al aceluiași articol, care însă nu prevede expres acest lucru, ci rezultă din raționamentul *afortiori* – odată ce instanța poate pronunța o sentință de achitare cu atât mai mult este admis ca instanța să nu fie legată de constatările din rechizitoriu, raționament care trebuie aplicat cu maximă prudență.

Este necesar de menționat că judecarea cauzei este guvernată de principiul contradictorialității care presupune organizarea procesului, astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu pricina dată judecării și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței. Instanța care judecă pricina își păstrează imparțialitatea și obiectivitatea, creează condiții pentru exercitarea drepturilor participanților la proces, pentru cercetarea obiectivă a circumstanțelor reale ale cauzei [3, p. 41]. Astfel, contradictorialitatea reprezintă una dintre cele mai importante garanții ale procesului penal, părțile fiind într-o situație de egalitate procesuală în fața judecătorului.

Astfel, considerăm că instanța, după cercetarea și examinarea multispectuală a circumstanțelor cauzei, poate recunoaște că inculpatul a săvârșit o infracțiune mai ușoară decât cea menționată în rechizitoriu, în funcție de tehnica încadrării cu condiția asigurării dreptului la apărare, poate recunoaște unele circumstanțe atenuante chiar și dacă nu au fost menționate în rechizitoriu, poate stabili că există cauze care înlătură caracterul penal al faptei, poate libera de răspundere penală sau de pedeapsă penală.

Analizând cele menționate mai sus, conchidem că regulile de care va fi ținută instanța de judecată la reîncadrarea din propria inițiativă a faptelor inculpatului în cazul în care bineînțeles constată absolut necesară această soluție, vor fi cele conform cărora situația inculpatului: nu va fi agravată în raport cu învinuirea inițială formulată în rechizitoriu; nu-i va fi lezat dreptul inculpatului la apărare. Așadar, aceste condiții rezidă expres în prevederile alin.(2) art.325 C. proc. pen. al RM.

Însă, în practica națională ne întâlnim cu numeroase cazuri când instanțele judecătorești nu respectă prevederile art. 325 C. proc. pen., și recalifică fapta neluând în considerare regula „neagrării situației inculpatului”. În continuare vom prezenta o speță din practica judecătorească națională. Prin rechizitoriu, P.I. a fost trimis în judecată pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.324 alin.

(2) lit.b) și c) Cod penal, iar B.V., pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.42 alin.(5), 324 alin. (2) lit.b) și c) Cod penal. Prin sentința Judecătoriei Botanica mun. Chișinău din 16.04.2015, B.V. a fost achitat din motiv că fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii de complicitate la coruperea pasivă săvârșită de două persoane cu extorcarea de bunuri sau servicii, iar P.I. a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii imputate [4].

Partea apărării nu a rămas de acord cu sentința pronunțată de instanța de fond, prin urmare partea apărării a atacat cu apel sentința instanței de fond, solicitând casarea acesteia. La fel, nefiind de acord cu achitarea lui B.V. și blândețea pedepsei lui P.I., și partea acuzării a atacat sentința instanței de fond solicitând recunoașterea vinovăției inculpaților conform învinuirii formulate în rechizitoriu. La 21 februarie 2017 sentința primei instanțe a fost casată de Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău din motivul că inculpații P.I și B.V. nu întrunesc calitatea de subiect al infracțiunii de corupere pasivă, aceasta reîncadrând din oficiu faptele inculpaților, l-a recunoscut vinovat pe P.I. de comiterea infracțiunii prevăzute de art.326 alin. (2) lit.b) CP, iar pe B.V. de comiterea infracțiunii prevăzute de art.42 alin. (5), 326 alin.(2) lit.b) CP. Decizia Curții de Apel Chișinău nefiind atacată la CSJ a devenit irevocabilă la 21 martie 2017.

Analizând decizia Curții de Apel, observăm că instanța, reîncadrând acțiunile inculpaților, a ținut cont de condiția impusă de alin.(2) art.325 CPP, neagravarea situației acestora în raport cu învinuirea reținută în rechizitoriu, însă cu omiterea condiției privind asigurarea dreptului la apărare, or, inculpaților nu li s-a incriminat un eventual trafic de influență, obiectul examinării cauzei în instanța de apel fiind doar coruperea pasivă, respectiv complicitate la corupere pasivă. *A posteriori*, reîncadrarea faptelor inculpaților din oficiu în timpul deliberării constituie o încălcare a drepturilor inculpaților la apărare, aceștia neavând posibilitatea de a se expune asupra noii încadrări și a se apăra împotriva acesteia, soluția instanței prezentându-se imprevizibilă și surprinzătoare pentru inculpați.

În urma celor menționate mai sus, considerăm că acest fapt se datorează lipsei unor mecanisme prevăzute expres de C. proc. pen. de reîncadrare a faptelor inculpatului prin emiterea de către instanța de judecată ca exemplu: a unei încheieri prin care persoanele vizate sunt notificate cu privire la modificarea încadrării juridice a faptei, astfel fiind respectată notificarea asupra „acuzației penale”.

În procesul penal din RM, principiul rolului activ al instanței de judecată este restrâns în materia modificării învinuirii. Procurorul dispune de o mai

mare marjă de decizie în faza judecării în prima instanță.

Norma prevăzută la art. 325 C. proc. pen., este guvernată de principiul contradictorialității, astfel conform art. 24 C. proc. pen., instanța de judecată nu este organ de urmărire penală, nu manifestă în favoarea acuzării sau în favoarea apărării și nu exprimă alte interese decât interesele legii.

Instanța de judecată nu poate să dispună în sentință modificarea învinuirii în sensul agravării situației inculpatului, dacă procurorul nu a emis în prealabil (la etapa cercetării judecătorești) o ordonanță în acest sens. Procurorul este singurul în măsură să ceară instanței de judecată modificarea învinuirii în sensul agravării situației inculpatului și, totodată, să dispună prin ordonanță asupra modificării.

Referințe bibliografice:

1. Delia, Magherescu. Unele aspecte privind cauzele care generează modificări ale învinuirii în prima instanță. *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumanistice„*, Volumul I. Chișinău, 2004;

2. Decizie de inadmisibilitate a sesizării nr. 118g/2016 din 12.10.2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale art.325 alin.(2) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova;

3. Adelina, Florea. Egalitatea armelor și contradictorialitatea – exigență a principiului egalității de drept în calitate de principiu al răspunderii juridice. Chișinău: În: *Legea și viața*, 2012, nr. 5.

4. Sentința Judecătorei Botanica, mun. Chișinău din 16.04.2015. Dosarul nr. 1-653/13 [citat la 12.10.2019]. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php

PERSOANA JURIDICĂ DE DREPT PUBLIC

Ghenadie PREȚIVATÎI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În știință, discuțiile despre problema cardinală a dreptului public și privat se desfășoară de sute de ani, începând cu juriștii romani. Normele care au izvorul din dreptul privat la sursă, pot servi interesele sociale, publice. Pe de altă parte, erorile din formularea dreptului public sunt utilizate pentru interese exclusiv private, egoiste (acest lucru este demonstrat de o analiză modernă a legislației RM din punctul de vedere al normelor identificate pe care funcționarii corupți le pot folosi în scopuri proprii).

În cursul elaborării studiului de față s-a ținut cont de regulile principale ale realizării unei cercetări, fiind utilizate un spectru larg de surse sub formă de legi, manuale, monografii, articole științifice publicate în țară și în străinătate, ce implică în mod necesar utilizarea anumitor metode de cercetare specifice fiecărui subiect în parte. Astfel, au fost utilizate pe larg metoda analizei (ce se concretizează în analiza problematicii izolării statutului juridic al unor persoane juridice de drept public care, așa cum este stabilit de lege, ar trebui create, în primul rând, nu în interesele private, ci în interesul comun, „pentru binele comun”; metoda prospectivă (utilizată în scopul examinării posibilității de implementare a noilor idei și mecanisme ce vor asigura încadrarea juridică adecvată a conceptului de persoană juridică de drept public); metoda comparativă, metoda istorică, metoda logică, precum și cea sistemică.

Unele Constituții moderne menționează și persoana juridică (de exemplu, articolul 9 din Constituția Estoniei din 1992, articolul 11 din Carta drepturilor și libertăților fundamentale din 1991 - parte integrantă a Constituției cehe). Această frază a fost folosită în Constituția Europeană din 2004 (nu a intrat în vigoare) și în Tratatul de la Lisabona din 2007, care a înlocuit-o (a cărui soartă rămâne în discuție), în multe alte documente de drept național și internațional. Conceptul de persoană juridică a fost un răspuns la provocările practicii, circulației civile și, de mult timp, a fost adaptat la acest aspect. Originile acestui concept sunt înrădăcinate în binecunoscuta remarcă al juristului Ulpian despre poziția diferită a proprietății asociației de persoane (corporații) și a membrilor săi [1, p.61]. Glosatorii dintre rândurile cărților vechi scriau despre corporații, dar post-glosatorii universităților medievale au dezvoltat, în special, aceste puncte de vedere, care spre deosebire de glosatorii, au dat propriile lor interpretări, au distins diverse tipuri de corporații (de exemplu, biserica) și

chiar au susținut că o corporație poate fi o singură persoană (arhiepiscop sau monarh). În dreptul anglo-saxon, conceptul de corporație este folosit acum ca ceva comun. În dreptul romano-german au mers mai departe. Reprezentanții școlii istorice de drept din Germania au propus definirea unei persoane juridice. În ajunul secolului al XX-lea, acest proiect a fost consacrat pentru prima dată în drept (Codul civil german - intrat în vigoare în 1900). În 1907, conceptul de persoană juridică a fost încorporat în dreptul elvețian; apoi (mai ales la mijlocul secolului XX) - în constituirea altor țări, inclusiv a celor europene [2, p.112].

Apariția de noi tipuri de persoane juridice nu este întâmplătoare. Aceasta nu reflectă capriciul cuiva în mod necesar să devină o persoană juridică și nici voința rea a șefilor organelor de conducere. Acestea sunt provocările timpului. Diferite organisme și organizații (și există din ce în ce mai multe), al căror statut juridic este determinat de dreptul public (constituțional, administrativ), au nevoie de forma unei entități juridice pentru a participa la unele relații juridice publice și pentru a participa la relații de altă ordine - drept privat. Conceptul juridic privat al unei entități juridice, monopolul legislativ și doctrinar al dreptului civil în domeniul conceptului de persoană juridică, împiedică implementarea noilor cerințe din timpul nostru.

În ultimele decenii, formularea a apărut în legislația străină: „persoană juridică de drept privat” și „persoană juridică de drept public”, este fixată la nivel constituțional. Alineatul 6 al art.37 din Constituția braziliană din 1988 se numește „persoane juridice de drept public și persoane juridice de drept privat”; inclusiv pct 4. 4 din Constituția Ciprului din 1960 se referă la „entitățile juridice de drept public”, iar în partea 2 a aceluiași articol - despre „entitățile juridice de drept ale statului”. Persoana juridică de drept public este menționată la art. 30 din Constituția revizuită a Egiptului (2007) [3]. Partea a-7-a art. 17 din Constituția greacă stabilește, în anumite privințe, condiții mai favorabile pentru „persoanele juridice publice” (împreună cu statul, întreprinderile de stat, autoritățile locale și organizațiile care răspund nevoilor publice). Din această listă este clar că cercul persoanelor juridice nu este definit în mod clar în legislația constituțională străină (motiv pentru care vorbim despre o problemă care depășește domeniul de aplicare al dreptului moldovenesc). Termenul de „persoană juridică de

drept public” este utilizat în codurile civile individuale ale țărilor străine (germană, italiană etc.) [4, p.38], cu toate acestea, astfel de dispoziții sunt rare, până în prezent sunt doar o referință, terminologie.

Menționând persoana juridică de drept public, în esență, se face doar o referire la conceptul general (civilist). Nu există concepte separate ale acestor două tipuri de entități juridice; legislației îi lipsește chiar o descriere aproximativă a unei persoane juridice de drept public. În ceea ce privește persoana juridică de drept privat, situația este diferită și, dacă este necesar (care apare constant), definiția civilistă este adaptată organelor de stat, aparatelor, comisiilor, asociațiilor publice etc. Din punct de vedere teoretic, conceptul de „entitate juridică de drept public” este, de asemenea, practic neexplorat. Există multe lucrări asupra partidelor politice, organizațiilor publice, s-au scris multe despre agențiile guvernamentale. Cu toate acestea, atunci când vine vorba de aspecte legale, sunt utilizate definițiile create pentru organizațiile de afaceri, deoarece nu există altele. O astfel de atitudine față de persoana juridică a dreptului public în știință este destul de înțeleasă: adepții dreptului constituțional și administrativ, consideră persoana juridică un obiect tradițional de studiu al dreptului civil, iar civilisții sunt orientați spre sfera activității economice și cred că, dacă instituțiile (inclusiv cele publice) se raportează cumva la ele, atunci organele de stat - nu sunt deloc treburile lor. Vom vorbi despre cum să încercăm să depășim această situație de „interregnum”, nu să ne limităm doar la o abordare civilistă, ci să implicăm reprezentanți ai științei dreptului public în studiul persoanei juridice [5, p.50-54]. Pentru început, vom încerca să dezvăluim caracteristicile unei persoane juridice de drept public, deoarece un astfel de „clișeu” a apărut în legislația străină și în știința moldovenească, de aceea vorbim despre entități juridice de drept public de facto. O persoană juridică care operează în domeniul relațiilor publice - statul și unitățile administrativ-teritoriale participă la raporturile juridice civile pe poziții de egalitate cu celelalte subiecte de drept. Atribuțiile statului și ale unităților administrativ-teritoriale se exercită în asemenea raporturi de organele acestora, în conformitate cu competența lor.

Organele împuternicite să exercite o parte din funcțiile (atribuțiile) Guvernului posedă personalitate juridică doar dacă aceasta decurge din prevederile legii sau, în cazurile expres prevăzute de lege, din actele autorităților administrației publice centrale sau locale.

În esență, acestea sunt persoane juridice de drept public care diferă prin conținutul intern și natura reglementării juridice de persoanele juridice de drept

privat. Prin urmare, este greu de rezolvat problema diferențelor dintre ele, iar echivalarea conceptelor, în opinia noastră, nu este cea mai bună modalitate de a rezolva problema. Există multe caracteristici care disting o persoană juridică de drept public de o persoană juridică de drept privat. Ne vom limita pe cele mai semnificative.

În primul rând, prin natura sa, o persoană juridică de drept public nu este o entitate de drept privat, ci o entitate de drept public. Ea are un scop diferit, interese diferite, prin urmare, o calitate socială și juridică diferită. Scopul său principal în societate nu este antreprenorial sau altă activitate economică, nu participarea la cifra de afaceri private, obiectivul său principal nu este în niciun caz să obțină profit. Scopul principal al unei persoane juridice de drept public este de a desfășura „afaceri comune”, de a gestiona acele procese publice care pot fi gestionate și care sunt permise să fie gestionate (statul, unitățile administrative-teritoriale, organele împuternicite să exercite funcțiile (atribuțiile acestora) și activități pentru „binele comun” (organizații non-profit). Activitățile organelor de conducere și ale instituțiilor publice au, de asemenea și „obiective speciale”, în principal acțiuni de management individualizate (de exemplu, emiterea de concedii medicale cu plata corespunzătoare în timpul bolii). Toate acestea pot fi combinate într-o formulare generală, de exemplu, activități pentru binele comun (deși înțeles diferit, desfășurate la diferite niveluri, prin metode diferite și la diferite volume), activități în interesul public. Administrarea obiectivă a asociațiilor joacă, de asemenea, un rol social imens, fără ele viața societății este imposibilă, dar obiectivul lor principal este legat de interesele private. Unele persoane juridice de drept public se pot implica într-o oarecare măsură în activitatea economică, multe dintre ele (organizații non-profit, persoane juridice de tip mixt - au dreptul la profit). Cu toate acestea, o astfel de activitate ar trebui să fie subordonată obiectivului principal al persoanei juridice - beneficiul general (public); profitul nu este distribuit între participanți (membri, personal), ci este utilizat pentru îndeplinirea sarcinii statutare principale a organizației.

În al doilea rând, persoana juridică de drept public este într-un mod special legat de administrația publică (statul, organele unităților administrativ-teritoriale). Persoanele juridice de drept public sunt, de asemenea, un obiect de reglementare legală, dar fie exercită puterea publică, fie luptă pentru aceasta (partidele politice), fie exercită presiuni asupra Guvernului, fie participă la prin anumite forme organizatorice.

În al treilea rând, de regulă, există o altă ordine de creare și alte proceduri de înregistrare a per-

soanelor juridice în conformitate cu dreptul public. Nu vom vorbi despre apariția statului, autonomiilor teritoriale - în astfel de cazuri, trăsăturile sunt evidente.

În al patrulea rând, o persoană juridică de drept public are o compoziție personală diferită. Aceștia nu sunt proprietari sau acționari, ci personalul angajat al statului sau cu programul stabilit ierarhic al posturilor, cu propriile norme de etică și deontologie.

În al cincilea rând, există forme speciale de răspundere pentru persoanele juridice în conformitate cu dreptul public. Există o responsabilitate a statului în conformitate cu dreptul internațional, iar în relațiile interne pentru daunele cauzate de organele statului și de oficialii acestuia, de exemplu, cetățenilor, statul răspunde într-o ordine specială.

Există și alte diferențe între persoanele juridice de drept privat și public. Domeniul de aplicare al articolului nu permite să descriem totul; de aceea facem referire la studii relevante. Totuși, aceste caracteristici ale persoanelor juridice de drept privat și public nu sunt absolute (asemănările dintre dreptul public și cel privat au fost menționate mai sus). Acestea și alte persoane juridice se bazează pe unele dintre cele mai comune caracteristici, ceea ce este parțial observabil în comparațiile propuse. Activitățile persoanelor juridice de drept privat au,

în final, un caracter public, iar persoanele juridice de drept public participă într-o oarecare măsură la relațiile din domeniul dreptului privat.

Referințe bibliografice:

1. John Eull, The Technological Society, London, 1965 citat de Nicolae Popa în "Teoria generală a dreptului", București, 1992, p.61.
2. См.: Артемов В. Органы местного самоуправления как субъекты гражданского права // Хозяйство и право. 2003. № 3. С. 112.
3. Modernizing the Constitution of Egypt. Ministry of Information. Cairo, 2007.
4. См.: Чантурия Л.Л. Юридические лица публичного права: их место в гражданском праве и особенности правового регулирования // Государство и право. 2008. № 3. С. 38 и др.
5. См.: Кондратьев А.В. Категория юридического лица в праве Европейского Союза // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. 2005. № 3. С. 61; 2006. № 1. С. 50–54.
6. Constituția Republicii Moldova. Adoptată la 29 iulie 1994. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 18.08.1994.
7. Codul Civil al Republicii Moldova. Publicat : 22-06-2002 în Monitorul Oficial nr. 82-86 art. 661.
8. Legea privind administrația publică locală. Monitorul oficial, nr.14, 15 din 12.02.99.

ELEMENTE DE DREPT PENAL COMPARAT PRIVIND INFRAȚIUNEA DE TRAFICARE A ORGANELOR, ȚESUTURILOR ȘI CELULELOR UMANE

George RÎNJA,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Investigarea științifică a traficului de organe, țesuturi sau celule umane din perspectiva dreptului penal comparat se face absolut necesară în contextul proceselor de globalizare și europenizare care se produc actualmente pe mapamond. În primul rând, studiul comparat al infracțiunii este susceptibil să evidențieze experiențele pozitive ale politicii represive destinate prevenirii acestei fapte ilicite.

În al doilea rând, un asemenea demers va fi în măsură să furnizeze propuneri de *lege ferenda* destinate perfecționării cadrului normativ autohton existent în materie. Astfel, orice demers științific dedicat studierii instituțiilor juridice, inclusiv a celor cu caracter penal, se pretinde a fi realizat din perspectiva unor analize comparative ale normelor juridice care le reglementează.

Studiile juridice comparative nu vor putea avea pretenția de credibilitate intelectuală decât în ziua în care vor reflecta o conștientizare, din partea comparatistului, a ceea ce face atunci când compară. Or, această conștientizare trebuie să treacă printr-o articulație teoretică cu efecte profunde asupra proiectului comparatist, care să se traducă prin luarea de poziții în cadrul unor dezbateri cu opțiuni recunoscutibile și recunoscute. Comparatistul preocupat de calitatea întreprinderii comparative va urmări deci mai degrabă decât o multiplicare a unor studii care se pretind comparative, emergența unor analize aprofundate consacrate teoriei practicii comparației în drept [1, p. 79].

În același context, poate fi citată și aserțiunea distinsului penalist N.D. Sergheievskii potrivit căruia: „Cercetările științifice nu se pot baza doar pe elementele dreptului pozitiv ale unui stat (drept autohton). Promovarea exclusivă doar a elementului național înseamnă negarea și înlocuirea realităților istorice cu propria utopie samavolnică” [2, p. 278].

În conformitate 120 alin. (1) C.pen. al Federației Ruse, este consacrată răspunderea penală pentru infracțiunea de **constrângere la prelevarea organelor sau a țesuturilor pentru transplant**. Potrivit textului incriminator, se sancționează cu privațiune de libertate de până la patru și cu sau fără privarea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități de până la trei ani, *constrângerea la prelevarea organelor sau țesuturilor umane pentru transplant, săvârșită cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării acesteia*. În temeiul art. 120 alin. (2) C.pen. al Federației Ruse este prevăzută o variantă agravată

a infracțiunii ce constă în săvârșirea faptei în privința unei persoane care se află într-o stare de neputință sau într-o situație de dependență materială sau de altă natură față de făptuitor [3].

Făcând o analiză comparativă a art. 120 C.pen. al Federației Ruse cu art. 158 din C.pen. al R. Moldova, putem face două constatări de bază:

1. Norma incriminătoare din legislația penală autohtonă este mai evoluată după conținut și formulare, are o arie mai mare de aplicare și, prin urmare, o considerăm mai eficientă în prevenirea faptelor de trafic al organelor, țesuturilor și celulelor umane.

2. Aplicând metoda istorică de studiere a normelor de drept, putem constata că norma incriminătoare de la art. 120 C.pen. al Federației Ruse comportă similitudini cu vechea formulare a art. 158 C.pen. al R. Moldova, pe care o avea până la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 270 din 07.11.2013. Astfel, art. 158 alin. (1) avea următoarea formulare legislativă: *Constrângerea persoanei la prelevarea organelor sau țesuturilor pentru transplantare sau în alte scopuri, săvârșită cu aplicarea violenței ori cu amenințarea aplicării ei*. La alin. (2) al art. 158 C.pen. în calitate de circumstanță agravantă era *prevăzută aceeași acțiune săvârșită asupra unei persoane despre care cel vinovat știa cu certitudine că se află în stare de neputință ori în dependență materială față de el* [3].

În legislația penală a României, răspunderea penală pentru prelevarea sau transplantul ilegal de organe sau țesuturi umane este prevăzută în **Legea nr. 2 din 8 ianuarie 1998 privind prelevarea și transplantul de țesuturi și organe umane**. Astfel, în Capitolul IV al acestei Legi, intitulat **Sanctiuni**, sunt descrise următoarele infracțiuni și pedepse ce le sunt aferente pentru faptele legate de traficul de organe:

→ art. 14 – *prelevarea sau transplantul de țesuturi și/sau organe umane fără consimțământul dat, în condițiile prezentei legi*, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 ani la 5 ani;

→ art. 15 – *fapta persoanei care a dispus sau a efectuat prelevarea atunci când prin aceasta se compromește o autopsie medico-legală, solicitată în condițiile legii*, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la un an la 3 ani;

→ art. 16 (1) – constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la un an la 3 ani *fapta persoanei de a dona țesuturi și/sau organe umane în scopul obținerii unor foloase*;

→ art. 16 alin. (2) – *determinarea cu rea-credință sau constrângerea unei persoane să doneze țesuturi și/sau organe umane, indiferent sub ce formă*, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 3 ani;

→ art. 17 – *organizarea și/sau efectuarea prelevării și/sau transplantului de țesuturi și/sau organe umane, în scopul obținerii vreunui profit, din vânzarea țesuturilor și/sau organelor umane*, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 ani la 7 ani.

→ art. 18 – *încălcarea dispozițiilor art. 10 alin. (2)* constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 ani. La rândul său, art. 10 statuează următoarele prevederi:

- prelevarea de țesuturi și organe umane se poate efectua numai dacă s-a manifestat consimțământul în scris de a se face asemenea activități, precum și dacă prin actul prelevării nu se compromite o autopsie medico-legală solicitată, în condițiile legii.

- introducerea sau scoaterea din țară de țesuturi, organe și alte elemente sau produse ale corpului uman se poate face numai pe baza autorizației speciale emise de Comisia de transplant de țesuturi și organe umane din cadrul Ministerului Sănătății, pentru fiecare situație, fără a prejudicia stocurile din rezerva națională;

- donatorul viu nu poate ceda organe unice sau vitale;

- prelevarea de organe unice se poate face numai de la cadavre [4].

În C.pen. al Ucrainei la art. 143, cu denumirea *Încălcarea regulilor legale de transplantare a organelor sau a țesuturilor persoanei* este prevăzută răspunderea penală pentru trei infracțiuni legate de traficul de organe și țesuturi:

- încălcarea regulilor stabilite de legislație de efectuare a transplantului de organe sau de țesuturi umane (art. 143 alin. (1) C.pen. al Ucrainei);

- prelevarea de la o persoană pe calea inducerii în eroare sau a constrângerii a organelor sau a țesuturilor umane (art. 143 alin. (2) C.pen. al Ucrainei);

- comercializarea ilegală a organelor sau a țesuturilor umane (art. 143 alin. (4) C.pen. al Ucrainei).

La art. 143 alin. (5) C.pen. al Ucrainei sunt statuate următoarele forme agravante ale infracțiunii: săvârșirea faptei de un grup de persoane în urma înțelegerii prealabile și participarea la un grup criminal transnațional care practică traficul de organe [5].

Un cadru destul de variat destinat incriminării traficului de organe sau țesuturi umane este consacrat în C.pen. al Franței. Aceste incriminări sunt prevăzute în Cartea V, intitulată *Alte infracțiuni*, Titlul III *Infracțiuni din domeniul sănătății*, Capitolul I *Infracțiuni în domeniul eticii medicale* [6].

În conformitate cu art. 511-2 C.pen. al Franței se sancționează cu pedeapsa închisorii de 7 ani și amendă

în valoare de 700 000 de franci fapta persoanei care în schimbul unei remunerații, indiferent de forma acesteia, primește de la o altă persoană organele acesteia. Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta de intermediere a primirii organelor contra unei remunerații. În baza art. 511-3 C.pen. al Franței, este stabilită pedeapsa închisorii de 7 ani și amendă de 700 000 de franci fapta celui care prelevează organe de la o persoană majoră vie, fără consimțământul acesteia. În temeiul art. 511-5 C.pen. al Franței este stabilită pedeapsa de 5 ani de închisoare și amendă în mărime de 500 000 de franci pentru fapta celui care primește țesuturi sau celule umane în schimbul unei remunerații indiferent de forma acesteia [6].

O incriminare specifică este statuată la art. 511-8 C.pen. al Franței, în care este incriminată fapta de răspândire sau transmitere a organelor, țesuturilor sau celulelor săvârșită în scopul donării acestora cu încălcarea regulilor sanitare prevăzute de Codul sănătății. Se pedepsește o asemenea faptă cu închisoare de 2 ani sau amendă de 200 000 de franci. Cu aceeași pedeapsă (art.511-8-1 C.pen. al Franței) se pedepsește fapta de transformare, importare, exportare, transmitere sau folosirea organelor, țesuturilor sau a celulelor cu încălcarea regulilor stabilite de Codul sănătății [6].

În C.pen. al Georgiei la art. 134 este consacrată răspunderea penală pentru *constrângerea la prelevarea organelor, părților a organelor sau țesuturilor umane*. Fapta constă în preluarea organelor, a unor părți ale acestora sau a țesuturilor umane fără consimțământul persoanei pentru tratarea, transplantarea, experimentarea sau fabricarea preparatelor medicamentoase. Potrivit art. 135 C.pen. al Georgiei, este sancționată fapta de comercializare ilegală a sângelui sau a componentelor acestuia, care constă în comercializarea ilegală a sângelui, a unor părți componente ale acestuia, săvârșită cu scop de profit. În sfârșit, la art. 135¹ C.pen. al Georgiei este descrisă fapta de comercializare a organelor umane [7].

Referințe bibliografice:

1. Pierre Legrand. Drept comparat. București: Ed. Lumina Lex, 2001.
2. Сергеевский Н. Д. Русское уголовное право: пособие к лекциям. Часть Общая. Санкт-Петербург: Изд. Седьмое, 1911.
3. Cod penal al Federației Ruse. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW (accesat la 12.11.2019).
4. Legea nr. 2 din 8 ianuarie 1998 privind prelevarea și transplantul de țesuturi și organe umane. <http://www.legex.ro/Legea-2-1998-14122.aspx> (accesat la 14.11.2019).
5. Cod penal al Ucrainei. <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks>. (accesat la 12.11.2019).
6. Cod penal Franței. <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243018> (accesat la 16.11.2019).
7. Cod penal al Georgiei. <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf> (accesat la 16.11.2019).

LATURA OBIECTIVĂ A INFRAȚIUNII DE ÎNCĂLCARE DIN NEGLIJENȚĂ A REGULILOR ȘI METODELOR DE ACORDARE A ASISTENȚEI MEDICALE (art.213 C.pen. al R. Moldova)

Vadim ROȘCULEȚ,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Pentru asigurarea calității asistenței medicale este obligatoriu ca medicii și alți lucrători medicali să respecte anumite reguli și standarde profesionale. O asemenea premisă este stabilită în art.4 din Convenția Europeană din 04.04.1997 pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, potrivit căreia: „Orice intervenție în domeniul sănătății, inclusiv cercetarea, trebuie să se facă cu respectul normelor și obligațiilor profesionale, precum și al regulilor de conduită aplicabile în speță” [1, p. 247].

În conformitate cu art.213 alin.(1) C.pen., este instituită răspunderea penală pentru fapta de *încălcarea din neglijență de către medic sau alt lucrător medical a regulilor sau metodelor de acordare a asistenței medicale, dacă aceasta a cauzat:*

a) *vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;*

b) *decesul pacientului.*

În practica judiciară a R. Moldova stabilirea în practică a conținutului laturii obiective a infracțiunii de încălcarea din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale comportă dificultăți determinate, în mare parte, de mecanismul de comitere a acestei infracțiuni. În esență, fapta presupune încălcarea unor reguli de precauțiune de către medici pentru constatarea căroră sunt necesare anumite cunoștințe specializate în materie. Anume acest lucru face dificilă elucidarea semnelor obiective ale componenței de infracțiune descrise la art. 213 C.pen., la care se prevede răspunderea penală pentru malpraxisul medical. Din atare rațiuni am considerat ca fiind deosebit de actuală abordarea problematicii laturii obiective a infracțiunii susmenționate în cadrul prezentului demers științific.

Din interpretarea textului de lege de la art. 213 C.pen. al R. Moldova rezultă că sub aspectul *laturii obiective*, infracțiunea se realizează prin acțiunea sau inacțiunea de încălcare a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale, care cauzează urmările prevăzute la art.213 C.pen.

Asistența medicală presupune orice intervenție medicală (act medical) orientată spre examinarea, tratamentul, cercetarea clinică sau o altă acțiune aplicată pacientului cu scop profilactic, diagnostic,

curativ (de tratament), de reabilitare sau de cercetare biomedicală și executată de un medic sau de un alt lucrător medical.

Inacțiunea de neacordare a asistenței medicale nu cade sub sfera de incidență a art.213 C.pen. Săvârșirea unei asemenea omisiuni, în prezența condițiilor constitutive, urmează a fi încadrată în baza art.162 C.pen., care prevede răspunderea penală pentru neacordarea de ajutor unui bolnav.

Fapta este descrisă prin prisma unei dispoziții de blanchetă care face trimitere la actele normative (*legi, hotărâri, ordine, regulamente* etc.) în care sunt prescrise regulile și metodele a căror respectare este obligatorie la acordarea asistenței medicale.

În afară de reglementările juridice cu caracter general prevăzute în Legea ocrotirii sănătății din 28.03.1995, Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic din 27.10.2005 etc., regulile și metodele de acordare a asistenței medicale sunt specificate într-un șir de acte normative elaborate de către Ministerul Sănătății, în baza căroră instituțiile medicale și secțiile din cadrul acestora își desfășoară activitatea. În acest sens, pot fi exemplificate: Ordinul Ministerului Sănătății din 30.12.2010 cu privire la implementarea în practica medicală a standardelor medicale de diagnostic și tratament; Ordinul Ministerului Sănătății din 30.12.2009 cu privire la aprobarea Standardelor sistemului de calitate în activitatea instituțiilor ce participă la producerea produselor sangvine; Ordinul Ministerului Sănătății cu privire la îmbunătățirea calității tratamentului de reabilitare a copiilor din 31.12.2007; Ordinul privind aprobarea Standardelor pentru efectuarea întreruperii sarcinilor în condiții de siguranță din 14.06.2011 etc.

În funcție de tratamentul aplicabil la tratarea diferitor maladii, regulile și metodele de acordare a asistenței medicale sunt particularizate în protocoalele clinice naționale aprobate de Ministerul Sănătății, protocoale clinice instituționale, protocoale clinice ale locului de lucru, regulamentele instituțiilor medicale care prescriu metode, tehnici și proceduri aplicabile.

De exemplu, în protocolul clinic standardizat pentru medicii obstetricieni-ginecologi *Inducția*

*travaliului*¹ sunt prevăzute contraindicații pentru declanșarea artificială a nașterii pe căi naturale în următoarele cazuri:

- așezarea oblică sau transversală a fătului;
- prezentația pelviană;
- cicatrice pe uter (după operație cezariană, operații plastice și ruptura uterului);
- cancer al colului uterin;
- herpes genital, faza activă;
- suferință fetală gravă cronică etc.

La calificare este obligatorie indicarea în documentele procesuale a prevederilor din actul normativ respectiv, ce prevede metoda sau regula de acordare a asistenței medicale, de încălcarea căreia se face culpabil vinovatul.

În fapt, infracțiunea poate consta în:

- încălcarea normelor de administrare a medicamentelor, inclusiv administrarea lor fără efectuarea probelor necesare, prescrierea și administrarea unor medicamente contraindicate;
- aplicarea unor metode necorespunzătoare de tratament;
- evaluarea greșită a datelor clinice;
- efectuarea unei intervenții chirurgicale urmată de lăsarea în corpul pacientului a unui obiect străin;
- diagnosticarea incompletă și inoportună a victimei etc.

În speță, instanța a constatat: „*Inculpata B.I., activând în calitate de asistentă medicală în secția ginecologie a spitalului raional (...), fiind obligată, conform pct.4 din obligațiunile de funcție ale asistenței medicale de proceduri, aprobate de medicul-șef, să cunoască tehnica efectuării probelor de control pretransfuzionale, nu a respectat prevederile instrucției de utilizare a preparatului Reopolyglucinum, conform cărora administrarea preparatului dat în mod obligatoriu trebuie să fie precedată de proba respectivă și a administrat, contrar instrucției, gravidei V.N. prin transfuzie preparatul în cauză, care s-a dovedit a fi incompatibil cu organismul pacientei. Ca urmare, pacienta V.N. în urma șocului anafilactic, condiționat de administrarea intravenoasă a preparatului Reopolyglucinum, imediat*

după începerea transfuziei lui a decedat, decedând și fătul ei matur de 36-37 săptămâni intrauterine în urma asfixiei intrauterine” [2].

Pentru existența infracțiunii este necesar ca în urma acțiunii sau inacțiunii de încălcare a regulilor sau a metodelor de acordare a asistenței medicale să survină fie vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății victimei (art.213 lit.a) C.pen.), fie decesul acesteia (art.213 lit.b) C.pen.).

Infracțiunea de lipsire de viață din imprudență (art.149 C.pen.) și cea de vătămare gravă sau medie a integrității corporale cauzată din imprudență (art.157 C.pen.) sunt absorbite de infracțiunea incriminată la art.213 C.pen., fapta prezentându-se sub forma unei unități legale complexe de infracțiune.

Fapta persoanei publice (șef de spital, șef de secție etc.) care nu-și îndeplinește sau își îndeplinește în mod defectuos obligațiile de serviciu, urmată de survenirea urmărilor prejudiciabile menționate trebuie să fie calificată în baza art.329 C.pen., care prevede răspunderea pentru neglijență în serviciu. Excepție o formează situația în care persoana publică încalcă regulile sau metodele de acordare a asistenței medicale în contextul realizării intervențiilor medicale în calitate de medic sau de alt lucrător medical. În acest caz, fapta va fi calificată potrivit prevederilor art.213 C.pen.

Pentru existența componenței de infracțiune descrise la art.213 C.pen. mai este necesar ca între acțiunea sau inacțiunea săvârșită și urmarea prejudiciabilă reprezentată de vătămarea gravă sau de decesul victimei să existe legătura de cauzalitate. Infracțiunea are o componență materială și se consideră consumată din momentul survenirii uneia dintre urmările prejudiciabile descrise mai sus.

Referințe bibliografice:

1. Convenția Europeană din 04.04.97 pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, în: *Tratate internaționale*, vol. 38.
2. Hotărârea CSJ a R. Moldova din 6 iulie 2009 // Dosar nr. 4-1re-365/09.

¹ Inducerea travaliului este procesul prin care se declanșează artificial travaliul și presupune stimularea contracțiilor uterine specifice înainte ca ele să se producă în mod spontan.

PREVENIREA CRIMINALITĂȚII VIOLENTE

Ion ROTARU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Criminalitatea violentă reprezintă cea problemă majoră cu care se confruntă întreaga societate în zilele noastre. Modificările sociale, economice, politice și de altă natură ce au loc în ultima perioadă de timp au o influență enormă asupra agravării situației criminogene. Anume acele lacune pe care noi le observăm în societate, duc la săvârșirea unui număr mult mai mare de crime cu caracter violent, lucru demonstrat de datele statistice anuale, prezentate de organele de drept.

Criminalitatea mondială, caracterizată prin coexistența formelor clasice de inadaptare economică și culturală, a celor hiperadaptate ale criminalității de mare violență comise în grup și prin apariția unor forme noi, de la o etapă la alta, preocupă tot mai mult forurile statale și suprastatale, instituțiile specializate, oamenii de știință [1, p. 247].

Cel mai eficient mijloc de a lupta și de a nimici fenomenul de criminalitate violentă îl reprezintă prevenirea acesteia. Cu toții înțelegem perfect că este cu mult mai ușor de a preveni o faptă/crimă violentă decât să pedepsești în anumite moduri această faptă și să suporti toate urmările care survin. Și anume analizând factorii ce stau la baza apariției acestui gen de criminalitate, putem cu ușurință să elaborăm o politică eficientă de prevenire și combatere a violenței.

Trebuie să recunoaștem că multe din metodele vechi de prevenire a criminalității, în general, și a celei violente, în particular, mai sunt utile. Însă, ținând cont de faptul că criminalitatea contemporană cunoaște noi modalități de manifestare, este necesar de depistat în continuare noi modalități și mijloacele de prevenire a acesteia. Pentru aceasta se cere o analiză complexă a tuturor împrejurărilor săvârșirii infracțiunii, inclusiv comportarea victimei, caracteristicile psihologice ale făptuitorului, condițiile mediului social etc.

Prin conceptul de prevenire se înțelege luarea unor măsuri care să conducă la împiedicarea comiterii de crime [2, p. 186]. Acesta presupune preîntâmpinarea săvârșirii a acelor fapte pe care societatea le consideră prejudiciabile pentru valorile și relațiile sale, pentru o dezvoltare normală a acesteia, fapt pentru care acestea au fost declarate ilegale și sancționate de legea penală.

Prevenirea criminalității violente reprezintă un proces continuu și permanent, care presupune aplicarea unor măsuri cu caracter social, cultural, economic, politic.

M. Bîrgău consideră că măsurile cu o rezultativitate sporită utilizate spre prevenirea criminalității violente sunt:

- lichidarea, reducerea sau neutralizarea factorilor care condiționează scăderea nivelului de trai al cetățenilor și apariția situațiilor critice în societate;

- măsuri organizațional-administrative, orientate spre lichidarea erorilor de calcul în dirijarea sferelor economice, politice și sociale, precum și a activității de protecție a normelor de drept, deoarece aceste erori constituie factori criminogeni;

- lichidarea sau limitarea acțiunii factorilor criminogeni, prin conceperea la membrii societății a unei atitudini morale bazate pe valorile general-umane, care ar forma o opinie socială intolerantă față de infracțiuni și delictе, prin sporirea culturii generale, de trai și juridice a cetățenilor;

- stabilirea controlului asupra activității mass-media [3, p. 273].

Alte măsuri de prevenire a criminalității violente, pe lângă cele menționate anterior, pot fi:

- lupta cu alcoolismul și narcomania – fenomenele date stau la baza comiterii unei majorități mare de fapte criminale. Acestea sunt strâns legate cu criminalitatea violentă, întrucât anume acele persoane ce comit acest gen de crime sunt consumatori de alcool și substanțe narcotice. Totodată, vorbind despre fenomenul de victimologie, persoanele în stare de ebrietate devin frecvent victime ale infracțiunii;

- prevenirea influenței criminogene, negative, din partea recidiviștilor – aceasta include următoarele măsuri: reducerea răspândirii tradițiilor și obiceiurilor violente, în particular în mediul tinerilor și al minorilor; suprimarea influenței autorităților criminale în mediul criminal și de domiciliu; asigurarea influenței profilactice prin intermediul sancționării grave a infractorilor profesionali etc. Rolul principal, în cadrul acestor măsuri de prevenire, le revine organelor de drept. În ultima perioadă, se constată că de cele mai dese ori majoritatea infracțiunilor cu caracter violent sunt comise de către persoane cu antecedente penale;

- acordarea unei atenții sporite conflictelor cu caracter violent din familie care ulterior îmbracă forma de criminalitate violentă – factorul social este unul important în explicarea caracterului violent al criminalității. Anume sărăcia, beția, migrația și altele influențează puternic asupra predispoziției spre violență. Toate acestea duc la neîncrederea în ziua de mâine, lipsa locurilor de muncă, lipsa de hrană,

lipsa de condiții decente de trai etc. și stârnesc anumite stări de tulburări psihice ce stau la baza apariției acțiunilor violente în cadrul familiei. Migrația, de asemenea, are un impact uriaș datorită faptului că împiedică dezvoltarea „normală” a unei tinere generații. Tânăra generație, bazându-se pe faptul că majoritatea părinților sunt plecați peste hotarele țării, cu scopul de a câștiga niștea surse de existență, deseori este educată de către bunici, vecini sau frați mai mari, care nu prezintă o autoritate pentru ei; lucru ce nu poate fi spus și despre autoritățile criminale. Și anume acele autorități criminale sunt cele ce educă și dezvoltă generațiile care vin;

- sporirea eficacității diagnosticării dereglărilor psihice și a trăsăturilor accentuate de comportament ale persoanelor cu comportament deviant și ale acelor trecute în evidența profilactică a organelor afacerilor interne – crearea unui sistem de ajutor psihologic și psihiatric la nivel de stat, care ar putea identifica și diagnostica devianțele în dezvoltarea psihologică a persoanei, este capabil să influențeze pozitiv profilaxia infracțiunilor de violență, astfel încât persoanele care se confruntă cu anumite probleme sau conflicte ar putea solicita un sfat, totodată să fie angajați specialiști calificați în cadrul instituțiilor de învățământ, întreprinderilor și organizațiilor, care ar putea discuta sau consulta elevii, salariații ce se confruntă cu situații critice. La fel, ar fi o soluție și organizarea centrelor consultative, din care să facă parte psihologi, sociologi, juriști, care ar acorda consultații cuplurilor familiale, părinților și copiilor, persoanelor angajate etc., în privința diverselor probleme care ar anticipa un posibil act de violență. Astfel, aceștia ar putea să-i consulte pe probleme de divorț, partajare a averii, relații de muncă și pe alte probleme conflictuale cu care se confruntă. Evident că acest serviciu ar trebui oferit gratuit, iar implementarea lui este stopată de problema finanțării, una foarte actuală într-o țară în curs de dezvoltare cum este RM [4, p.145].

Elaborarea unei baze normative care ar asigura controlul comportamental al categoriilor de persoane ce se includ în această zonă de risc și a activității profilactice a acestora constituie o măsură destul de eficientă în lupta cu criminalitatea de violență. La această categorie se referă persoanele fără un loc de muncă, persoanele care fac abuz de băuturi alcoolice, persoanele cu antecedente penale, persoanele fără adăpost, minorii și tinerii în vârstă de până la 25 de ani etc. Chiar și așa este necesar ca persoanele să se adreseze la aceste centre, să fie conștiente că pot anticipa violența, să existe o conștiință și o cultură în acest sens, dar faptul în cauză trebuie cultivat în societate, printr-un amplu complex de măsuri [5, p. 295];

- combaterea și profilaxia producerii, păstrării și purtării armelor, substanțelor explozibile, munițiilor etc. – ultima perioadă se atestă tot mai multe cazuri în care persoanele dețin, fără autorizare, arme, muniții, substanțe explozibile, indiferent de care ar fi scopul acestora, deși legislația în vigoare interzice acest fapt. De cele mai dese ori, acestea sunt deținute în scop de autoapărare sau față de cei apropiați. Însă, combinând aceasta cu consumul de alcool, substanțe narcotice, conflictele cu alte persoane, acestea pot fi utilizate atât conștient, cât și sub influența unor tulburări psihice, la comiterea crimelor cu caracter violent. De cele mai dese ori, armele sunt utilizate de către grupurile criminale la comiterea infracțiunilor de violență, în special la comiterea infracțiunilor din război, omor la comandă, tâlhării, huliganism etc.;

- amplificarea luptei cu criminalitatea organizată – criminalitatea organizată reprezintă un pericol sporit de o perioadă destul de lungă. Periculozitatea acesteia se manifestă prin faptul că se atestă participarea mai multor persoane la comiterea unui anumit gen de infracțiuni. Criminalitatea organizată mai este periculoasă și din cauza caracterului stabil și organizat al grupului în cauză. În acest fel, se majorează pericolul social al faptei comise. Drept exemplu pot servi omorul la comandă, tâlhăria etc.;

- asigurarea protecției corespunzătoare a ordinii publice – aceasta trebuie să se manifeste prin următoarele:

- a) analiza datelor statistice privind starea criminologică;
- b) stabilirea locurilor predispuse spre comiterea crimelor cu caracter violent;
- c) stabilirea unui control asupra locurilor date, implicând organele de drept spre patrularea pe itinerarul dat și amplasarea camerilor de luat vederi;
- d) implicarea populației în conlucrarea cu organele de drept referitor la denunțarea cazurilor de violență;
- e) o altă metodă inspirată din experiența SUA ar fi organizarea grupurilor de voluntari, care ar ajuta organelor de asigurare a ordinii publice la depistarea cazurilor de violență, întrucât, deseori, numărul acestor colaboratori este insuficient pentru a acoperi întreg teritoriul. Aceste grupuri pot fi constituite din voluntari, studenți, care să beneficieze de anumite privilegii sau avantaje, cum ar fi organizarea diferitor serate, oferirea biletelor la cinema, acordarea premiilor bănești, diplome, bilet de voluntar, iar pentru studenții de la drept această activitate ar putea fi calificată, de exemplu, drept o stagiere. Un alt exemplu elocvent este cel practicat în Republica Sud-Africană, unde șomerii sunt implicați în activități de patrulare pentru o remunerare

relativă, ceea ce oferă, pe de o parte, posibilitatea asigurării unui câștig, iar, pe de altă parte, li se propune un rol anticriminal, unuia dintre cele mai criminogene grupuri sociale [6, p. 252].

Activitatea de luptă contra criminalității în ansamblu presupune o activitate susținută științific, deoarece fenomenul infracțional atât de complex nu poate fi contracarat, anihilat, decât prin asemenea demersuri. Astfel, combaterea criminalității de mare violență comisă în grup presupune o operă de profilaxie criminală, care să se materializeze într-o activitate de decimare, reducere a cauzelor majore de factură criminogenă, folosindu-se mijloace diferențiate, în funcție de natura cauzelor care au determinat săvârșirea acestor genuri de infracțiuni [2, p. 187].

Referințe bibliografice:

1. Nistoreanu Gh., Păun C. Criminologie. București: Editura Didactică, 1994. 352 p.
2. Pop O., Neagu Gh. Criminologie generală. Chișinău: Angela Levița, 2005. 175 p.
3. Bîrgău M. Criminologie. Chișinău: Print-Caro, 2010. 688 p.
4. Tîghineanu A. Analiza criminologică a infracțiunilor de mare violență săvârșite în grup. Teză de doctorat. Chișinău, 2018. 183 p.
5. Tîghineanu A. Măsurile criminologice de prevenire a criminalității violente. În: Materialele Conferinței științifice internaționale din 25-26 septembrie 2015 - Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii. Vol. 4. Partea 1. Chișinău: ASEM, 2015, p. 294-298.
6. Иншаков С. М. Зарубежная криминология. Москва: Изд. группа ИНФРА.М-НОРМА, 1997. 374 p.

SUBIECTUL INFRAȚIUNII DE ATRAGERE A MINORILOR LA ACTIVITATEA CRIMINALĂ SAU DETERMINAREA LOR LA SĂVÂRȘIREA UNOR FAPTE IMORALE

Alina STAHURSCI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

În dreptul penal, se consideră componentă de infrațiuune totalitatea elementelor și semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, care califică o faptă prejudiciabilă drept o infrațiuune concretă. Subiectul infrațiuunii – îl constituie persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infrațiuunii a atins o anumită limită de vârstă prevăzută de legea penală. Într-o altă accepțiuune, este accentuat faptul că persoana care a săvârșit o infrațiuune este „infractorul”, el reprezentând „subiectul activ al infrațiuunii”. Subiect activ al infrațiuunii nu poate fi decât persoana care a comis-o. Nu se poate pune semnul egalității între noțiuunea de făptuitor și cea de infractor, deoarece calitatea de făptuitor (penal) este dată de împrejurarea comiterii unei fapte prevăzute de legea penală, care poate sau nu să fie infrațiuune. Făptuitorul devine infractor numai dacă fapta pe care a comis-o întrunește toate condițiile obiective și subiective de existență a infrațiuunii. Latura subiectivă a infrațiuunii o constituie atitudinea psihică a persoanei față de fapta săvârșită și față de consecințele ce au survenit sau au putut să survină ca rezultat al comiterii infrațiuunii. În materie penală, latura subiectivă este una dintre laturile infrațiuunii care constă în atitudinea conștiinței față de fapta concepută și urmările ei. Ea face parte din conținutul constitutiv al infrațiuunii. În structura laturii subiective intră ca cerințe esențiale ale infrațiuunii: elementul subiectiv (vinovăția cu modalitățile sale); mobilul și scopul (unii autori consideră că cele două din urmă nu sunt cerințe esențiale ale infrațiuunii).

Reieșind din faptul că infrațiuunea reprezintă o formă de manifestare a conduitei ilicite umane, este destul de important ca acest act să fie supus unei analize psihologice profunde care ar include studiarea propriu-zisă a acțiuunii și inacțiuunii prejudiciabile, precum și a motivelor și scopurilor de comitere a acesteia [8, p. 7].

Latura subiectivă a infrațiuunii reprezintă cea mai complexă parte a componentei de infrațiuune, deoarece este legată de cercetarea unor fenomene care se supun cu dificultate unei evaluări obiective. La baza respectivei evaluări stau cunoștințele din domeniul psihologiei juridice și criminologiei, extrapolate în spațiul juridico-penal. Aplicarea acestor cunoștințe are o însemnătate deosebită pentru analiza diferitor infrațiuuni, dat fiind faptul că anume semnele subiec-

tive joacă deseori un rol de bază pentru calificarea faptei infrațiuionale concrete [3, p. 121].

La fel ca și latura obiectivă, cea subiectivă este constituită din două grupuri de semne, care la rândul lor se împart în obligatorii și facultative. Din categoria celor obligatorii fac parte semnele care prezintă o importanță majoră pentru calificarea infrațiuunii, ca de exemplu, vinovăția și formele acesteia (intenția și imprudența), de asemenea, prezența vinovăției în fapta comisă constituie drept un temei legal de a trage persoana la răspundere penală. La grupul semnelor facultative se atribuie acele semne care sunt utilizate pentru individualizarea răspunderii și pedepsei penale (de ex. motivul și scopul infrațiuunii). Importanța juridico-penală a acestor semne nu este identică, însă toate în ansamblu caracterizează procesul lăuntric care are loc în conștiința celui vinovat [2, p. 199].

În scopul realizării scopului propus, în respectivul articol s-au utilizat următoarele metode: metoda sistemică, metoda comparativă și, nu în ultimul rând, metoda logică (bazată pe analiza deductivă și cea inductivă).

Datorită unor condiții specifice, dictate de natura faptei infrațiuionale, răspunderea penală pentru atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale poate să survină doar începând cu vârsta de 18 ani. Întrucât norma de la art.208 CP RM stabilește explicit excepția de la regula fixată la alin.(1) art.21 CP RM, potrivit căreia vârsta minimă a răspunderii penale este de 16 ani, iar în unele cazuri – 14 ani.

În legătură cu vârsta răspunderii penale, în calitate de semn obligatoriu al subiectului infrațiuunii prevăzută la art.208 CP RM, se impune ca firească întrebarea: este oare subiect special persoana care atrage un minor la activitate criminală, instigă la săvârșirea infrațiuunilor sau determină la săvârșirea unor fapte imorale, luând în considerație limita specială a vârstei răspunderii penale pentru o atare infrațiuune? Tocmai în dependență de răspunsul existent, urmează a se stabili particularitățile răspunderii penale a participanților la infrațiuunea supusă analizei; or, în cazul în care subiectul infrațiuunii se va dovedi a fi unul special, regulile de stabilire a răspunderii penale a participanților la infrațiuune vor fi specifice, în raport cu aceleași reguli, dar cu privire la subiectul general.

La fel, Alexandru Borodac [4, p. 166], referindu-se la subiectul special, clasifică semnele în funcție de specificul calităților care determină subiectul categoriilor concrete de infracțiuni, unde una dintre categorii cuprinde calitățile speciale ale subiectului, în funcție de semnele demografice, iar în dependență de vârsta persoanei, indică asupra subiectului infracțiunii stipulată la art.208 CP RM.

Sistematizări similare ale calităților speciale ale subiectului infracțiunii atestăm și în literatura de specialitate a Federației Ruse. Bunăoară, autorul rus I.V. Tarasova [14, p. 14] susține că toate semnele subiectului special se împart în următoarele grupe:

- în dependență de particularitățile fizice ale persoanei: gen (bărbat, femeie); vârstă (minor, adult);
- starea sănătății (persoană infectată cu virusul HIV-Sida);
- în dependență de cetățenie (cetățean străin, apatrid);
- în dependență de relațiile familiale (părinți, copii, alte rude) și alte relații (dependența materială, boala, neputința);
- în dependență de poziția de serviciu a persoanei (reprezentantul organelor puterii de stat, organelor administrației publice locale, întreprinderilor de stat și municipale, colaboratorii organelor de drept);
- în dependență de profesie și caracterul muncii îndeplinite (medicul, notarul, persoana care conduce mijlocul de transport);
- în dependență de atitudinea față de serviciul militar (militar, rezervist);
- în dependență de participarea în procesul de judecată (martor, parte vătămată, traducător, expert).

Este adevărat că unele componente de infracțiune, pe lângă condițiile generale pe care trebuie să le întrunească cu privire la subiectul infracțiunii, cuprind și alte semne ale subiectului infracțiunii, ca: ocupația, genul, profesia, cetățenia, starea socială; semne care, deși sunt suplimentare, au valoare la calificarea unei infracțiuni în conformitate cu o normă de drept concretă [7, p. 86].

La fel, este utilă reproducerea punctului de vedere exprimat de Xenofon Ulianovschi, în acord cu care subiectul special al infracțiunii reprezintă acel subiect activ al infracțiunii, care, pe lângă calitățile generale ale lui: persoană fizică, responsabilă, care a atins vârsta necesară răspunderii penale și are libertatea de voință și acțiune, mai are și unele calități speciale, cerute de componența concretă de infracțiune [9, p. 50].

Luând în considerație definițiile doctrinare date subiectului special al infracțiunii, în raport cu existența semnelor obligatorii ale subiectului infracțiunii, printre care și vârsta răspunderii penale, conchidem asupra faptului că vârsta nu poate determina evolu-

rea persoanei care comite infracțiunea în postura de subiect special al infracțiunii, din moment ce vârsta răspunderii penale constituie deja un semn obligatoriu al subiectului infracțiunii.

Pe cale de consecință, nu putem agreea clasificările subiecților speciali ai infracțiunii făcute în doctrină, potrivit cărora în una din categoriile subiecților speciali sunt incluși subiecții determinați de unele calități fizice, demografice, și anume, subiecții care au atins vârsta de 18 ani, vârsta în acest caz, în viziunea acestora, fiind calitatea specială cerută de lege.

Din aceste considerente, nu putem susține părerea exprimată de unii autori [13, p. 183], precum că subiect al infracțiunii cercetate este unul special, datorită faptului că doar persoana fizică care a atins vârsta de 18 ani poate fi trasă la răspundere penală. Susținem întru totul poziția acelor autori care recunosc subiectul infracțiunii prevăzută la art.208 CP RM, drept subiect general.

Sintetizând juridic cele expuse *supra*, suntem de părerea că vârsta în niciun caz nu poate constitui o calitate specială a subiectului infracțiunii, iar stabilirea de către legiuitor în conținutul dispoziției unor norme de incriminare aparte (cum este cazul art.208 CP RM) a unei alte limite de vârstă, nu are să însemne decât posibilitatea tragerii la răspundere penală pentru o asemenea faptă doar în cazul în care persoana care a comis infracțiunea are împlinită vârsta respectivă (în cazul nostru vârsta de 18 ani), aceasta constituind pur și simplu, datorită naturii juridice a infracțiunii, o excepție de la regula generală prevăzută la art.21 CP RM.

Totodată, unii autori ar putea obiecta concluzia la care am ajuns, ca motiv servind faptul neindicării de către legiuitor la art.21 CP RM a excepției de la regula generală a vârstei răspunderii penale, excepție ce vizează și infracțiunea analizată, și anume, prin trasarea, similar normei de la alin.(2) art.21 CP RM, a tuturor componentelor de infracțiune, pentru săvârșirea cărora sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice care au vârsta de 18 ani.

Ca replică la o atare eventuală obiecție, vom menționa că nu poate fi considerat subiect special persoana care a atins majoratul, chiar dacă despre vârsta acesteia este indicat expres în conținutul normei de la art.208 CP RM, adică într-o normă specială, și nu una generală cum este cea de la art.21 CP RM. Indiferent de locul situării unei astfel de condiții, vârsta în acest caz este un semn general al subiectului infracțiunii; or, nu este cu puțință ca la art.21 CP RM să fie stipulate toate componentele de infracțiune pentru care vârsta răspunderii penale este de 18 ani. Instituirea explicită unei astfel de excepții de la regula generală, în cadrul articolului destinat reglementării condițiilor generale ale subiectului infracțiunii, fără indicarea în

conținutul normei speciale a vârstei subiectului infracțiunii, ar duce la trunchierea sensului pe care îl comportă infracțiunea propriu-zisă [8, p. 80].

De aceea nu ne putem ralia opiniei potrivit căreia vârsta de 18 ani a răspunderii penale pentru infracțiunea de atragere a minorilor la activitate criminală trebuie să fie indicată nu în articolul din partea specială a Codului penal, dar în partea generală, unde este prevăzut expres vârsta răspunderii penale.

Tocmai grație faptului că vârsta răspunderii penale în cazul infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM nu constituie un semn special al subiectului infracțiunii, ci unul general, această condiție urmează să se răsfrângă și asupra celorlalți participanți la infracțiune. De aceea suntem într-un tot de acord cu poziția lui Iu.E. Pudovocikin [12, p. 113], potrivit căreia vârsta în cazul faptei respective nu constituie un semn special al subiectului infracțiunii, dar de bază, obligatoriu, care trebuie posedat de orice participant la infracțiune, independent de rolul pe care-l îndeplinește.

Altfel zis, orice persoană fizică, responsabilă, care a atins vârsta de 18 ani, poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, indiferent de faptul dacă în cazul în care infracțiunea a fost comisă de mai multe persoane, aceasta a îndeplinit rolul de organizator, instigator sau complice. Chiar și persoana care nu atrage nemijlocit minorul la activitate criminală, dar care contribuie doar la comiterea unei astfel de fapte, spre exemplu prin darea unor sfaturi autorului infracțiunii, va fi supusă răspunderii penale în baza art.208 CP RM doar dacă a atins vârsta răspunderii penale pentru numita faptă prejudiciabilă, adică vârsta de 18 ani.

Anume din acest considerent, nu vor putea fi apreciați drept complici, organizatori sau instigatori la infracțiunea prevăzută la art.208 CP RM persoanele care, la momentul săvârșirii infracțiunii de atragere a minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, nu au atins vârsta de 18 ani, deși au atins vârsta generală de 16 ani de tragere la răspundere penală.

Mai mult ca atât, potrivit alin.(6) art.42 CP RM, participanții trebuie să întrunească semnele subiectului infracțiunii. Din norma citată, rezultă clar că participanții la infracțiune urmează să înglobeze acele semne caracteristice subiectului unei infracțiuni concrete (în cazul nostru, semnele subiectului infracțiunii stipulate la art.208 CP RM), dar nu semnele de bază ale subiectului infracțiunii în general.

În tratarea acestei poziții, Mariana Grama susține că sunt pasibili de pedeapsă participanții la infracțiune pentru care răspunderea survine de la 16 ani, dacă persoanele au atins vârsta de 16 ani, iar dacă răspunderea survine de la 14 ani, atunci participanții

pot fi supuși răspunderii penale la atingerea anume a acestei vârste [5, p. 393].

În același context, urmează să decidem cum va răspunde un minor (bineînțeles, un minor care are vârsta răspunderii penale și este responsabil) în cazul atragerii unui alt minor la activitate criminală sau determinării acestuia la săvârșirea unor fapte imorale, din moment ce vârsta răspunderii penale pentru infracțiunea specificată la art.208 CP RM este de 18 ani. Este cert că acesta nu va purta răspundere pentru infracțiunea de atragere a minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale. Totuși, nu este exclusă angajarea unei eventuale răspunderi penale în privința minorului făptuitor atunci când minorul instigat la săvârșirea unei infracțiuni va recurge la comportamentul infracțional, la comiterea căruia a fost instigat. În doctrină [11, p. 226], se menționează că în astfel de cazuri, răspunderea penală se va determina în baza regulilor aplicabile instituției participației la infracțiune.

În asemenea circumstanțe, un minor (care întrunește condițiile subiectului infracțiunii) care va instiga un alt minor la comiterea unei infracțiuni concrete, și în urma respectivei influențe, cel din urmă va trece la comiterea infracțiunii, atunci primul va fi pasibil unei răspunderi penale în baza normei care consacră fapta prejudiciabilă la care a recurs minorul determinat. La concret, minorul făptuitor va purta răspundere penală în calitate de instigator la infracțiunea comisă de minorul instigat.

Autorul Alexei Barbăneagră la fel susține cele menționate mai sus că răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 208 CP RM survine de vârsta de 18 ani [1, p. 425].

Autorul Sergiu Brînză și Vitalie Stati [6, p. 737] la fel susțin cele menționate mai sus, precum că răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 208 CP survine de la vârsta de 18 ani.

În conformitate cu alin.(2) art.208 CP RM, răspunderea penală se agravează, dacă subiectul infracțiunii are una din următoarele calități speciale: a) părinte; b) alt ocrotitor legal al copilului; c) pedagog.

Astfel, de exemplu, infracțiunea pe care o analizăm a fost săvârșită de către părintele victimei în următoarea speță: B.I. a fost învinuit de săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (2) art.208 CP RM. Pe parcursul lunii mai 2010, B.I. a determinat-o pe fiica sa minoră să săvârșească o faptă imorală sub formă de cerșetorie. La concret, la 13.05.2010, a impus-o să meargă la cerșit în preajma bisericii „Sfântul Dumitru” de pe bd. Decebal, 80, mun. Chișinău, deoarece era o sărbătoare religioasă importantă și o oportunitate bună de a câștiga bani. Nu a fost pentru prima dată când tatăl victimei o impunea să cerșească.

Conform prevederilor alin. 2, făptuitorul trebuie să posedă și anumite calități speciale. În cazul alin.2 nu este necesar ca persoană să atingă vârsta răspunderii penale sau să fie responsabilă.

Prin alt ocrotitor legal al copilului (altul decât părintele) se are în vedere: tutorele, curatorul, părintele, educatorul, etc.

Prin pedagog se înțelege persoana, abilitată prin lege să se ocupe de instruire și educație, care posedă cunoștințele necesare, ocupă o anumită funcție într-o instituție educațională sau se ocupă individual cu activitatea pedagogică.

Este cazul de menționat că sub incidența alin.(2) art.208 CP RM nu intră fapta de neîndeplinire sau îndeplinire necorespunzătoare de către părinți sau de către persoanele care îi înlocuiesc a obligațiilor de întreținere, de educare și de instruire a copilului, chiar dacă această faptă a avut ca urmare lipsa de supraveghere a copilului, vagabondajul, cerșitul ori săvârșirea de către acesta a unei fapte socialmente periculoase. Într-o asemenea ipoteză, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.63 din Codul contravențional.

Prin urmare, conchidem că subiectul infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, exceptând circumstanța agravantă a infracțiunii de la alin.(2), este unul general. Iar pentru a fi în prezența acestuia, sunt necesare întrunirea cumulativă a condițiilor generale cerute de lege pentru subiectul infracțiunii, și anume: 1. caracterul fizic, 2. responsabilitatea, și 3. vârsta, cu remarca: în contextul infracțiunii analizate limita minimă de vârstă este de 18 ani, fapt care însă nu ne permite a conchide că subiectul infracțiunii cercetate este unul special, evident cu excepția variantei agravate de la alin.(2) art.208 CP RM. Totodată, persoana emancipată, precum și cea care a dobândit capacitatea deplină de exercițiu datorită faptului că a încheiat căsătoria la vârsta de 16 ani, nu poate să apară pe post de subiect al infracțiunii stipulată la art.208 CP RM, atât timp cât nu a atins vârsta de 18 ani. La fel, la încadrare nu are relevanță diferența nesemnificativă de vârstă dintre făptuitor și victimă.

Bibliografia:

1. Barbăneagră A. Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu. Chișinău: Tipografia Reclama. 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.
2. Borodac A. Manual de drept penal: Partea specială. Chișinău: Tipografia Centrală, , 2004, 622. p. ISBN 9975-9788-7-8
3. Borodac A. Drept penal. Partea Generală. Chișinău: Știința, 1994. 368 p. ISBN 5-376-01847-
4. Borodac A. Manual de drept penal. Partea specială. Chișinău: „Tipogr. Centrală”, 2005. ISBN 9975-935-77-X
5. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. Drept penal. Partea Generală. Chișinău: Cartier juridic. 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0
6. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
7. Copețchi S. Determinarea minorilor la săvârșirea unor fapte imorale: modalitatea normativă a faptei prejudiciabile prevăzute la art. 208 CP. Chișinău: În: Revista națională de drept, nr. 8, 2014. ISSN 1811 – 0770.
8. Copețchi S. Subiectul infracțiunii atragerea minorului la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale. Chișinău. În: Revista Națională de Drept, nr. 2. 2014. ISSN 1811 – 0770.
9. Ulianovschi X. Considerațiuni generale cu privire la subiectul special al infracțiunilor militare. În: Revista Națională de Drept, 2006, nr.3. ISSN 1811 – 0770.
10. Брайнин Я.М. Уголовная ответственность и её основание в советском уголовном праве. Москва: „Юридическая литература”, 1963. 275 с.
11. Особенная часть Уголовного кодекса Российской Федерации: комментарий, судебная практика, статистика под редакцией В.М. Лебедева, Городец, Москва, 2009. ISBN 978-5-9584-0234-2.
12. Пудовочкин Ю., Ответственность за преступления противне совершеннолетних по российскому уголовному праву, Юридический центр пресс, Санкт-Петербург, 2002, ISBN 5-94201-060-9.
13. Российское уголовное право: Особенная часть, под редакцией В.С.
14. Тарасова Ю.В., Понятие и признаки специального субъекта преступления. În: Российский следователь, 2004, nr.10, ISSN 1812-3783.

CRIMINALITATEA ECOLOGICĂ: DIMENSIUNI CRIMINOLOGICE ȘI MĂSURI DE PREVENIRE

Elena STOLERU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Modalitate eficientă de a combate crima este prevenirea acesteia. Activitățile de prevenire în domeniul protecției mediului sunt o parte integrantă a politicii de mediu. Valoarea socială a prevenirii criminalității de mediu implică nu numai o reducere a domeniului de aplicare a legii penale, dar, de asemenea, reducerea costurilor de infracțiuni împotriva mediului, adică, reducerea efectelor sale nocive.

Ca urmare a revoluției industriale, omul a început să realizeze că natura, cu toate resursele sale, nu este nelimitată și perpetuu regenerabilă. Acest lucru a fost descris ca „a doua revoluție copernică”, întrucât nu mai consideră omul ca fiind centrul biosferei și ca „răzbunarea naturii”, din moment ce impactul negativ asupra ei are un efect de bumerang [8, p. 7].

Creșterea rapidă a numărului populației, graba de a aplica anumite tehnici și goana după profit, precum și atracția din ce în ce mai puternică pentru violență, din zilele noastre, care ar putea ajunge într-o zi să pună în slujba patimilor omenești puterea distructivă a atomului, a schimbat mentalitatea oamenilor, ajungându-se la concluzia că „vom vedea specia umană și, poate viața pe Pământ ajungând la catastrofa finală” [5, p. 5].

Poluarea este un flagel social, un pericol care degradează mediul natural și artificial, distruge condițiile de viață [7, p. 7].

Termenul de „mediu” exprimă o noțiune cuprinzătoare și fundamentală, prin care înțelegem lumea vie și cea neînsuflețită, în principiu tot, sau aproape tot ce înconjoară omul [9, p. 385].

Potrivit Legii nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător, acestuia constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și sănătatea populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății pe viitor.

Totodată, în art. 3 al legii precitate sunt reglementate principiile de bază ale protecției mediului, cum ar fi: prioritatea scopurilor și activității de protecție a mediului în cadrul realizării intereselor de ordin economic și social-uman ale populației pentru prezent și viitor; obligativitatea executării legislației cu privire la protecția mediului, respectării standardelor, normativelor și limitelor admisibile de

folosire a resurselor naturale și energiei, de aplicare a factorilor chimici, fizici și biologici asupra componentelor mediului, de emisii și deversări nocive, de depozitare a deșeurilor provenite din activitățile economice; respectarea tratatelor și acordurilor interstatale și internaționale, care au fost ratificate de către Parlament; coordonarea legislației Republicii Moldova cu privire la protecția mediului cu principiile legislative în acest domeniu ale statelor vecine, ale comunității europene și mondiale etc.

Obiectivul de interes public major, care este protecția mediului și care apare ca parte integrantă de importanță deosebită a activității generale de dezvoltare economico-socială, urmărește în mod concret un scop principal constând în esență în ocrotirea omului.

Sarcina generală a protecției mediului constă în înlesnirea ocrotirii și formării factorilor de mediu, stabilirea cadrului legislativ general pentru descoperirea și înlăturarea cauzelor poluării, stabilirea modalităților și condițiilor prevenirii poluării, reducerea și înlăturarea efectelor acesteia și aplicarea acestor modalități în acord cu interesele publice ale întregii societăți. Toate acestea se pot realiza numai în funcție de puterea economico-financiară a societății, cu o cooperare internațională și cu luarea în considerare a priorităților reale, înainte de toate a celor care privesc sănătatea și viața oamenilor [7, p. 7-8].

Este de menționat faptul că, potrivit Biroului de Statistică al Republicii Moldova, în anul 2017, de către sursele staționare ale agenților economici au fost evacuate 13 802 tone de substanțe poluante în aerul atmosferic: solide – 2319 tone; gazoase și lichide – 11 483 tone; dioxid de sulf – 750 tone; oxid de carbon – 4083 tone; oxid de azot – 1663 tone.

În același context, în anul 2017, în Republica Moldova s-au format 1 605 174 tone de deșuri de producție și consum, cu 2 375 994 tone mai puțin decât în 2015. Cel mai îngrijorător este faptul că în perioada 2015 - 2016, a crescut numărul deșeurilor toxice, deșuri care conțin substanțe periculoase cu proprietăți toxice sau care conțin agenți patogeni ai bolilor infecțioase.

Astfel, dacă la finele anilor 2013 și 2014 existau 6625,5 și, respectiv 6222,6 tone de deșuri toxice, atunci în 2015, 2016 deșeurile toxice au crescut până la 9176,7 și 9916,2 tone. În anul 2017, exis-

tența deșeurilor toxice a coborât până la 7755,8 tone de deșeuri toxice [13, p. 15-17].

Este imposibil ca ușoara scădere care s-a observat în ceea ce privește deșeurile toxice formate în 2017 să fi redus impactul deșeurilor asupra mediului, într-o oarecare măsură.

Conform Legii nr. 209 din 29.07.2016, deșeurile periculoase sunt cele explozive, oxidante, inflamabile și iritante.

Potrivit datelor statistice prezentate de către Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, în perioada 01 ianuarie 2019 - 30 noiembrie 2019 au fost săvârșite 16 infracțiuni ecologice, în aceeași perioadă a anului precedent – 24 infracțiuni, iar la 30 noiembrie 2017 erau înregistrate 41 infracțiuni [15].

Astfel, luând în considerare datele de mai sus, nutrim speranța că în următorii ani va fi înregistrată nu doar o descreștere a numărului de infracțiuni înregistrate, dar și că nivelul de poluare a aerului, solului și apelor va ajunge la minim.

Rolul principal în promovarea și realizarea protecției mediului îi revine organului specializat în acest domeniu, și anume Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. Potrivit datelor publicate de către ministerul menționat, pentru moment, 41 întreprinderi care desfășoară activități de gestionare a deșeurilor dispun de autorizație [14].

Supravegherea mediului la nivel național este asigurată de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (autoritatea centrală de mediu), precum și de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Asociația de Stat „Moldsilva”, Academia de Științe a Moldovei.

Monitoringul este necesar pentru a determina: condițiile existente ale mediului; riscurile de sănătate până și după anumite situații; eficiența echipamentului pentru controlul poluării; respectarea acordurilor și regulamentelor; pedeapsa pentru încălcarea regulamentelor în vigoare; responsabilitățile partenerilor, persoanelor juridice și fizice.

Colaborarea internațională în domeniul protecției mediului necesită formarea unui monitoring ecologic compatibil cu cele mondiale avansate. Primii pași au fost efectuați prin integrarea sistemului național de monitoring în sistemul regional de monitoring în bazinul Mării Negre. Spre exemplu: crearea unui sistem unic împreună cu România și Ucraina în privința monitorizării resurselor acvatice în bazinul râului Prut.

O etapă importantă a participării Republicii Moldova la colaborarea internațională în domeniul protecției mediului a fost semnarea Convenției de Cooperare pentru Protejarea și Folosirea Durabilă a Fluviului Dunărea, participarea la lucrările Par-

lamentului Mării Negre și Consiliului Economic al Mării Negre.

Astfel, strategia și politica de stat în domeniul protecției mediului înconjurător se bazează pe principiile acceptate de comunitatea internațională [10, p. 144].

În contextul celor expuse, autorul Arcadie Capcelea a definit sarcinile de bază ale perfecționării bazelor legislative ecologice, după cum urmează: lichidarea golurilor legislative în reglementarea relațiilor ecologice (în special la nivelul legilor Parlamentului); crearea sau perfecționarea mecanismelor de implementare a legislației ecologice prin aplicarea reglementărilor de ordin juridic, instituțional, economic și ideologic; divizarea strictă a sferei de competență a organelor centrale și locale în domeniul resurselor naturale și protecției mediului; revederea și completarea mecanismului de răspundere ecologico-juridică în cazurile contravențiilor și infracțiunilor ecologice [6, p. 19].

Dezvoltarea unui nou model criminologic de prevenire implică studiul determinant al criminalității de mediu. Motivele acestui gen de infracționalitate au, în primul rând, o natură economică. Baza economiei globale moderne este capitalismul și calitatea sa importantă este dorința acumulării de capital. Acumularea de capital implică cele mai mici costuri și cele mai mari profituri din activități. Fezabilitatea economică creează baza pentru săvârșirea infracțiunilor de poluare a mediului. Absența costurilor de mediu și capacitatea de a crește rentabilitatea producției prin creșterea impactului asupra lumii exterioare permit subiecților economiei să acumuleze eficient capital, iar statul să primească venituri financiare la trezorerie. În acest fel, statul folosește rezervele naturii pentru a-și rezolva propriile probleme pe termen scurt. Din păcate, în prezent nu există o alternativă la acest lucru.

Problema actuală este revizuirea sistemului de implementare a noilor tehnologii în producție și management. Aceste activități sunt scumpe chiar și la nivel de stat. Noul sistem, prin definiție, trebuie să deschidă multe încălcări ale unor subiecți, legate de managementul mediului ce va rezulta cu tragerea la răspundere a mai multor persoane cu funcții de răspundere. Toate acestea împiedică implementarea reformei necesare, împiedică crearea unui nou model integrat de prevenire a poluării.

Principală modalitate de a forța subiecții să nu polueze lumea este de a face această poluare neprofitabilă. Pentru aceasta, e necesar de promovat introducerea celor mai recente tehnologii, asigurări de mediu, sancțiuni crescânde pentru încălcări ale mediului, creșterea valorii obiectelor de monitorizare a mediului.

O chestiune importantă în noul sistem de prevenție criminologică este problema modului de redistribuire a riscurilor și costurilor. Acest lucru se datorează specificului relațiilor de piață în lumea capitalistă. Riscurile în cadrul societății moderne au propriul preț, iar redistribuirea lor contribuie la mișcarea și activitatea de capital direcționată [11].

Consecințele directe ale degradării mediului sunt atât dezastrele naturale, cât și creșterea morbidității populației și reducerea speranței de viață a oamenilor. Principala problemă a combaterii poluării mediului, potrivit unor autori, constă în faptul că principalii poluanți sunt industria și activitatea economică a întreprinderilor mari. În comparație cu acestea, ponderea persoanelor fizice în poluarea mediului este neesențială [12, p. 49].

În același context, o misiune importantă în protejarea mediului este educarea generațiilor noi în vederea protecției naturii. Educația de mediu este o metodologie în care oamenii capătă informații despre mediul înconjurător și asigură învățare, abilități, valori, experiențe și pasiune, toate acestea îi vor împuternici să acționeze – separat și în mod agregat – pentru a avea grijă de problemele de mediu actuale și viitoare.

Directorul Programului Națiunilor Unite pentru Mediu, Achim Steiner, a declarat că „Sumele mari de bani generate de infracțiunile ecologice mențin bande criminale internaționale sofisticate în afaceri și insecuritatea combustibilului în întreaga lume. Lumea trebuie să se reunească acum pentru a lua măsuri naționale și internaționale puternice, pentru a pune capăt criminalității ecologice”.

Deci starea mediului depinde de fiecare dintre noi, fapt pentru care trebuie să fim conștienți că neglijența manifestată față de mediu, poate avea consecințe grave, iar noi suntem cei care putem salva viața pe Pământ.

Protecția mediului necesită stabilirea unui obiectiv general pentru calitatea mediului și implicarea activă a întreprinderilor pentru a găsi cea mai eficientă cale în rezolvarea sarcinilor puse privind combaterea factorilor nocivi de mediu și protecția ecosistemelor umane.

Astăzi sunt cunoscute un șir de tehnologii noi, care pot duce la diminuarea poluării aerului atmosferic, cum ar fi: implementarea surselor de energie regenerabilă, a tehnologiilor non-poluante etc.

Principiul de bază constă în asigurarea și menținerea situației, în care nimic nu amenință activitatea vitală a oamenilor și nu poate s-o influențeze negativ. Cu alte cuvinte, una din sarcinile principale este securitatea mediului și a comunității umane, a țării și a grupelor de țări, a omenirii în întregime.

Protecția echilibrului ecosistemelor umane include, în primul rând, sistematizarea localităților cu problemele de reducere a riscului pentru sănătatea umană, de dezvoltare a transportului public și particular, de creare a spațiilor verzi, a condițiilor de odihnă, de muncă etc.

Abordările integrate pentru protejarea mediului duc la o planificare mai bună și la rezultate semnificative.

Soluțiile trebuie să fie orientate spre viitor, să încorporeze aspecte legate de prevenirea riscurilor, precum anticiparea schimbărilor climatice (de exemplu, creșterea pericolului de inundații) sau reducerea progresivă a dependenței de combustibilii fosili. Inițiativele locale de rezolvare a unor probleme pot genera probleme noi în alt domeniu și pot fi în contradicție cu politicile la nivel național sau regional.

Definirea clară a obiectivelor și a țințelor, asumarea responsabilităților, a procedurilor de monitorizare a progreselor, consultarea publicului, verificarea rezultatelor, auditul și raportarea sunt cruciale pentru implementarea efectivă a măsurilor de protecție a mediului.

În cele din urmă, asigurarea siguranței mediului ar trebui desfășurată în comun cu forțele de mediu și cu autoritățile de aplicare a legii. În procesul de realizare a măsurilor de prevenire a infracțiunilor ecologice este important să ne amintim în mod constant că aceasta reprezintă o amenințare reală pentru întemeierea biologică a vieții, sănătății și dezvoltării speciei umane.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78 din 27.08.1994.
2. Legea nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10 din 30.10.1993.
3. Legea nr. 10 din 26.02.2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 69-77 din 25.03.2017.
4. Legea nr. 209 din 29.07.2016 privind deșeurile. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 459-471 din 23.12.2016.
5. Dușca Anca Ileana. Dreptul mediului. București: Universul Juridic, 2009, 304 p.
6. Capcelea Arcadie. Dreptul ecologic. Chișinău: Știința, 2000, 270 p.
7. Lupan Ernest. Tratat de dreptul protecției mediului. București: C.H. Beck, 2009, 688 p.
8. Oțel Monica-Elena. Răspunderea internațională în domeniul mediului. București: Universul juridic, 2009, 352 p.

9. Brânză S., Stati V. Drept penal, Partea specială. Volumul II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, 804 p.

10. Friptuleac Grigore. Ecologie umană. Chișinău: CEP Medicina, 2006. - 276 p. [citată: 10.12.2019]. Disponibil: <https://library.usmf.md/sites/default/files/2018-10/32.pdf>

11. Забавко Р.А. Новая криминологическая модель профилактики загрязнения окружающей среды. В: Криминологический Журнал ГУЭП. Исследования молодых ученых [citată: 15.11.2019]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/novaya-kriminologicheskaya-model-profilaktiki-zagryazneniya-okruzhayushey-sredy/viewer>

12. Фаткулин С. Т. Предупреждение экологических преступлений совершаемые юридическими лицами. В: Виктимология 1(7)/2016, с. 48-52. [citată: 11.10.2019]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/preduprezhdenie-ekologicheskikh-prestupleniy-sovershaemyh-yuridicheskimi-litsami/viewer>

Statistica teritorială 2018, p. 15-17. [citată: 15.12.2019]. Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Statistica_teritoriala/Statistica_teritoriala_2018.pdf

13. Lista autorizațiilor eliberate întreprinderilor care desfășoară activități de gestionare a deșeurilor [citată: 11.10.2019]. Disponibil: <http://madr.gov.md/ro/content/lista-autoriza%C8%9Biilor-eliberate-%C3%AEntreprinderilor-care-desf%C4%83%C8%99oar%C4%83-activit%C4%83%C8%9Bi-de-gestionare-0>

14. Informație privind infracțiunile înregistrate în anul curent, pe fiecare lună în parte, pe teritoriul Republicii Moldova [citată: 18.12.2019]. Disponibil: <https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/4728-statistica-privind-infracțiunilor-inregistrate-pentru-fiecare-luna/resource/ecd3e929-49ef-4f7d-9147-6b03a17849b3> <https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/4728-statistica-privind-infracțiunilor-inregistrate-pentru-fiecare-luna/resource/70944c45-63e0-4bf2-a15d-44a3a71b15a0> <https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/4728-statistica-privind-infracțiunilor-inregistrate-pentru-fiecare-luna/resource/5822335f-954f-4700-af3f-e67c4dd18fb6>

15. Valoarea crimelor ecologice crește cu 26%, cu un devastator impact asupra lumii naturale [citată: 01.12.2019]. Disponibil: <https://www.theguardian.com/environment/2016/jun/03/value-eco-crimes-soars-26-with-devastating-impacts-natural-world>

OPUNEREA DE REZISTENȚĂ VIOLENTĂ REPREZENTANȚILOR AUTORITĂȚILOR SAU ALTOR PERSOANE CARE CURMĂ ACTELE HULIGANICE – MODALITATE NORMATIVĂ A INFRAȚIUNII PREVĂZUTE DE art. 287 Cod penal al RM

Ion ȚUGUI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Infracțiunea de huliganism reprezintă o problemă a societății contemporane, care periclitează bunăstarea socială și siguranța cetățeanului în spațiul public. Termenul provine de la numele unei familii irlandeze foarte violente, Hoolihan [8, p. 6]. În cadrul cercetărilor pe care urmează să le efectuăm vom încerca să punem în lumină o problemă socială – agresiunea funcționarilor publici, îndeosebi a celor cu statut special, și, evident, vom consolida anumite mecanisme juridico-penale de prevenire și combatere a unui asemenea flagel, inclusiv prin anumite propuneri de *lege ferenda*.

Incriminarea în legislația penală a Republicii Moldova a faptei de huliganism constituie un mijloc juridic care conferă siguranță comunității și totodată constituie și un mecanism de implementare a standardelor europene și internaționale la care statul nostru a aderat. În acest sens, ținem să reiterăm că potrivit art. 3 al Declarației Universale a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, „*orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale*” [1], astfel, fiind substanța empirică ce a stat la baza consolidării statului de drept și în sens îngust, a securității publice. Pe același făgaș juridic, Constituția Republicii Moldova, la alin. (3) art. 1 stipulează: „*Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate*” [2]. Ca o continuare firească, în spiritul celor mai bune standarde internaționale, legiuitorul moldav la elaborarea Codului penal a incriminat fenomenul expus *supra* la art. 287, „*huliganismul adică acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită*” [3].

Cu titlu preliminar, dorim să accentuăm că din textul de lege rezultă că infracțiunea de huliganism poate fi săvârșită prin una din cele patru modalități

normative cu caracter alternativ, iar obiect al cercetărilor noastre, în prezenta lucrare, îl va constitui doar una din respectivele forme juridice – *opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice*.

Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism menționează că „prin opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice se înțelege săvârșirea unor acțiuni fizice active de opunere de rezistență, care se realizează în procesul comiterii actelor de huliganism. Ignorarea cerințelor persoanelor indicate de a înceta activitatea huliganică nu constituie opunere de rezistență. Numai intervenția fizică, folosirea forței pentru curmarea acțiunilor fizice se consideră drept opunere de rezistență. Prin „altă persoană care curmă actele huliganice” trebuie înțeles persoana care contracarează activ huliganismul, încercând să impună în mod silit încetarea activității infracționale sau să rețină făptuitorul, ori să realizeze alte fapte active. Nu se are în vedere persoana care se limitează doar la o observație, revoltă sau la o altă formă pasivă a atitudinii de neacceptare a manifestărilor huliganice [9].

Un exemplu ilustrativ îl constituie următoarea speță din practica judiciară: *la data de 13 mai 2019, în intervalul de timp cuprins între orele 19:00 min. până la orele 20:00 min., G.V., în timp ce se afla în apropierea Sectorului de Poliție ***** al Inspectoratului de Poliție *****, municipiul ***** , situat pe adresa ***** , str. ***** , adică în loc public, având intenția săvârșirii unui act de huliganism, dându-și seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale, prevăzând urmările lor prejudiciabile, încalcând grosolan ordinea publică care reprezintă o totalitate de relații sociale ce asigură o ambianță liniștită și normală de conviețuire în societate și exprimând o vădită lipsă de respect față de societate, însoțită de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților precum și de acțiuni care se deosebesc printr-un cinism și obrăznicie deosebită, a început a striga cu cuvinte obscene la adresa tuturor colaboratorilor de poliție din cadrul Sectorului de Poliție ***** al Inspectoratului de Poliție ***** ,*

municipiul *****, totodată comunicând că va deteriora parbrizul automobilului de serviciu cu numerele de înmatriculare MAI *****. Astfel, luând în considerare comportamentul agresiv al lui G.V., acțiunile acestuia au fost stopate de către inspectorii de sector din cadrul Sectorului de Poliție ***** al Inspectoratului de Poliție *****, municipiul *****, I.V. și S.T., care i-au răsucit mâinile la spate pentru a fi condus în incinta Sectorului de Poliție *****. Ulterior, în continuarea acțiunilor sale criminale, G.V., acționând prin intenție directă, fără motive întemeiate, având un comportament agresiv, demonstrând o lipsă totală de cultură și tulburând grosolan ordinea publică, în timp ce se urca pe scări pentru a intra în incinta Sectorului de Poliție ***** al Inspectoratului de Poliție *****, municipiul *****, a opus rezistență maximă și i-a numit pe toți cei prezenți cu cuvinte obscene, după care s-a eliberat din mâinile colaboratorilor de poliție și intenționat a lovit cu capul în mânerul de la ușa de intrare a Sectorului de Poliție *****, după care din nou și-a făcut avânt și a lovit cu capul în geamul din partea stângă a ușii de intrare în incinta Sectorului de Poliție *****, deteriorându-l [10].

Cu toate că în timp, infracțiunea de huliganism a constituit obiect de operare a modificărilor de ordin legislativ, textul de lege actual ar urma să fie supus unor restructurări. Astfel, în viziunea noastră, sintagma „prin opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice” urmează a fi exclusă de la art. 287 Cod penal și introdusă la alin. (1¹) art. 349 al aceluiași cod, cu ajustările corespunzătoare. Înainte de a dezvolta această idee, dorim să menționăm că și în doctrina penală autohtonă se regăsesc abordări similare. Mai exact, autorul S. Brînză menționează că huliganismul urmează a fi redefinit ca fiind „fapta săvârșită în public, îndreptată împotriva ordinii publice, însoțită de violență sau amenințare cu violență” [7], opinie la care aderăm și noi fără echivoc. În continuarea poziției expuse de noi, opinăm că săvârșirea infracțiunii de huliganism prin modalitatea normativă „opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice” este mai degrabă o faptă care s-ar regăsi în capitolul XVII al Codului penal intitulat „Infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat”. În susținerea tezei expuse *supra*, înaintăm următoarele argumente: *primo* – obiectul juridic principal al unei asemenea fapte îl constituie relațiile sociale condiționate de protejarea autorităților publice, iar abia în subsidiar sunt vătămate relațiile ce țin de ordinea publică; *secundo* – sintagma „opunere de rezistență unei autorități care curmă infracțiunea de huliganism”, în esență

nu se deosebește de textul de lege prevăzut la alin. (1¹) art. 349 Cod penal cu următorul conținut „aplicarea violenței... în legătură cu participarea acestei persoane la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale” [3]. Așadar, latura obiectivă a unei asemenea fapte s-ar legitima cu infracțiunea prevăzută la art. 349 Cod penal; *tertio* – modalitatea normativă respectivă, în primul rând, tinde să protejeze subiectul pasiv al unei asemenea infracțiuni, apoi în subsidiar ordinea publică; *quarto* – pericolul social al unei asemenea fapte excede diapazonul prevederilor componente prevăzute de alin. (1) art. 287 Cod penal al Republicii Moldova. Ca o comparație, Codul penal al Ucrainei plasează o asemenea faptă la alin. (3) art. 296 [5], în calitate de circumstanță agravantă, la fel și Codul penal al RSSM din 1961 [4]. Generalizând cele expuse, conchidem că prin operarea modificărilor respective, legislația penală pe acest segment va fi mai funcțională, constituind un mediu sigur de realizare a dreptului la protecție din partea statului conform legii [6]. Totodată, nu este exclusă nici posibilitatea aplicării regulilor concursului de infracțiuni dintre art. 287 și art. 349 Cod penal, în situația când făptuitorul comite un act de huliganism, iar la intervenția funcționarului public, acțiunile primului deja îmbracă forma opunerii de rezistență fizică. Cât privește situația când opunerea de rezistență va fi îndreptată împotriva unei persoane, alta decât un funcționar public, considerăm că aceasta ar putea cădea sub incidența elementului „aplicarea violenței”, ca modalitate normativă a prevederilor art. 287 Cod penal.

În acest sens este elocvent următorul exemplu din practica judiciară: *F.S., la 09.01.2016, aproximativ la orele 01:30, împreună cu alte persoane, aflându-se în fața clubului de noapte „B.C.”, amplasat pe str. *****, mun. *****, din intenții huliganice, încălcând grosolan ordinea publică, exprimându-se indecent în loc public, în urma unui conflict creat, din motiv că nu le-au permis să intre în clubul menționat, au opus rezistență fizică pazei locale, nesubordonându-se cerințelor acestora, au deteriorat sticla de la geamul de intrare în local, sistând activitatea clubului, cauzând un prejudiciu material clubului de noapte „B.C.” în valoare de *****/lei [11].*

Situația actuală în lume, tendințele de prevenire și combatere a agresiunii fizice și psihice împotriva funcționarilor autorităților publice, precum și întreaga politică penală a statului dictează o necesitate vădită de perfecționare și unificare a cadrului legislativ național, fapt pentru care intervenim cu următoarele propuneri de *lege ferenda* de modificarea prin excludere a sintagmei „de opunerea de

rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice” de la art. 287 Cod penal și modificarea prin adăugire a alin.(1¹) art. 349 Cod penal, cu conținutul final: **„opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau aplicarea violenței nepericuloase pentru viață sau sănătate față de persoana cu funcție de răspundere ori a rudelor ei apropiate, fie nimicirea bunurilor acestora în scopul sistării activității lor de serviciu ori schimbării caracterului ei în interesul celui care aplică violența sau al altei persoane, precum și aceleași acțiuni aplicate împotriva persoanei care își îndeplinește datoria obștească sau a rudelor ei apropiate în legătură cu participarea acestei persoane la prevenirea ori curmarea unei infracțiuni sau a unei fapte antisociale.**

Referințe bibliografice:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului proclamată de Organizația Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948.
2. Constituția Republicii Moldova. Publicat: 29.03.2016 în Monitorul Oficial nr. 78 art. nr: 140. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
3. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002, publicat în Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.
4. Codul penal al RSSM din 24.03.1961. Publicat: 24.04.1961 în Veștile nr. 010.
5. Уголовный кодекс Украины № 2341-III от 05.04.2001. В: «Відомості Верховної Ради України», № 25-26, 2001.
6. Legea nr. 288/2016 privind funcționarea publică cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Disponibil online: file:///C:/Users/%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%83/Downloads/288%20(1).pdf, accesat la 25.12.2019.
7. Brînză Sergiu. Interpretarea oficială a dispozițiilor penale privind huliganismul: probleme și soluții. În: Studia Universitatis (Seria Științe Sociale). 2008, nr. 1(11), 8 p. ISSN 1814-3199.
8. Gheorghe Florian, Prevenirea violenței în sport, Revista de științe penale, 2007, 6 p. ISSN 1821 – 3392.
9. Arhiva Curții Supreme de Justiție. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 19 iunie 2006 „Cu privire la practica judiciară, în cauzele penale despre huliganism”.
10. Arhiva Judecătorei Chișinău. Sentință pe dosarul nr. 12-1-36175-19062019 (1–2656/2019).
11. Arhiva Judecătorei Chișinău. Sentință pe dosarul nr. 1-941/201812-1-79440-05122018.

PORNOGRAFIA INFANTILĂ: CAUZE, CONSECINȚE ȘI SOLUȚII DE CONTRACARARE

Efrosinia URSU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În contextul dezvoltării și modernizării societății, inclusiv utilizării frecvente a tehnologiilor informaționale, o nouă problemă majoră cu care se confruntă societatea este pornografia infantilă.

Fenomenul are implicații economice și sociale adânci, afectând un număr foarte mare de copii minori, care sunt supuși abuzurilor sexuale și exploatării. În această ordine de idei, pornografia infantilă a devenit o problemă gravă care necesită implementarea de către R. Moldova a unor măsuri eficiente de prevenire a acestui flagel social.

Analizând abuzul, exploatarea sexuală prin diferite procedee, inclusiv cele aflate în sfera pornografiei și relele tratamente aplicate minorilor, ce se desfășoară în întreaga lume, se constată că victimizarea copiilor se menține la cote ridicate.

Prin urmare, pornografia infantilă constituie imaginile, filmele sau materialele scrise care prezintă explicit activități sexuale ce implică un copil. Aceste materiale pot fi erotice (cu copii nud în diverse poziții), sexuale (cu organele genitale ale copilului sau cu acesta în diverse poziții și momente care să implice sexualitate), obscene (prezentarea momentelor sexuale care implică un copil și un adult) sau violente (un copil care apare într-o postură ce implică bestialitate și/ori viol).

Pornografia infantilă este o consecință a exploatării sau abuzului sexual comis împotriva unui copil. Acesta poate fi definit ca orice mijloc de a descrie sau de a promova abuzul sexual al unui copil, inclusiv de imprimare și/sau audio, axat pe acte sexuale sau organele genitale ale copiilor.

Pornografia infantilă reprezintă o problemă majoră a spațiului virtual, care s-a extins, cu ajutorul internetului, la nivel planetar.

Pericolul care derivă din prezentarea pe internet a pornografiei infantile este deosebit de mare, avându-se în vedere faptul că numărul participanților la traficul din spațiul virtual este imens, acoperind practic întreaga planetă. Spre deosebire de materiale scrise, sau filme pe suport electronic, care au o arie și o viteză de răspândire restrânsă, postările pe internet au o viteză de răspândire incomensurabilă și instantanee [1, p.1].

Astfel, pornografia infantilă prin intermediul sistemelor informatice reprezintă o provocare specială, nu doar pentru reprezentanții autorităților care luptă împotriva fenomenului, dar și pentru întreaga

societate. Pentru a contribui eficient la diminuarea acestuia, reprezentanții poliției trebuie să colaboreze cu membrii societății atât pentru identificarea și tragerea la răspundere penală a autorilor, cât și pentru inițierea de activități de informare și conștientizare a cetățenilor cu privire la riscuri și măsuri eficiente de prevenire.

La nivel operațional, complexitatea fenomenului pornografiei infantile și diversitatea modalităților concrete în care se comit aceste infracțiuni ridică probleme ofițerilor de urmărire penală, care se confruntă permanent cu noi provocări în acest domeniu determinate de dinamica situației operative. Potrivit estimărilor experților FBI, în orice moment, la nivel internațional, există cel puțin 50000 de pedofili activi în mediul online, virtual. În același timp însă, milioane de copii din întreaga lume sunt activi pe Internet, prin accesarea unui calculator de acasă, de la școală, dintr-un loc public, de la un prieten etc., curiozitatea și tendința spre socializare împingându-i să vorbească și să se împrietenească online cu persoane pe care nu le cunosc fizic. Copiii pot avea beneficii educative și în planul dezvoltării psihosociale prin intermediul accesului online, însă în același timp trebuie să înțeleagă că pot fi și vulnerabili în fața unor forme de abuz și exploatare, la fel ca în viața reală. Pericolul este reprezentat de faptul că unele persoane, sub masca unui așa-zis prieten, pot fi pedofili, „prădători” sexuali, violatori sau alte categorii de psihopați cu interes sexual față de copii.

Principalele inovații și provocări privitoare la formele de manifestare a pornografiei infantile sunt reprezentate, printre altele, de: implicarea tot mai activă a crimei organizate în oferirea contra cost a unor imagini cu pornografie infantilă prin intermediul unor pagini web în sistem pay-per-view, utilizarea unor softuri informatice sofisticate care să asigure anonimul derulării unor activități ilicite în mediul online, precum și accesul în mediul infracțional off-line la minori ce provin din țări, zone și medii sociale defavorizate, existând turiști sexuali, dar și facilitatori și producători de pornografie infantilă ce se deplasează în alte țări în care există ofertă vastă de minori ce vor fi supuși unor astfel de abuzuri [2, p.12].

Pornografia infantilă pe Internet este o amenințare globală. În consecință, cooperarea internațională a statelor în direcția prevenirii și combaterii fenomenului este o necesitate. Un element-cheie în captura-

rea infractorilor implicați în activități de pornografie infantilă prin internet este colaborarea dintre autoritățile și agențiile internaționale, europene și naționale. Una dintre cele mai mari dificultăți în prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a pornografiei infantile prin intermediul Internetului este natura internațională și multi-jurisdicțională a acestor forme de criminalitate [3, p.14].

De asemenea, pornografia infantilă reprezintă o modalitate de exploatare sexuală a minorilor.

Rețelele de sisteme informatice și rețeaua Internet oferă următoarele facilități infractorilor:

- 1) accesul rapid la un volum foarte mare de materiale cu conținut de pornografie infantilă,
- 2) posibilitatea procurării, deținerii și schimbului de fișiere în mod relativ anonim și în cadru privat;
- 3) comunicarea directă, fără utilizarea serverelor furnizorului de servicii;
- 4) persoanele care fac schimbul de fișiere pot să nu se cunoască în mediul real;
- 5) stocarea unui volum foarte mare de materiale pe diferite tipuri de purtători de date, care pot ocupa un volum mic de spațiu, pot fi disimulate sau ascunse cu ușurință;
- 6) oferă posibilitate infractorilor de a utiliza serviciile disponibile în rețeaua Internet (rețele de socializare, servicii de mesagerie, jocuri etc.) pentru a intra în contact cu copiii.

Totodată, abuzul sexual asupra copilului înseamnă implicarea acestuia într-o activitate sexuală pe care nu o înțelege, asupra căruia nu își poate da acordul informat și pentru care nu este încă pregătit din punctul de vedere al vârstei și al dezvoltării sale.

Un astfel de abuz se poate întâmpla online, la telefon sau prin intermediul camerelor web, acasă sau la școală. Acțiunile abuzive pot fi săvârșite de cineva din cercul de încredere al copilului sau chiar de către o persoană străină, contactând copilul în mod intenționat pentru a stabili o relație de prietenie, dragoste și încredere. Pentru a menține legătura și a păstra în secret abuzul, persoana adultă va folosi tactici de manipulare pentru a-l face pe copil să se simtă rușinat sau vinovat de ceea ce a văzut, a discutat sau a transmis online.

Un abuz sexual va lăsa urme adânci în sufletul, comportamentul și personalitatea copilului. El se va simți umilit, înjosit, intimidat, rușinat și vinovat. Îi va afecta negativ imaginea și respectul de sine, încrederea în forțele proprii. Ajunși într-o asemenea situație, unii copii cad în depresie, adoptă comportamente de automutilare, au tendințe suicidale sau fug de acasă [4].

Un alt aspect ce necesită o atenție sporită este pericolul fenomenului de autoproducere a materialelor foto/video din categoria pornografiei infantile,

implicați fiind copii cu vârsta cuprinsă între 7-12 ani.

Acest fenomen este o nouă tendință, cu un grad sporit de pericol, descoperită în cadrul investigațiilor efectuate de Poliție.

Persoane minore, cu utilizarea telefoanelor mobile, tabletelor, precum și a camerelor web, își filmează sau fotografiază părțile corpului dezgolite, inclusiv zonele intime.

Datorită faptului că minorii au identificat o tactică neadecvată de a obține cât mai multe like-uri și de a-și crește popularitatea pe blogurile lor, rețelele de socializare sau pe canalele publice postează aceste materiale.

Urmare a acestor acțiuni crește riscul de acostare, hărțuire, șantaj, abuz sexual și exploatare sexuală a copiilor online, ceea ce reprezintă forme deosebit de grave de infracțiune. Abuzul sexual în copilărie este un eveniment extrem de traumatizant ce poate schimba o persoană pentru toată viața, cauzând întreruperea dezvoltării emoționale, spirituale, intelectuale, sexuale și influențând negativ interesul social, iar persistența acestuia subminează valorile fundamentale ale societății moderne.

Astfel, utilizarea pe scară largă a pornografiei infantile reprezintă un marker de atracție sexuală pentru copii și poate reprezenta singurul indicator al acestei tulburări. Cu toate acestea, utilizarea pornografiei infantile (chiar dacă este ilegală) în sine nu îndeplinește criteriile pentru tulburarea pedofilă.

Dacă o persoană neagă atracția sexuală față de un minor, dar circumstanțele sugerează contrariul, anumite instrumente de diagnosticare pot ajuta la confirmarea acestei atracții.

Criteriile clinice pentru diagnosticarea (așa cum apar în Manualul Diagnostic și Statistic al Tulburărilor Mentale, ediția 5 – DSM IV) tulburării pedofilă sunt:

1. Fanteziile sau comportamentele sexuale care implică activitate sexuală cu un copil prepubescent (cu vârsta mai mică de 13 ani) pentru o perioadă de cel puțin șase luni;
2. Aceste acte au dus la afectarea semnificativă din punct de vedere clinic în mai multe domenii existențiale: social, ocupațional, personal sau în alte domenii importante de funcționare;
3. Persoana are cel puțin 16 ani și este cu cel puțin 5 ani mai mare decât copilul care este ținta fanteziei sau comportamentelor sale (excludem adolescenții mai în vârstă care se află într-o relație cu o persoană de 12 sau 13 ani) [5].

În contextul celor expuse supra, cauzele ce contribuie la săvârșirea pornografiei infantile sunt următoarele:

- nivelul scăzut de educație în familie;

- abuzul sexual în cadrul familiei;
- abuz de stupefiante;
- abuz sau violență în cadrul familiei;
- lipsa comunicării dintre părinți și copii;
- absența grijii părintești – copii orfani sau instituționalizați;
- lipsa de informații cu privire la riscuri;
- impactul tehnologiilor informaționale asupra relațiilor sexuale.

În conformitate cu prevederile art.7 al Convenției de la Lanzarote în care se stipulează faptul că statele semnatare trebuie să ia măsuri în vederea dezvoltării programelor sau măsurilor eficiente de intervenție menite să evalueze și să prevină riscul comiterii infracțiunilor. Raportul explicativ al Convenției de la Lanzarote specifică două categorii de subiecți care pot beneficia de aceste măsuri sau programe: persoanele cărora le este frică de a comite infracțiuni de natură sexuală față de un copil și persoanele care au comis asemenea infracțiuni, dar nu au ajuns în vizorul autorităților.

În Republica Moldova lipsesc servicii specializate pentru persoanele care au frica de a comite infracțiunile prevăzute de Convenție. Deși există posibilitatea de a beneficia de servicii de asistență psihologică privată, se atestă mari reticențe față de nivelul de pregătire a specialiștilor care lucrează ori la care s-ar putea adresa această categorie de beneficiari.

Majoritatea statelor care au ratificat Convenția de la Lanzarote, inclusiv Republica Moldova, nu au servicii specializate pentru această categorie de

beneficiari. Totodată, în unele state aceste persoane pot avea acces la servicii de sănătate mentală, accesibile tuturor persoanelor (Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Islanda, Lituania, Malta, România, San Marino, Serbia și Turcia). În Austria, Danemarca, Finlanda, Olanda ș.a. au fost dezvoltate servicii de consiliere, terapie, consultanță pentru persoanele cărora le este teamă că ar putea comite una din infracțiunile prevăzute de Convenție. În Germania, pentru a preveni săvârșirea acestui gen de infracțiuni, se implementează un proiect de terapie pe termen lung în scopul de a oferi măsuri terapeutice persoanelor care se simt atrași sexual față de copii sau adolescenți [6, p.19].

Referințe bibliografice:

1. Creșterea pericolului pornografiei infantile pe internet, În <https://www.scribd.com/doc/212823019/9-Cresterea-Pericolului-Pornografiei-Infantile-Pe-Internet-gavril-Paraschiv-ro>, (accesat la 03.04.2018) 7 p.
2. Stolojescu Alexandru-Georgian, Teză de doctorat: Managementul prevenirii și combaterii pornografiei infantile prin sistemele informatice, București, 2015
3. Părinții protejează copilul de abuzul online sexual, În <https://siguronline.md/rom/parintii/informatii-si-sfaturi/parintii-protejeaza-copilul-de-abuz-sexual-online> (accesat la 16.09.2018).
4. Este pedofilia o alegere conștientă sau nu, În <https://clipsi.ro/este-pedofilia-o-alegere-constienta-sau-nu/> (accesat la 13.12.2019).
5. Exploatarea sexuală și abuzul sexual față de copii. Implementarea Convenției de la Lanzarote de către Republica Moldova. Chișinău, 2017.